

7-қосымша

Шоғырландырылған қаржылық есептілік

2021 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН,
ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРДЫҢ ЕСЕБІМЕН БІРГЕ

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі	222
Шоғырландырылған қаржылық есептілік	230
Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп	230
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	232
Капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	234
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	236
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер	238

«Эрнст энд Янг» ЖШС
 Әл-Фараби д-лы, 77/7
 «Есетай Тауэр» ғимараты
 Алматы қ., 050060
 Қазақстан Республикасы
 Тел.: +7 727 258 59 60
 Факс: +7 727 258 59 61
 www.ey.com

ТОО «Эрнст энд Янг»
 пр. Аль-Фараби, д. 77/7
 здание «Есетай Тауэр»
 г. Алматы, 050060
 Республика Казахстан
 Тел.: +7 727 258 59 60
 Факс: +7 727 258 59 61
 www.ey.com

Ernst & Young LLP
 Al-Farabi ave., 77/7
 Esentai Tower
 Almaty, 050060
 Republic of Kazakhstan
 Tel.: +7 727 258 59 60
 Fax: +7 727 258 59 61
 www.ey.com

Аудиторский отчет независимого аудитора

Акционерам и комитету по аудиту Совета директоров АО «Казакхтелеком»

Мнение

Мы провели аудит консолидированной финансовой отчетности АО «Казакхтелеком» и его дочерних организаций (далее «Группа»), состоящей из консолидированного отчета о финансовом положении по состоянию на 31 декабря 2021 года, консолидированного отчета о совокупном доходе, консолидированного отчета об изменениях в капитале и консолидированного отчета о движении денежных средств за год, закончившийся на указанную дату, а также примечаний к консолидированной финансовой отчетности, включая краткий обзор основных положений учетной политики.

По нашему мнению, прилагаемая консолидированная финансовая отчетность отражает достоверно во всех существенных отношениях консолидированное финансовое положение Группы по состоянию на 31 декабря 2021 года, а также ее консолидированные финансовые результаты и консолидированное движение денежных средств за год, закончившийся на указанную дату, в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности (МСФО).

Основание для выражения мнения

Мы провели аудит в соответствии с Международными стандартами аудита (МСА). Наши обязанности в соответствии с этими стандартами описаны далее в разделе «Ответственность аудитора за аудит консолидированной финансовой отчетности» нашего отчета.

Мы независимы по отношению к Группе в соответствии с принятым Советом по международным стандартам этики для бухгалтеров (СМСЭБ) Международным кодексом этики профессиональных бухгалтеров (включая международные стандарты независимости) (Кодекс СМСЭБ) и этическими требованиями, применимыми к нашему аудиту консолидированной финансовой отчетности в Республике Казахстан, и нами выполнены прочие этические обязанности в соответствии с этими требованиями и Кодексом СМСЭБ. Мы полагаем, что полученные нами аудиторские доказательства являются достаточными и надлежащими, чтобы служить основанием для выражения нашего мнения.

Ключевые вопросы аудита

Ключевые вопросы аудита - это вопросы, которые, согласно нашему профессиональному суждению, являлись наиболее значимыми для нашего аудита консолидированной финансовой отчетности за текущий период. Эти вопросы были рассмотрены в контексте нашего аудита консолидированной финансовой отчетности в целом и при формировании нашего мнения об этой отчетности, и мы не выражаем отдельного мнения по этим вопросам. В отношении каждого из указанных ниже вопросов наше описание того, как соответствующий вопрос был рассмотрен в ходе нашего аудита, приводится в этом контексте.

Мы выполнили обязанности, описанные в разделе «Ответственность аудитора за аудит консолидированной финансовой отчетности» нашего отчета, в том числе по отношению к этим вопросам. Соответственно, наш аудит включал выполнение процедур, разработанных в ответ на нашу оценку рисков существенного искажения консолидированной финансовой отчетности. Результаты наших аудиторских процедур, в том числе процедур, выполненных в ходе рассмотрения указанных ниже вопросов, служат основанием для выражения нашего аудиторского мнения о прилагаемой консолидированной финансовой отчетности.

Ключевой вопрос аудита	Как соответствующий ключевой вопрос был рассмотрен в ходе нашего аудита
<p>Признание выручки</p> <p>Признание и оценка выручки от предоставления телекоммуникационных услуг является одним из наиболее значимых вопросов нашего аудита ввиду того, что существует значительный риск искажения выручки, так как биллинговые системы, используемые Группой, представляют собой сложные и автоматизированные процессы. А также влияние порядка учёта изменяющихся тарифных схем и многокомпонентных услуг на выручку может быть значительным.</p> <p>Выбор и применение политик по признанию выручки, включая применение положений МСФО (IFRS) 15 «Выручка по договорам с покупателями», предполагают использование руководством ряда ключевых суждений и оценок, и, следовательно, выручка может быть искажена вследствие недобросовестных действий или ошибок, включая несвоевременное признание.</p> <p>Раскрытие информации Группой в отношении учётной политики по признанию выручки включено в Примечание 3 к консолидированной финансовой отчётности, а подробное раскрытие информации о выручке включено в Примечание 33 к консолидированной финансовой отчётности.</p>	<p>Мы рассмотрели соответствующие системы ИТ и дизайн средств внутреннего контроля за сбором данных в биллинговых системах по операциям учёта выручки, авторизацией изменений и порядка учёта тарифных ставок, введённых в биллинговые системы, и расчётом по тарифам сумм, выставленных клиентам.</p> <p>Мы выполнили аналитические процедуры, включая ежемесячный анализ выручки и анализ изменений в ключевых показателях выручки, сравнили финансовые и нефинансовые данные. Мы также проанализировали момент признания выручки.</p> <p>Мы проанализировали ключевые суждения и оценки руководства и положения учётной политики на соответствие требованиям МСФО (IFRS) 15. Мы рассмотрели раскрытие информации по выручке с точки зрения требований МСФО (IFRS) 15.</p>
<p>Обесценение долгосрочных активов, включая основные средства, нематериальные активы и гудвил</p> <p>Существует значительный риск обесценения долгосрочных активов Группы. Основным средствам, нематериальным активам и гудвилу, присущ риск обесценения в свете стремительных технологических изменений в телекоммуникационной отрасли.</p>	<p>Мы проанализировали наличие основных внешних и внутренних признаков обесценения основных средств и нематериальных активов Группы.</p>

На каждую отчетную дату Группа оценивает, существуют ли индикаторы обесценения активов. Если такие индикаторы существуют, или же если требуется ежегодное тестирование актива на обесценение, Группа оценивает возмещаемую стоимость актива.

Обесценение долгосрочных активов является одним из наиболее значимых вопросов для аудита, так как тестирование на предмет обесценения единиц, генерирующих денежные средства (ЕГДС), когда присутствуют признаки обесценения, или же если требуется ежегодное тестирование актива на обесценение, является сложным, содержит в высокой степени субъективные допущения, а именно, клиентская база и средний доход с абонента, уровень капитальных вложений и маржа EBITDA в течение прогнозного периода, ставка роста, используемая для экстраполяции потоков денежных средств за пределы прогнозного периода, и ставка дисконта.

Допущения, используемые в ходе теста на обесценение, могут быть некорректными, и, следовательно, может быть вынесено неправильное заключение в отношении необходимости обесценения.

Раскрытие Группы в отношении учетной политики по обесценению нефинансовых активов включено в *Примечание 3* к консолидированной финансовой отчетности, а детальное раскрытие в отношении тестирования гудвила на обесценение включено в *Примечание 11* к консолидированной финансовой отчетности, которое, в частности, раскрывает, что небольшие изменения в используемых основных допущениях могут привести в будущем к обесценению стоимости гудвила.

Учет аренды в соответствии с МСФО (IFRS) 16 «Аренда»

У Группы имеется существенный баланс актива в форме пользования на сумму 70.849.066 тысяч тенге и обязательств по аренде на сумму 49.151.576 тысяч тенге.

Наши аудиторские процедуры включали, среди прочего, оценку и тестирование допущений, применяемых в моделях теста на обесценение гудвила. Мы рассмотрели методологию, которую использовала Группа, на соответствие требованиям МСФО (IAS) 36 *Обесценение активов*. Для проведения процедур мы привлекли нашего внутреннего эксперта по оценке. Мы сравнили допущения и данные, которые использовала Группа, с историческими данными и текущей отраслевой информацией. Мы сосредоточились на чувствительности модели к основным допущениям при тестировании, учитывая вероятность того, что обоснованная возможность изменений допущений вызовет превышение текущей балансовой стоимости ЕГДС над ее возмещаемой стоимостью.

Мы рассмотрели раскрытие информации в консолидированной финансовой отчетности Группы.

Мы изучили выявленные договоры аренды, а также на выборочной основе сравнили вводные данные, используемые в расчете, с договорами аренды.

Учет актива в форме пользования и обязательств по аренде согласно МСФО (IFRS) 16 «Аренда» является одним из наиболее значимых вопросов для аудита консолидированной финансовой отчетности в связи с тем, что балансы, отраженные в учете, являются существенными. Также процесс определения и обработки всех данных, связанных с арендой, является сложным процессом, а оценка актива в форме права пользования и обязательств по аренде основана на допущениях, таких, как ставка дисконтирования и условия аренды, включая опции расторжения и продления.

Раскрытие Группой учетной политики в отношении признания и оценки аренды в соответствии с МСФО (IFRS) 16, включено в Примечание 3 к консолидированной финансовой отчетности, а подробное раскрытие информации об аренде включено в Примечание 24 к консолидированной финансовой отчетности.

Мы проанализировали допущения руководства, в частности допущения в отношении определения ставок дисконтирования и условий аренды, включая опции расторжения и продления. Мы пересчитали стоимость активов в форме права пользования и обязательств по аренде по видам договоров аренды и сравнили с результатами расчетов руководства.

Мы рассмотрели раскрытие информации в Примечании 24 к консолидированной финансовой отчетности.

Учёт государственных субсидий

В 2021 году Правительство утвердило Правила по предоставлению частотных полос, радиочастот, эксплуатации радиоэлектронных средств и высокочастотных устройств («Правила»), на основании которых Группа имеет право на получение государственной субсидии в виде снижения годовой платы за использование радиочастот на 90 % с 1 января 2020 года по 1 января 2025 года. По состоянию на 31 декабря 2021 года сумма полученной государственной субсидии равна 18.798.488 тысяч тенге, из которых 6.285.022 тысяч тенге были признаны в отчете о прибылях и убытках за год закончившийся 31 декабря 2021 года. Субсидия подлежит получению при выполнении условия, а именно финансирования проектов, связанных с широкополосным доступом в интернет в сельской и городской местности.

Мы получили понимание процесса признания государственных субсидий.

Мы изучили соответствующие документы, касающиеся предоставленной субсидии, и проанализировали условия, указанные в Правилах, а также процедуры подачи и утверждения.

Мы изучили информацию, использованную Руководством для формирования суждений о том, были ли выполнены условия, прилагаемые к субсидии, и была ли получена разумная уверенность в том, что субсидия будет получена.

Мы выполнили аналитические процедуры в отношении сумм финансирования проектов, связанных с широкополосным доступом в интернет в сельской и городской местности, получили понимание характера таких расходов и сверили суммы таких расходов на выборочной основе с подтверждающими документами.

Для признания субсидии в соответствии с МСФО (IAS) 20 «Учёт государственных субсидий и раскрытие информации о государственной помощи», Руководство оценивает, выполнены ли соответствующие условия, связанные с субсидией на отчетную дату, и существует ли разумная уверенность в том, что субсидия будет получена.

Мы определили учет государственных субсидий в качестве одного из наиболее значимых вопросов для аудита, поскольку сумма признанной субсидии является существенной для консолидированной финансовой отчетности, а признание субсидии и оценка возможности ее возмещения зависят от существенных суждений Руководства. Область субъективности и суждения включает интерпретацию и выполнение условий, указанных в Правилах, и оценку разумной уверенности в том, что субсидия будет получена.

Политика Группы в отношении признания государственных субсидий включена в Примечание 3 к консолидированной финансовой отчетности, а подробная информация о государственных субсидиях раскрыта в Примечании 32 к консолидированной финансовой отчетности.

Прочая информация, включенная в Годовой отчет Группы за 2021 год

Прочая информация включает информацию, содержащуюся в Годовом отчете Группы за 2021 год, но не включает консолидированную финансовую отчетность и наш аудиторский отчет о ней. Ответственность за прочую информацию несет руководство. Годовой отчет, предположительно, будет нам предоставлен после даты настоящего аудиторского отчета.

Наше мнение о консолидированной финансовой отчетности не распространяется на прочую информацию, и мы не будем предоставлять вывода, выражающего уверенность в какой-либо форме в отношении данной информации.

В связи с проведением нами аудита консолидированной финансовой отчетности наша обязанность заключается в ознакомлении с указанной выше прочей информацией, когда она будет нам предоставлена, и рассмотрении при этом вопроса, имеются ли существенные несоответствия между прочей информацией и консолидированной финансовой отчетностью или нашими знаниями, полученными в ходе аудита, и не содержит ли прочая информация иных существенных искажений.

Мы оценили раскрытия, представленные в Примечании 32 к консолидированной финансовой отчетности Группы в отношении государственных субсидий.

Ответственность руководства и комитета по аудиту Совета директоров за консолидированную финансовую отчетность

Руководство несет ответственность за подготовку и достоверное представление указанной консолидированной финансовой отчетности в соответствии с МСФО и за систему внутреннего контроля, которую руководство считает необходимой для подготовки консолидированной финансовой отчетности, не содержащей существенных искажений вследствие недобросовестных действий или ошибок.

При подготовке консолидированной финансовой отчетности руководство несет ответственность за оценку способности Группы продолжать непрерывно свою деятельность, за раскрытие в соответствующих случаях сведений, относящихся к непрерывности деятельности, и за составление отчетности на основе допущения о непрерывности деятельности, за исключением случаев, когда руководство намеревается ликвидировать Группу, прекратить ее деятельность или когда у руководства нет реальной альтернативы таким действиям.

Комитет по аудиту Совета директоров несет ответственность за надзор за процессом подготовки финансовой отчетности Группы.

Ответственность аудитора за аудит консолидированной финансовой отчетности

Наши цели заключаются в получении разумной уверенности в том, что консолидированная финансовая отчетность в целом не содержит существенных искажений вследствие недобросовестных действий или ошибок, и в выпуске аудиторского отчета, содержащего наше мнение. Разумная уверенность представляет собой высокую степень уверенности, но не является гарантией того, что аудит, проведенный в соответствии с Международными стандартами аудита, всегда выявит существенное искажение при его наличии. Искажения могут быть результатом недобросовестных действий или ошибок и считаются существенными, если можно обоснованно предположить, что по отдельности или в совокупности они могли бы повлиять на экономические решения пользователей, принимаемые на основе этой консолидированной финансовой отчетности.

В рамках аудита, проводимого в соответствии с Международными стандартами аудита, мы применяем профессиональное суждение и сохраняем профессиональный скептицизм на протяжении всего аудита. Кроме того, мы выполняем следующее:

- ▶ выявляем и оцениваем риски существенного искажения консолидированной финансовой отчетности вследствие недобросовестных действий или ошибок; разрабатываем и проводим аудиторские процедуры в ответ на эти риски; получаем аудиторские доказательства, являющиеся достаточными и надлежащими, чтобы служить основанием для выражения нашего мнения. Риск необнаружения существенного искажения в результате недобросовестных действий выше, чем риск необнаружения существенного искажения в результате ошибок, так как недобросовестные действия могут включать сговор, подлог, умышленный пропуск, искаженное представление информации или действия в обход системы внутреннего контроля;
- ▶ получаем понимание системы внутреннего контроля, имеющей значение для аудита, с целью разработки аудиторских процедур, соответствующих обстоятельствам, но не с целью выражения мнения об эффективности системы внутреннего контроля Группы;
- ▶ оцениваем надлежащий характер применяемой учетной политики и обоснованность оценочных значений, рассчитанных руководством, и раскрытия соответствующей информации;

- ▶ делаем вывод о правомерности применения руководством допущения о непрерывности деятельности, и, на основании полученных аудиторских доказательств, вывод о том, имеется ли существенная неопределенность в связи с событиями или условиями, которые могут вызвать значительные сомнения в способности Группы продолжать непрерывно свою деятельность. Если мы приходим к выводу о наличии существенной неопределенности, мы должны привлечь внимание в нашем аудиторском отчете к соответствующему раскрытию информации в консолидированной финансовой отчетности или, если такое раскрытие информации является ненадлежащим, модифицировать наше мнение. Наши выводы основаны на аудиторских доказательствах, полученных до даты нашего аудиторского отчета. Однако будущие события или условия могут привести к тому, что Группа утратит способность продолжать непрерывно свою деятельность;
- ▶ проводим оценку представления консолидированной финансовой отчетности в целом, ее структуры и содержания, включая раскрытие информации, а также того, представляет ли консолидированная финансовая отчетность лежащие в ее основе операции и события так, чтобы было обеспечено их достоверное представление;
- ▶ получаем достаточные надлежащие аудиторские доказательства в отношении финансовой информации организаций и хозяйственной деятельности внутри Группы, чтобы выразить мнение о консолидированной финансовой отчетности. Мы отвечаем за общее руководство, контроль и проведение аудита Группы. Мы являемся единолично ответственными за наше аудиторское мнение.

Мы осуществляем информационное взаимодействие с комитетом по аудиту Совета директоров, доводя до его сведения, помимо прочего, информацию о запланированном объеме и сроках аудита, а также о существенных замечаниях по результатам аудита, в том числе о значительных недостатках системы внутреннего контроля, если мы выявляем таковые в процессе аудита.

Мы также предоставляем комитету по аудиту Совета директоров, заявление о том, что мы соблюдали все соответствующие этические требования в отношении независимости и информировали его обо всех взаимоотношениях и прочих вопросах, которые можно обоснованно считать оказывающими влияние на независимость аудитора, а в необходимых случаях - о действиях, осуществленных для устранения угроз, или принятых мерах предосторожности.

Из тех вопросов, которые мы довели до сведения комитета по аудиту Совета директоров, мы определяем вопросы, которые были наиболее значимыми для аудита консолидированной финансовой отчетности за текущий период и которые, следовательно, являются ключевыми вопросами аудита. Мы описываем эти вопросы в нашем аудиторском отчете, кроме случаев, когда публичное раскрытие информации об этих вопросах запрещено законом или нормативным актом, или когда в крайне редких случаях мы приходим к выводу о том, что информация о каком-либо вопросе не должна быть сообщена в нашем отчете, так как можно обоснованно предположить, что отрицательные последствия сообщения такой информации превысят общественно значимую пользу от ее сообщения.

Руководитель, ответственный за проведение аудита, по результатам которого выпущен настоящий аудиторский отчет независимого аудитора, - Пол Кон.

ТОО «Эрнст энд Янг»

Пол Кон
Партнер по аудиту

Рустамжан Саттаров
Аудитор / Генеральный директор
ТОО «Эрнст энд Янг»

Квалификационное свидетельство аудитора
№ МФ-0000060 от 6 января 2012 года

050060, Республика Казахстан, г. Алматы
пр. Аль-Фараби, 77/7, здание «Есентай Тауэр»

5 марта 2022 года

Государственная лицензия на занятие
аудиторской деятельностью на
территории Республики Казахстан
серии МФЮ-2 № 0000003, выданная
Министерством финансов Республики
Казахстан 15 июля 2005 года

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАҢДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша

Мың теңгемен	Ескерт.	2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан
Активтер			
Айналымнан тыс активтер			
Негізгі құралдар	8	476.038.092	463.047.336
Материалды емес активтер	9	205.424.785	217.353.880
Гудвил	11	152.402.245	152.402.245
Айналымнан тыс активтер үшін төленген аванстар	8	3.647.122	3.237.280
Пайдалану құқығындағы активтер	24	70.849.066	79.694.418
Қауымдастырылған ұйымдарға инвестициялар	10	3.460.120	2.982.957
Кейінге қалдырылған салық активтері	43	660.170	1.980.671
Шарт жасасу шығындары		2.494.814	1.732.174
Шартты орындау шығындары		135.051	350.648
Өзге айналымнан тыс қаржылық емес активтер	14	5.601.003	1.819.045
Өзге айналымнан тыс қаржылық активтер	13	7.141.361	4.789.179
Барлық айналымнан тыс активтер		927.853.829	929.389.833
Айналым активтері			
Тауарлы-материалдық қорлар	15	11.962.754	15.490.029
Сауда дебиторлық берешек	16	36.873.043	34.711.705
Аванстық төлемдер	17	7.500.551	4.651.549
Корпоративтік табыс салығы бойынша алдын ала төлем		7.527.978	4.166.824
Шарт жасасу шығындары		854.321	865.890
Шартты орындау шығындары	20	13.310.432	7.300.331
Өзге қаржылық емес айналым активтері	18	11.592.724	3.626.074
Кері «Репо» шарты бойынша активтер	19	49.999.824	-
Амортизацияланған құны бойынша ескерілетін қаржы активтері	19	-	18.923.399
Ақша қаражаты және олардың баламалары	21	167.109.839	94.428.532
		306.731.466	184.164.333
Сатуға арналған активтер	44	-	1.872.008
Барлық айналым активтері		306.731.466	186.036.341
Барлық актив		1.234.585.295	1.115.426.174

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (ЖАЛҒАСЫ)

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша

Мың теңгемен	Ескерт.	2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан
Капитал және міндеттемелер			
Акционерлік капитал	22	12.136.529	12.136.529
Меншікті сатып алынған акциялар	22	(7.065.614)	(7.065.614)
Шетелдік валютаны қайта есептеу резерві	22	(18.338)	(17.200)
Өзге резервтер	22	1.820.479	1.820.479
Бөлінбеген пайда		569.486.063	476.006.801
		576.359.119	482.880.995
Бақыламайтын қатысу үлестері	6	67.818.247	35.659.002
Барлық капитал		644.177.366	518.539.997
Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Қарыздар: ұзақ мерзімді бөлігі	23	282.246.983	316.290.589
Жалдау бойынша міндеттемелер: ұзақ мерзімді бөлігі	24	33.810.098	42.461.444
Өзге ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер		707	1.001
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	43	34.571.582	37.293.300
Жұмыскерлерді сыйақылау міндеттемелері	25	21.848.722	16.265.307
Артықшылықты акциялардың қарыздық құрамдасы	22	814.868	814.868
Шарт бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер	26	8.188.122	6.355.295
Мемлекеттік субсидиялар: ұзақ мерзімді бөлігі	32	14.596.405	-
Активтерді жою бойынша міндеттемелер	27	7.416.005	7.926.958
Барлық ұзақ мерзімді міндеттемелер		403.493.492	427.408.762
Қысқа мерзімді міндеттемелер			
Қарыздар: қысқа мерзімді бөлігі	23	33.544.325	46.111.485
Жалдау бойынша міндеттемелер: қысқа мерзімді бөлігі	24	15.341.478	16.649.191
Өзге қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	29	19.952.085	21.157.700
Жұмыскерлерді сыйақылау міндеттемелерінің қысқа мерзімді бөлігі	25	1.526.442	1.150.837
Сауда кредиторлық берешек	28	75.100.611	54.866.134
Төленуі тиіс ағымдағы корпоративтік табыс салығы		1.087.723	-
Шарт бойынша қысқа мерзімді міндеттемелер	30	21.880.659	18.589.517
Мемлекеттік субсидиялар: қысқа мерзімді бөлігі	32	4.202.083	-
Өзге де қысқа мерзімді қаржылық емес міндеттемелер	31	14.279.031	10.057.334
		186.914.437	168.582.198
Сатуға арналған ретінде жіктелген активтермен тікелей байланысты міндеттемелер		-	895.217
Барлық қысқа мерзімді міндеттемелер	44	186.914.437	169.477.415
Барлық міндеттемелер		590.407.929	596.886.177
Барлық капитал мен міндеттемелер		1.234.585.295	1.115.426.174

Басқарма төрағасы

Бас қаржы директоры

Бас бухгалтер

Қ.Б. Есекеев

А.А. Өзбеков

М.М. Оразиманова

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Ескерт.	2021	2020
Сатып алушылармен шарттар бойынша түсім	33	581.495.220	520.916.698
Ауылдық мекендерде әмбебап қызметтерді көрсету үшін өтемақы	34	6.412.945	6.413.527
Мемлекеттік субсидиядан кіріс	32	6.285.022	–
		594.193.187	527.330.225
Сатудың өзіндік құны	35	(368.002.607)	(336.970.281)
Жалпы пайда		226.190.580	190.359.944
Жалпы және әкімшілік шығыстар	36	(48.922.105)	(39.343.356)
Қаржылық активтердің құнсыздануынан залал	47	(3.256.363)	(2.238.046)
Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан залал	47	(6.001.959)	(6.090.233)
Өткізу шығыстары	37	(13.681.240)	(12.790.172)
Салықтарға және онымен байланысты айыппұлдар мен өсімпұлдарға түзетпе жасау	31, 48	682.820	683.901
Telia және Turkcell өтемақылаудан кіріс	41	9.386.963	–
Сот шағымдары бойынша провизия құру шығыстары	31	–	(4.385.679)
Негізгі құралдарды істен шығару (шығыстары)/кірістері, нетто		(671.797)	(337.285)
Өзге операциялық кірістер	42	4.249.587	4.276.695
Өзге операциялық шығыстар	42	(998.537)	(678.110)
Операциялық пайда		166.977.949	129.457.659
Қауымдастырылған ұйымдар пайдасындағы Топтың үлесі	10	512.364	234.676
Еншілес ұйымдардың кетуінен залал	44	(425.818)	–
Қаржы шығыстары	39	(46.436.473)	(51.449.062)
Қаржы кірістері	39	5.842.984	4.520.300
Валюта баптарын қайта бағалаудан таза кірістер	40	2.259.417	4.161.428
Салық салынғанға дейінгі пайда		128.730.423	86.925.001
Табыс салығы бойынша шығыстар	43	(31.286.637)	(21.661.972)
Есепті жыл пайдасы		97.443.786	65.263.029
Мыналарға келетін:			
Бас компанияның меншік иелерінікі		90.759.490	63.493.359
Бақыламайтын қатысу үлестері	6	6.684.296	1.769.670

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Ескерт.	2021	2020
Өзге жиынтық залал			
Келесі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктелуге жататын өзге жиынтық залал (салықты шегергенде)			
Шетелдік еншілес ұйымдардың есептілігін қайта есептеудегі бағамдық айырмашылықтар		(1.138)	(13.908)
Келесі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктелуге жататын таза өзге де жиынтық залал		(1.138)	(13.908)
Келесі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктелуге жатпайтын өзге жиынтық кіріс/(залал) (салықты шегергенде)			
Табыс салығын шегергендегі белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша актуарлық кірістер/(залалдар)	25, 43	(6.302.871)	615.923
Келесі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктелуге жатпайтын таза өзге жиынтық кіріс/(залал)		(6.302.871)	615.923
Табыс салығын шегергендегі бір жыл үшін өзге жиынтық кіріс/(залал)		(6.304.009)	602.015
Табыс салығын шегергендегі бір жыл үшін барлық жиынтық кіріс		91.139.777	65.865.044
Мыналарға келетін:			
Бас компанияның меншік иелеріне		84.455.481	64.095.374
Бақыламайтын қатысу үлестері	6	6.684.296	1.769.670
		91.139.777	65.865.044
Акцияға пайда			
Бас компанияның жай акцияларын ұстаушыларға қатысты бір жыл ішіндегі таза пайда бойынша негізгі және бытыраңқы	22	8.255,40	5.777,75

Басқарма төрағасы

Бас қаржы директоры

Бас бухгалтер

Қ.Б. Есекеев

А.А. Өзбеков

М.М. Оразиманова

КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Акционерлік капитал	Меншікті сатып алынған акциялар	Шетел валютасын қайта есептеу резерві	Өзге резервтер	Бөлінбеген пайда	Барлығы	Бақыламайтын қатысу үлестері	Барлық капитал
Ескерт.	22	22	22	22			6	
2020 жылғы 1 қаңтарға	12.136.529	(7.065.614)	(3.292)	1.820.479	420.370.835	427.258.937	36.139.332	463.398.269
Бір жылдағы таза пайда	-	-	-	-	63.493.359	63.493.359	1.769.670	65.263.029
Өзге жиынтық кіріс	-	-	(13.908)	-	615.923	602.015	-	602.015
Барлық жиынтық кіріс	-	-	(13.908)	-	64.109.282	64.095.374	1.769.670	65.865.044
Дивидендтер (22-ескертпе)	-	-	-	-	(8.473.316)	(8.473.316)	(2.250.000)	(10.723.316)
На 31 декабря 2020 жыла	12.136.529	(7.065.614)	(17.200)	1.820.479	476.006.801	482.880.995	35.659.002	518.539.997
Бір жылдағы таза пайда	-	-	-	-	90.759.490	90.759.490	6.684.296	97.443.786
Өзге жиынтық шығыс	-	-	(1.138)	-	(6.302.871)	(6.304.009)	-	(6.304.009)
Барлық жиынтық кіріс	-	-	(1.138)	-	84.456.619	84.455.481	6.684.296	91.139.777
Дивидендтер (22-ескертпе)	-	-	-	-	(18.958.368)	(18.958.368)	(4.394.500)	(23.352.868)
Бақыланбайтын қатысу үлесінен алынған зайды дисконттау (23-ескертпе)	-	-	-	-	-	-	1.260.102	1.260.102
Меншік иелерімен өзге операциялар (22-ескертпе)	-	-	-	-	1.310.411	1.310.411	-	1.310.411
Бақылауды жоғалтуға әкелмейтін еншілес ұйымдардағы қатысу үлесіндегі өзгеріс (5-ескертпе)	-	-	-	-	26.670.600	26.670.600	28.609.347	55.279.947
2021 жылғы 31 желтоқсанға	12.136.529	(7.065.614)	(18.338)	1.820.479	569.486.063	576.359.119	67.818.247	644.177.366

Басқарма төрағасы

Бас қаржы директоры

Бас бухгалтер

Қ.Б. Есекеев

А.А. Өзбеков

М.М. Оразиманова

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Ескерт.	2021	2020
Операциялық қызмет			
Есепті жыл үшін салық салынғанға дейінгі пайда		128.730.423	86.925.001
Мыналарға түзетулер:			
Негізгі құралдардың және пайдалану құқығы нысанындағы активтердің тозуы	8, 24	90.332.002	81.418.841
Материалдық емес активтердің амортизациясы	9	27.512.149	28.945.419
Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан залал	47	6.001.959	6.090.233
Қаржылық активтердің құнсыздануынан залал	47	3.256.363	2.238.046
Валюта баптарын қайта бағалаудан таза кірістер/(залалдар)	40	(2.259.417)	(4.161.428)
Жұмыскерлерге сыйақы беру бойынша міндеттемелердегі өзгерістер		(871.089)	473.223
Тауарлы-материалдық қор құнын өткізудің таза құнына дейін есептен шығару	36	521.450	1.199.617
Қауымдастырылған ұйымдардың пайдасындағы Топ үлесі	10	(512.364)	(234.676)
Қаржы шығыстары	39	46.436.473	51.449.062
Қаржы кірістері	39	(5.842.984)	(4.520.300)
Салық тәуекелдері бойынша провизия құруға шығыстар	31	2.226.548	-
Сот шағымдары бойынша провизия құру шығыстары	31	-	4.385.679
Мемлекеттік субсидиядан кіріс	32	(6.285.022)	-
Негізгі құралдардың кетуінен шығындар, нетто		671.797	337.285
Жалдау шарттарын бұзудан залал	24	319.436	-
Салықтарды және онымен байланысты айыппұлдар мен өсімпұлдарға түзетпе жасау	31, 48	(682.820)	(683.901)
Операциялық активтер мен міндеттемелердегі өзгерістерге дейінгі операциялық қызметтен ақша қаражатының қозғалысы		289.554.904	253.862.101
Операциялық активтер мен міндеттемелердегі өзгерістер			
Сауда дебиторлық берешектегі өзгеріс		(5.253.423)	(3.079.628)
Тауарлы-материалдық қордағы өзгеріс		3.005.825	(6.124.572)
Өзге айналым активтеріндегі өзгеріс		(7.199.343)	2.498.977
Берілген аванстардағы өзгеріс		(2.829.011)	1.061.703
Сауда кредиторлық берешектегі өзгеріс		6.895.576	(6.455.578)
Шарт жасасу шығындары мен шартты орындау шығындарындағы өзгеріс		(535.474)	(80.560)
Шарт бойынша міндеттемелердегі өзгеріс		5.123.969	(606.706)
Өзге қысқа мерзімді міндеттемелердегі өзгеріс		16.944.554	3.947.470
Операциялық қызметтен ақша қаражатының түсімі		305.707.577	245.023.207
Төленген табыс салығы		(28.239.119)	(26.228.465)
Төленген пайыздар	47	(44.661.377)	(50.627.061)
Алынған пайыздар		4.372.735	2.802.949
Операциялық қызметтен алынған таза ақша ағындары		237.179.816	170.970.630

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАҢДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (ЖАЛҒАСЫ)

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Ескерт.	2021	2020
Инвестициялық қызмет			
Негізгі құралдарды сатып алу		(83.802.273)	(93.092.011)
Материалды емес активтерді сатып алу		(17.425.609)	(13.365.494)
Негізгі құралдарды өткізуден түсімдер		1.797.882	878.889
Кері «репо» шарты бойынша активтерге төленген ақша қаражаты	19	(49.999.824)	-
Өтепұлдық құны бойынша ескерілетін қаржы активтерін сатып алу	19	(140.018.401)	(36.751.293)
Өтепұлдық құны бойынша ескерілетін қаржы активтерін өтеуден түсімдер	19	158.630.603	18.139.091
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша ескерілетін қаржы активтерін өтеуден түсімдер		-	5.385.385
Депозиттерді орналастыру	13, 18	(10.136.700)	(43.243)
Кеткен ақша қаражатын шығарып тастағандағы еншілес ұйымды сатудан түсім	44	987.132	-
Жұмыскерлерге ұзақ мерзімді қарыз беру		(935.162)	(555.099)
Жұмыскерлерден қарызды қайтару		472.912	404.554
Қауымдастырылған ұйымдарға инвестиция	10	-	(529.392)
Пайдалану құқығы шектеулі ақшалай қаражатты қайтару		7.548	9.181
Қауымдасқан ұйымнан алынған дивидендтер	10	35.201	-
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақша ағындары		(140.386.691)	(119.519.432)
Қаржылық қызмет			
Қарыз алу	47	62.500.000	53.307.169
Қарызды өтеу	47	(107.240.887)	(58.216.453)
Жай және артықшылықты акциялар бойынша төленген дивидендтер	22	(17.661.587)	(10.143.729)
Бақыламайтын қатысу үлестеріне төленген дивидендтер	6, 22	(4.394.500)	(2.250.000)
Жалдау бойынша міндеттемелерді өтеу	47	(15.072.509)	(14.806.108)
Меншікті акцияларды сатып алу	5	55.279.947	-
Қаржылық қызметтен (пайдаланылған) алынған таза ақша ағындары		(26.589.536)	(32.109.121)
Ақша қаражатына және оның баламаларына бағам айырмасының әсері		2.201.914	3.713.791
Ақша қаражатына және оның баламаларына күтілетін кредиттік залал	21	(4.830)	15.920
Ақша қаражаты мен олардың баламаларының таза өзгерісі		72.400.673	23.071.788
Ақша қаражаттары және олардың баламалары, 1 қаңтарға	21	94.709.166	71.637.378
Ақша қаражаттары және олардың баламалары, 31 желтоқсанға	21	167.109.839	94.709.166

Елеулі ақшалай емес операцияларды ашу 45-ескертпеде берілген.

Басқарма төрағасы

Бас қаржы директоры

Бас бухгалтер

Қ.Б. Есекеев

А.А. Өзбеков

М.М. Оразиманова

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер

2021 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН

1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ

«Қазақтелеком» АҚ (бұдан әрі – «Компания» немесе «Қазақтелеком») 1994 жылы маусымда Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес құрылды.

Компанияның тіркелген, орналасқан және қызметін жүзеге асыратын орны Қазақстан Республикасы болып табылады. Компанияның заңды мекенжайы: 010000, Нұр-Сұлтан қаласы, Сауран көшесі, 12, Қазақстан Республикасы.

Қазақстан Республикасының Үкіметі Компания акцияларының 51% мөлшеріндегі бақылау пакеті меншігі болып табылатын «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ (бұдан әрі – «Самұрық-Қазына» немесе «Бас компания») арқылы Компанияны бақылайды. Төменде 2021жылғы 31 желтоқсанға Компания акционерлерінің тізбесі беріліп отыр:

	2021 жылғы 31 желтоқсанға	2020 жылғы 31 желтоқсанға
Самұрық-Қазына	51,0%	51,0%
SKYLINE INVESTMENT COMPANY S.A.	24,5%	24,5%
АДР (The Bank of New York — депозитарий)	9,6%	9,6%
«Алатау Капитал Инвест» ЖШС	3,7%	3,7%
«Даму Қоры» корпоративтік қоры	3,4%	–
«Бірыңғай жинақтау зейнетақы қоры» АҚ	–	3,4%
Өзгелері	7,8%	7,8%
	100%	100%

Компания телекоммуникация операторларына көрсетілетін трафикті беру, тәуелсіз телекоммуникация операторларына көрсетілетін ортақ пайдаланылатын телефон желісіне (бұдан әрі – «ОПТЖ») қосу, сондай-ақ ОПТЖ-ға қосылу үшін телекоммуникация операторларына бөлектелген телефон арналарын жалға беру бойынша қызметтер бөлігінде табиғи монополиялар тізіліміне қосылған.

Компания және оның 5-ескертпеде көрсетілген еншілес ұйымдары (бұдан әрі бірлесіп – «Топ») жергілікті, қалааралық және халықаралық, оның ішінде таяу және алыс шетелдермен байланыс қызметін қоса алғанда, тіркелген және мобильдік байланыс нарығының елеулі үлесіне ие; сондай-ақ байланыс арналарын жалға беру, деректер беру, мобильді құрылғыларды сату қызметтерін көрсетеді және басқа да телекоммуникация қызметтерін ұсынады.

Компания басшылығы атынан Басқарма төрағасы 2022 жылғы 5 наурызда Топтың осы шоғырландырылған қаржылық есептілігін басып шығаруды мақұлдады.

2. ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУДЫҢ НЕГІЗІ

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына (бұдан әрі – «ҚЕХС») сәйкес Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары жөніндегі кеңес (бұдан әрі – «ҚЕХС жөніндегі кеңес») бекіткен редакцияда дайындалды.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік, егер есеп саясатында және осы шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелерде басқаша көрсетілмесе, бастапқы құн бойынша бағалау қағидатына сәйкес дайындалды. Шоғырландырылған қаржылық есептілік қазақстандық теңгемен (бұдан әрі – «теңге») берілді және барлық сома, егер басқаша көрсетілмесе, бүтін мыңдықпен жуықталып дөңгелектенді.

Қызметтің үздіксіздігі

Шоғырландырылған қаржылық есептілік қызметтің үздіксіздігі қағидаты негізінде дайындалды, яғни ол қызметтің жалғасуын, активтерді іске асыруды және әдеттегі қызмет барысында міндеттерді реттеуді көздейді.

Шоғырландыру негізі

Шоғырландырылған қаржылық есептілік Компания және оның еншілес ұйымдарының 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық есептіліктерінен тұрады. Егер Топ инвестициялар объектісіне қатысудан түсетін ауыспалы кіріске байланысты тәуекелге ұшыраса немесе осындай кірісті алуға құқылы болса, сондай-ақ инвестициялар объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асыру арқылы кіріске ықпал ету мүмкіндігі болса, бақылау жүзеге асырылады. Атап айтқанда, Топ инвестициялар объектісін мынадай шарттар орындалса ғана бақылай алады:

- Топтың инвестициялар объектісіне қатысты өкілеттіктері болса (яғни инвестициялар объектісінің маңызды қызметін басқарудың ағымдағы мүмкіндігін қамтамасыз ететін күшіндегі құқықтары);
- Топтың инвестициялар объектісіне қатысудан ауыспалы кіріске байланысты тәуекелге ұшырау қаупі немесе осындай кірісті алу құқығы болса;
- Топтың кіріс көлеміне ықпал ету үшін өз өкілеттіктерін пайдалану мүмкіндігі болса.

Негізінен дауыс беру құқығының көп болуы бақылауды қажет етеді. Мұны растау үшін және Топтың инвестициялар объектісіне қатысты дауыс құқығының басым бөлігі немесе осыған ұқсас құқығы болса, Топ барлық орынды фактілер мен жағдайларды осы инвестициялар объектісіне қатысты өкілеттіктерінің барлығын бағалау барысында ескереді:

- инвестициялар объектісінде дауыс құқығына ие басқа ұстаушылармен келісім;
- басқа келісімдерде көзделген құқықтар;
- Топқа тиесілі дауыс беру құқықтары және әлеуетті дауыс беру құқықтары.

Егер бақылаудың бір немесе бірнеше құрамдасының өзгергенін фактілер мен жағдайлар көрсетіп тұрса, Топ инвестициялар объектісіне қатысты бақылаудың болуын қайталап талдайды. Еншілес компанияны шоғырландыру Топ еншілес компанияны бақылауға ие болғанда басталады және Топ еншілес компанияны бақылаудан айырылғанда тоқтатылады. Сатып алынуы немесе істен шығуы бір жыл ішінде орын алған еншілес ұйымның активтері, міндеттемелері, кірістері және шығыстары Топ бақылауды алған күннен бастап шоғырландырылған қаржылық есептілікке қосылады және Топ еншілес ұйымды бақылауды жоғалтқан күнге дейін көрсетіледі.

Пайда немесе залал және өзге жиынтық кірістің («ӨЖК») әрбір құрамдасы Топтың Бас компаниясының акционерлеріне жатады және егер бұл бақылауда емес қатысу үлестерінің теріс сальдосына әкелсе де, бақылауда емес қатысу үлестеріне жатады. Қажет жағдайда еншілес ұйымдардың қаржылық есептілігі осындай ұйымдардың есеп саясатын Топтың есеп саясатына сәйкестікке келтіру үшін түзетіледі. Топ ішінде операцияларды жүзеге асыру нәтижесінде туындайтын барлық топшілік активтер мен міндеттемелер, меншікті капитал, кірістер, шығыстар және ақша ағындары шоғырландыру барысында толықтай алынып тасталады.

Еншілес ұйымдағы қатысу үлесін бақылауды жоғалтусыз өзгерту меншікті капиталмен операция ретінде ескеріледі.

Егер Топ еншілес ұйымды бақылауды жоғалтса, ол меншікті капиталының тиісті активтерін (оның ішінде гудвилді), міндеттемелерін, бақыланбайтын қатысу үлестерін және басқа да құрамдастарын тануды тоқтатады және жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп құрамында туындаған пайда немесе залал таниды. Қалған инвестициялар әділ құны бойынша танылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ

Жаңа стандарттар, қолданыстағы стандарттар мен түсіндірмелерге түсіндірмелер және түзетулер

Топ 2021 жылғы 1 қаңтарда немесе осы күннен кейін басталатын (егер басқалай көрсетілмесе) жылдық есепті кезеңдерге қатысты күшіне енетін кейбір стандарттар мен түзетулерді алғаш рет қолданды. Топ шығарылған, бірақ әлі күшіне енген стандарттарды, түсіндірмелер немесе түзетулерді мерзімінен бұрын қолданған жоқ.

9 ХҚЕС (IFRS), 39 ХҚЕС (IAS), 7 ХҚЕС (IFRS), 4 ХҚЕС (IFRS) және 16 ХҚЕС-ке (IFRS) «Базалық пайыздық мөлшерлемені реформалау - 2 кезең» түзетулер

Түзетулер ұсыныстың банкаралық мөлшерлемесі (IBOR) іс жүзінде тәуекелсіз баламалы пайыздық мөлшерлемені ауыстырылған жағдайда қаржылық есептілік үшін салдарларды жоюға қолданылатын уақытша босатуларды ұсынады.

Түзетулер мыналарды көздейді:

- реформамен талап етілетін шартты өзгерту немесе ақша ағындарының өзгеруі нарықтық пайыздық мөлшерлеменің өзгеруіне құбылмалы пайыздық мөлшерлеменің балама өзгеруі ретінде қарастырылатын практикалық сипаттағы жеңілдету;
- хеджирлеу қатынастарын және хеджирлеу жөніндегі құжаттаманы айқындауға IBOR реформасы талап ететін өзгерістерді хеджирлеу қатынастарын тоқтатпай енгізуге жол беріледі;
- тәуекелсіз мөлшерлемесі бар құрал ұйымның қалауы бойынша хеджирлеу қатынастары шеңберінде тәуекелді компонент ретінде анықталған жағдайларда, ұйымдарға жеке сәйкестендірілетін компоненттерге қатысты талаптарды сақтау қажеттілігінен уақытша босату беріледі.

Бұл түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізген жоқ. Топ қажет болған жағдайда алдағы кезеңдерде практикалық сипаттағы жеңілдетулерді қолдануға ниетті.

16 ХҚЕС-ке (IFRS) "2021 жылғы 30 маусымнан кейін әрекет ететін COVID-19 пандемиясына байланысты жалға беру бойынша жеңілдіктер" түзетулері

2020 жылғы 28 мамырда ХҚЕС жөніндегі кеңес 16 ХҚЕС-ке (IFRS) "Жалдау" – "COVID-19 пандемиясына байланысты жалдау бойынша жеңілдіктер" түзетулерін шығарды. Осы түзету жалға алушылар үшін COVID-19 пандемиясының тікелей салдары ретінде туындайтын жалдау бойынша жеңілдіктер болған жағдайда жалдау шарттарын өзгертуді есепке алу бөлігінде ХҚЕС (IFRS) 16 талаптарын қолданудан босатуды көздейді. Практикалық сипаттағы жеңілдету ретінде жалға алушыға COVID-19 пандемиясына байланысты берілген жалдау бойынша жеңілдік жалдау шартын өзгерту болып табылатындығын талдамау иуралы құқық береді. Осындай шешім қабылдаған жалға алушы егер ол жалдау шартының өзгерісі болып табылмаса, осы өзгеріс 16 ХҚЕС-ке (IFRS) сәйкес есепте қалай көрінетініне ұқсас, COVID-19 пандемиясымен байланысты жалдау бойынша жеңілдікке байланысты жалдау төлемдерінің кез келген өзгерісін ескеруі керек.

Бұл түзету 2021 жылдың 30 маусымына дейін қолданылады деп болжалды, бірақ COVID-19 пандемиясының 2021 жылдың 31 наурызында жалғасуына байланысты ХҚЕС кеңесі практикалық сипаттағы жеңілдетулерді қолдану мерзімін 2022 жылдың 30 маусымына дейін ұзарту туралы шешім қабылдады.

Жаңа түзету 2021 жылғы 1 сәуірден немесе осы күннен кейін басталатын жылдық есепті кезеңдерге қатысты қолданылады. Топта COVID-19 пандемиясымен байланысты жалға беру бойынша қандай да бір жеңілдіктер жоқ, бірақ қажет болған жағдайда ол рұқсат етілген кезең ішінде практикалық сипаттағы жеңілдетулерді қолдануды жоспарлап отыр.

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енген стандарттар

Төменде шығарылған, бірақ Топтың қаржылық есептілігі шығарылған күні әлі күшіне енген, жаңа стандарттар, түзетулер мен түсіндірмелер келтіріледі. Топ осы стандарттарды, түзетулер мен түсіндірулерді, егер қолданылатын болса, олар күшіне енген күннен бастап қолдануға ниетті.

17 ХҚЕС (IFRS) «Сақтандыру шарттары»

2017 жылдың мамырында ХҚЕС жөніндегі кеңес 17 ХҚЕС (IFRS) **"Сақтандыру шарттарын"** шығарды, ол ақпаратты тану және бағалау, ұсыну және ашу мәселелерін қарастыратын сақтандыру шарттарына арналған қаржылық есептіліктің жаңа жан-жақты стандарты болды. 17 ХҚЕС (IFRS) күшіне енген кезде, ол 2005 жылы шығарылған **"Сақтандыру шарттары"** 4 ХҚЕС-ті (IFRS) алмастырады. 17 ХҚЕС (IFRS) сақтандыруды шығаратын ұйымның түріне, сондай-ақ дискрециялық қатысу шарттары бар белгілі бір кепілдіктер мен қаржы құралдарына қарамастан, сақтандыру шарттарының барлық түрлеріне қолданылады (яғни, өмірді сақтандыру және өмірді сақтандырудан басқа сақтандыру, тікелей сақтандыру және қайта сақтандыру). Қолдану саласынан бірнеше ерекшеліктер бар. 17 ХҚЕС (IFRS) негізгі мақсаты сақтандырушылар үшін неғұрлым тиімді және дәйекті болып табылатын сақтандыру шарттарын есепке алу моделін ұсыну болып табылады. Негізінен алдыңғы жергілікті есеп саясатына негізделген 4 ХҚЕС (IFRS) талаптарына қарағанда, 17 ХҚЕС (IFRS) бухгалтерлік есептің барлық тиісті аспектілерін қамтитын сақтандыру шарттарын есепке алудың жан-жақты моделін ұсынады. 17 ХҚЕС (IFRS) негізінде мыналармен толықтырылған:

- тікелей қатысу шарттарымен сақтандыру шарттары үшін нақты өзгертулер (ауыспалы сыйақы әдісі);
- жеңілдетілген тәсіл (сыйақыны бөлу негізіндегі тәсіл) негізінен қысқа мерзімді шарттар үшін жалпы модель бар.

17 ХҚЕС (IFRS) 2023 жылғы 1 қаңтардан басталатын немесе осы күннен кейін басталатын есепті кезеңдерге қатысты күшіне енеді, бұл ретте салыстырмалы ақпарат ұсыну талап етіледі. Ұйым сондай-ақ 9 ХҚЕС-ті (IFRS) және 15 ХҚЕС-ті (IFRS) 17 ХҚЕС (IFRS) бірінші қолдану күніне немесе оған дейін қолданған жағдайда мерзімінен бұрын қолдануға жол беріледі.

Бұл стандарт Топқа қолданылмайды.

1 ХҚЕС-ке (IAS) "Міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді ретінде жіктеу" түзетулері

2020 жылғы қаңтарда ХҚЕС жөніндегі кеңес міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді ретінде жіктеуге қатысты талаптар түсіндірілетін ХҚЕС (IAS) 69-76-тармақтарына түзетулер шығарды. Түзетулерде мыналар түсіндіріледі:

- міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығы дегеніміз не;
- міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығы есепті кезеңнің соңында болуы керек;
- міндеттемелерді жіктеуге ұйымның міндеттемелерді реттеуді кейінге қалдыру құқығын орындау ықтималдығы әсер етпейді;
- міндеттеме шарттары, егер айырбасталатын міндеттемеге енгізілген туынды құрал үлестік құрал болса, оның жіктелуіне әсер етпейді.

2021 жылғы қарашада Кеңес стандарттың алдын-ала нұсқасын жариялады, онда егер есеп айырысуды кемінде он екі ай мерзімге кейінге қалдыру құқығы ұйымның есепті күннен кейінгі шарттарды сақтауына байланысты болса, бұл шарттар міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді деп жіктеу мақсаттары үшін есепті күнге қолданыстағы есеп айырысуды кейінге қалдыру құқығына әсер етпейтіні ұсынылған.

Мұндай жағдайларда есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде қаржылық жағдай туралы есепте жеке орындалуға жататын ұзақ мерзімді міндеттемелерді ұсынуды қоса алғанда, ақпарат беруге және ақпаратты ашуға қойылатын қосымша талаптар қолданылатын болады.

Сонымен қатар, Кеңес күшіне ену күнін 2024 жылдың 01 қаңтарынан (2023 жылдың 01 қаңтарынан бастап) ертерек ауыстыруды ұсынды. Пікірлерді Кеңес 2022 жылдың 21 наурызына дейін алуы керек.

3 ХҚЕС-ке (IFRS) "Тұжырымдамалық негіздерге сілтемелер" түзетулері

2020 жылғы мамырда ХҚЕС жөніндегі кеңес 3 ХҚЕС-ке (IFRS) **"Бизнес бірлестігі"** – **"Тұжырымдамалық негіздерге сілтемелер"** түзетулерін шығарды. Бұл түзетулердің мақсаты - 1989 жылы шығарылған **"Қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну тұжырымдамасына"** сілтемелерді 2018 жылдың наурызында шығарылған **"Қаржылық есептерді ұсынудың тұжырымдамалық негіздеріне"** сілтемелерге, стандарт талаптарына елеулі өзгерістер енгізбестен ауыстыру.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар (жалғасы)

ҚЕХС (IFRS) 3-түзету «Тұжырымдамалық негіздерге сілтеме» (жалғасы)

Жекелеген операциялар шеңберінде туындаған жағдайда ҚЕХС (IAS) 37 қолданыс аясына немесе ХҚЕТК (IFRIC) 21 «**міндетті төлемдер**» түсініктеме аясына жатуы мүмкін міндеттемелер мен шартты міндеттемелер үшін «2-күннің» әлеуетті табыстарын немесе шығындарын болдырмау мақсатында кеңес ҚЕХС (IFRS) 3-те қағидаттардан оның шығарылуын тануға қол жеткізуге тырысты.

Дей тұрғанмен, кеңес сілтемені ауыстыру «**Қаржылық есептілікті дайындау және ұсыну тұжырымдамасына**» ықпал ептейтін шартты активтерге қатысты ҚЕХС (IFRS) 3 қолданыстағы талаптарына түсініктеме беруді мақұлдады.

Аталған түзетулер 2022 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін жылдық есептік кезең үшін күшіне енеді және алдағы уақытта қолданылатын болады.

ҚЕХС (IAS) 16-түзету «Негізгі қаражаттар: мақсаты бойынша қолданылғанға дейінгі түсімдер»

2020 жылдың мамырында ҚЕХС жөніндегі кеңес «**Негізгі қаражаттар: мақсаты бойынша қолданылғанға дейінгі түсімдер**» құжатты басып шығарды, тиісінше ұйымдарға осы объектіні орналасу орына дейін жеткізу барысында жүргізіліп, бұйымды сатудан түскен қандай да бір негізгі қаражатты объектінің бастапқы құнынан шығарып тастауға және басшылықтың ниетіне сәйкес оны пайдалану үшін талап етілген жағдайға келтіруге тыйым салынады. Дегенмен ұйым осындай бұйымнан түскен түсімді, сондай-ақ кіріс немесе шығыс құрамында осы бұйымды өндіру құнын мойындайды.

Аталған түзетулер 2022 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін жылдық есептік кезеңде күшіне енеді және өткен кезеңдер үшін осы түзетуді ұйым алғаш қолданған ең бірінші рет берілген қаржылық есептік кезеңнің бастапқы күні (немесе одан кейін) қолдану үшін қол жетімді негізгі құралдар объектілеріне де қолданылуы қажет.

Аталған түзету топқа маңызды ықпал етпейді деп күтіледі.

ҚЕХС (IAS) 37-түзету «Ауыртпалық шарттары – шартты орындауға жұмсалатын шығындар

2020 жылдың мамырында ҚЕХС жөніндегі кеңес ҚЕХС (IAS) 37-түзетуді енгізді, онда шарттар ауыртпалық жүктейтін немесе шығынды екендігін бағалау кезінде ұйым қандай шығындарды ескеру керектігіне түсініктеме берілген.

Түзетулер «шартпен тікелей байланысты шығындарға» негізделген әдісті қолдануды қарастырған. Тауарлар мен қызметтерді ұсынуға шартпен тікелей байланысты шығындарға осы шартты орындауға кететін қосалқы шығындар, сонымен қатар шартты орындаумен тікелей байланысты бөлінген шығындар да кіреді. Шартпен тікелей байланысы жоқ жалпы және әкімшілік шығындар контрагенттің шарт бойынша қайтару міндеткерлігі жөніндегі жағдайды қоспағанда алынып тасталады.

Аталған түзетулер 2022 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін жылдық есептік кезеңде күшіне енеді. Топ осы түзетулерді алғаш қолданатын жылдық есептік кезеңнің бастапқы күні өзінің барлық міндеттемелерін әлі орындамаған шарттарға қатысты осы түзетулер қолданады.

ҚЕХС (IFRS) 1-түзету «Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарын алғаш рет қолдану - Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарын бірінші рет қолданушы еншілес ұйым»

2018-2020 жылдар аралығында ҚЕХС-ны жыл сайын жетілдіру үдерісі шеңберінде ҚЕХС жөніндегі кеңес ҚЕХС (IFRS) 1 «**Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарын алғаш рет қолдануды**» енгізді. Аталған түзетуге сәйкес ҚЕХС (IFRS) 1 D16(a) тармағын қолдануды шешкен еншілес ұйым негізгі ұйымның ҚЕХС-ға өткен күнін есепке ала отырып, негізгі ұйымның қаржылық есептемесінде көрсетілген соманы пайдаланып, жинақталған курстық айырманы бағалауға құқылы. Аталған түзетулер ҚЕХС (IFRS) 1 D16(a) тармағын қолдануды шешкен ассоциацияланған ұйымдар мен бірлескен кәсіпорындарға да қолданылады.

Аталған түзетулер 2022 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін жылдық есептік кезеңде күшіне енеді. Мерзімінен бұрын қолдануға болады.

Аталған түзету топқа қолданылмайды.

ҚЕХС (IFRS) 9-түзету «Қаржылық құралдар» - қаржылық міндеттемені тану аяқталған жағдайда «10% тестіні» өткізу кезіндегі комиссиялық сыйақы

2018-2020 жылдар аралығында ҚЕХС-ны жыл сайын жетілдіру үдерісі шеңберінде ҚЕХС жөніндегі кеңес ҚЕХС (IFRS) 9 енгізді. Түзету жаңа немесе модификацияланған қаржылық міндеттеме шарттарының бастапқы қаржылық міндеттеме шарттарынан қаншалықты өзгеше екендігін бағалау кезінде ұйым ескеретін комиссиялық сыйақы сомасына түсініктеме береді. Бұндай сомаларға басқа тараптың атынан кредитор немесе несие алушы төлеген немесе алған комиссиялық сыйақыны қоса алғанда белгілі бір кредитордың және қарыз алушының арасында төленген немесе алынған комиссиялық сыйақылар жатады. Ұйым осы түзетулерді алғаш қолданатын жылдық есептік кезеңнің бастапқы күні (немесе одан кейін) модификацияланған немесе ауыстырылған қаржылық міндеттемелерге қатысты осы түзетулерді қолдануы қажет.

Аталған түзетулер 2022 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін жылдық есептік кезеңде күшіне енеді. Мерзімінен бұрын қолдануға болады. Аталған түзету топ осы түзетулерді алғаш қолданатын жылдық есептік кезеңнің бастапқы күні (немесе одан кейін) модификацияланған немесе ауыстырылған қаржылық міндеттемелерге қатысты осы түзетулерді қолданады.

Аталған түзету топқа маңызды ықпал етпейді деп күтіледі.

ҚЕХС (IAS) 41-түзету «Ауыл шаруашылығы» – әділ құнын бағалау кезіндегі салық салу

2018-2020 жылдар аралығында ҚЕХС-ны жыл сайын жетілдіру үдерісі шеңберінде ҚЕХС жөніндегі кеңес ҚЕХС (IAS) 41-түзету «Ауыл шаруашылығы» – әділ құнын бағалау кезіндегі салық салуды» енгізді. Аталған түзету ҚЕХС (IAS) 41-дің 22-тармағының талаптарын алып тастайды, яғни ұйым ҚЕХС (IAS) 41 қолданыс аймағына жататын активтердің әділ құнын бағалау кезінде салық салумен байланысты ашқа ағынын есепке алмайды.

Ұйым аталған түзетулерді 2022 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін бірінші жылдық есептік кезеңнің бастапқы күні (немесе одан кейін) әділ құнын бағалауға қатысты қолданады. Мерзімінен бұрын қолдануға болады.

Аталған түзету топқа маңызды ықпал етпейді деп күтіледі.

ҚЕХС (IAS) 8-түзету «Бухгалтерлік есеп анықтасы»

2021 жылдың ақпанында ҚЕХС жөніндегі кеңес ҚЕХС (IAS) 8 түзетіп, «бухгалтерлік бағалау» анықтамасын енгізді. Түзетуде бухгалтерлік бағалаудағы өзгерістер мен есепке алу саясатындағы өзгерістер арасындағы айырмаға және қателіктерді түзетуге түсініктеме беріледі. Сонымен қатар құжатта ұйымдардың бухгалтерлік бағалауды әзілеу үшін өлшеу әдістері мен бастапқы деректерді қалай пайдаланатыны туралы түсініктеме берілген.

Түзетулер 2023 жылдың 1 қаңтарынан немесе осы күннен кейін жылдық есептік кезеңде күшіне енеді және көрсетілген кезеңнің бастапқы күні немесе одан кейін жүргізілетін есепке алу саясатындағы өзгерістерге жіне бухгалтерлік бағалаудағы өзгерістерге қатысты қолданылады. Мерзімінен бұрын қолдану осы дәйекті ашқан жағдайда рұқсат беріледі.

Аталған түзету топқа маңызды ықпал етпейді деп күтіледі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар (жалғасы)

ҚЕХС (IAS) 1-түзету және «Есептік саясат жөніндегі ақпаратты ашу» ҚЕХС қолдану бойынша № 2 практикалық ұсынымдама»

2021 жылдың ақпанында ҚЕХС жөніндегі кеңес ҚЕХС (IAS) 1-ге және «**Маңыздылығы туралы пайымды қалыптастыру**» ҚЕХС қолдану бойынша № 2 практикалық ұсынымдамаға түзету енгізді, онда ұйымдардың есепке алу саясаты жөніндегі ақпаратты ашу кезінде маңыздылық пайымын қолдануға арналған басшылық пен мысалдар көрсетілген. Түзетулер ұйымдарға есепке алу саясатының «маңызды қағидаларын» ашу талаптарын есепке алу саясаты жөніндегі «маңызды ақпаратты» ашу туралы талаптарына ауыстыру арқылы, сондай-ақ есепке алу саясаты жөніндегі ақпаратты ашу туралы шешім қабылданған жағдайда ұйымның маңыздылық ұғымын қалай пайдалану қажеттігіне қатысты басшылыққа алу құжатын қосу есебінен есепке алу саясаты жөніндегі анағұрлым пайдалы ақпаратты ашуға көмек көрсетеді.

ХҚЕС (IAS) 1 және "Есеп саясаты туралы ақпаратты ашу" ХҚЕС қолдану жөніндегі № 2 практикалық ұсынымдарға түзетулер (жалғасы)

ХҚЕС (IAS) 1-ге түзетулер 2023 жылғы 1 қаңтардан немесе осы күннен кейін басталатын мерзімінен бұрын қолдану мүмкіндігі бар жылдық кезеңдерге қатысты қолданылады. ХҚЕС қолдану жөніндегі № 2 практикалық ұсынымдардағы түзетулерде есеп саясаты туралы ақпараттың маңыздылығын айқындайтын қолдануға қатысты міндетті нұсқаулық болмағандықтан, осы түзетулердің күшіне ену күнін көрсету талап етілмейді.

Топ қазіргі кезде Топтың есеп саясаты туралы ақпаратын ашуға мүмкіндік беретін, осы түзетулердің әсеріне бағалау жүргізеді.

"Сақтандыру шарттары" ХҚЕС (IFRS) 17 түзетулері: ХҚЕС (IFRS) 17 және ХҚЕС (IFRS) 9 бастапқы қолданылуы - салыстырмалы ақпарат

2021 жылғы 9 желтоқсанда ХҚЕС жөніндегі кеңес ХҚЕС (IFRS) 17 және ХҚЕС (IFRS) 9 бастапқы қолдану кезінде ұсынылған салыстырмалы ақпаратқа ауысу нұсқасын қосу үшін "**Сақтандыру шарттары**" ХҚЕС (IFRS) 17-ге түзету шығарды. Бұл түзету 2021 жылдың шілдесінде жарияланған 17 ХҚЕС және 9 ХҚЕС – Салыстырмалы ақпараттың бастапқы қолданылуына және мүдделі тараптардың пікірлері негізінде кейінгі қайта келіссөздерге арналған стандарт жобасына (ED) негізделген.

Алғаш рет 2023 жылы ХҚЕС (IFRS) 17 және ХҚЕС (IFRS) 9 "**Қаржы құралдары**" қолданылатын кезге ХҚЕС жөніндегі кеңес мүдделі тараптардың қаржылық активтер мен сақтандыру шарттары бойынша міндеттемелер арасында салыстырмалы ақпаратта туындауы мүмкін есептегі сәйкессіздіктерге қатысты алаңдаушылығына жауап ретінде осы өтпелі нұсқаны, салыстырмалы кезеңде қаржы активтерін жіктеуді енгізуді шешті.

Түзетулер Топқа айтарлықтай әсер етпейді деп күтілуде.

"Табыс салығы: бір операциядан туындайтын активтер мен міндеттемелерге байланысты кейінге қалдырылған салық" ХҚЕС (IAS) 12-ге түзетулер

"**Табыс салығы: бір операциядан туындайтын активтер мен міндеттемелерге байланысты кейінге қалдырылған салық**" ХҚЕС (IAS) 12-ге түзетулер 2021 жылғы 7 мамырда ХҚЕС жөніндегі кеңес "Табыс салығы - бір операциядан туындайтын активтер мен міндеттемелерге байланысты кейінге қалдырылған салық" ХҚЕС (IAS) 12-ге түзетулер енгізді. Кеңес бұл түзетулерді ұйымдардың активтерді де, міндеттемелерді де бастапқы тануға әкелетін жалға алу және пайдаланудан шығару міндеттемелері сияқты операциялар мен оқиғалар бойынша кейінге қалдырылған салықты қалай есепке алатындығындағы айырмашылықтарды азайту үшін енгізді.

Түзетулер 12 IAS стандартына сәйкес бастапқы тануға қатысты ерекшеліктердің көлемін тарылтады, осылайша бұл ерекшелік тең салық салынатын және шегерілетін уақытша айырмашылықтарды тудыратын операцияларға қолданылмайды. Түзетулер салық мақсатында міндеттемелерді қайтаруға төлем жасауды шегеріп тастау – бұл осындай түзетулер қаржылық есепте (және пайыздық шығыстарда) немесе байланысты активте (және пайыздық шығыстарда) танылған міндеттемелер үшін салық салу мақсаттарына осындай шегеріп тастаулардың сәйкестігін нақтылайды. Бұл шешім актив пен міндеттемені бастапқы тану кезінде уақытша айырмашылықтардың бар-жоғын анықтау үшін маңызды. Түзетулер 2023 жылғы 1 қаңтардан бастап немесе одан кейінгі жылдық есепті кезеңдерге қолданылады. Түзетулерді ерте қолдануға жол беріледі.

Қазіргі уақытта Топ осы түзетулердің Топтың есеп саясаты туралы ақпаратын ашуға әсерін бағалауды жүргізуде.

Шетел валютасын қайта есептеу

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі Компанияның және оның негізгі еншілес ұйымдарының функционалдық валютасы болып табылатын теңгемен ұсынылды. Теңге негізгі экономикалық айналымның валютасы болып табылады, онымен Компания және оның негізгі еншілес ұйымдары жұмыс істейді. Топқа кіретін әрбір компания өзінің функционалдық валютасын белгілейді және әр компанияның қаржылық есептілігіне қосылған баптар осындай функционалдық валютамен бағаланады.

Операциялар мен қалдықтар

Шетел валюталарындағы операцияларды ең алдымен Топтың компаниялары операция тану критерийлерін қанағаттандыратын күні қолданыстағы спот-бағам бойынша олардың функционалдық валютасында ескереді. Шетел валютасымен берілген монетарлық активтер мен міндеттемелер Қазақстан қор биржасы (бұдан әрі мәтін бойынша – «ҚҚБ») белгілеген және Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі мәтін бойынша – «ҚРҰБ») жариялаған есепті күні қолданыстағы ресми бағам бойынша қайта есептеледі. Барлық айырмашылық жиынтық кіріс туралы шоғырландылған есепте пайда мен залалдарда көрсетіледі.

Шетел валютасында тарихи құны негізінде бағаланатын монетарлық емес баптар бастапқы мәмілелерді жасау күнінде қолданыстағы бағамдар бойынша қайта есептеледі. Шетел валютасында әділ құнымен бағаланатын монетарлық емес баптар әділ құнын белгілеу күніндегі бағам бойынша қайта есептеледі. Әділ құны бойынша бағаланатын монетарлық емес баптарды есептеу кезінде туындайтын пайда немесе залал баптың әділ құны өзгерісінен пайда немесе залалды тану қағидаттарына сәйкес ескеріледі (яғни, әділ құны бойынша қайта бағалаудан пайдасы мен залалы БЖК немесе пайда не залал құрамында танылатын баптар бойынша бағамды қайта есептеуден бағам айырмашылықтары тиісінше БЖК немесе пайда не залал құрамында танылады).

Мына кестеде шетел валюталарының теңгеге шаққандағы бағамы берілген:

	2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан
АҚШ доллары	431,80	420,91
Еуро	489,10	516,79
Ресей рублі	5,76	5,62

«КТ-АЙИКС» ЖШҚ (Ресей) шетелдегі бөлімшенің функционалдық валютасы ресей рублі болып табылады. Шоғырландыру барысында шетелдік бөлімшелердің активтері және міндеттемелері есепті күнде қолданыстағы теңгеге шаққандағы бағам бойынша қайта есептеледі, ал мұндай бөлімшелердің жиынтық кірісі туралы шоғырландырылған есептің баптары мәміле жасау сәтіндегі қолданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Мұндай қайта есептеуде туындаған бағамдық айырма өзге де жиынтық кіріс құрамында танылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Бизнесті біріктіру және гудвил

Бизнесті біріктіру сатып алу әдісін пайдалана отырып ескеріледі. Сатып алу құны сатып алынатын компанияда бақылаудағы емес қатысу үлесі және сатып алу күніне әділ құны бойынша бағаланған берілген өтеу сомасы ретінде бағаланады. Бизнесті біріктіру бойынша әрбір мәміле үшін Топ сатып алатын компанияда бақылаудағы емес қатысу үлесін қалай бағалау туралы шешім қабылдайды: не әділ құны бойынша, не сатып алынатын компаниядағы таза активтерге сәйкесетін бара-бар үлес бойынша. Сатып алумен байланысты шығындар олар келтірілген сәттен бастап жалпы және әкімшілік шығыстар құрамына қосылады.

Сатып алынған қызмет түрлері мен активтер жиынтығы салымды және өте маңызды үдерісті қамтып, олар бірге қайтарымды қалыптастыруға айтарлықтай ықпал еткен кезде, Топ бизнес сатып алынды деген қорытындыға келеді. Егер сатып алынған үдеріс қайтарымды қалыптастыруды жалғастыру мүмкіндігі үшін өте маңызды болып, ал сатып алынған салымдар мұндай үдерісті орындауға қажетті дағдыларға, білім немесе тәжірибеге ие, ұйымдастырылған жұмыс күшін қамтыса немесе қайтарымды құруды жалғастыру мүмкіндігіне айтарлықтай ықпал етсе, онда сатып алынған үдеріс өте маңызды болып есептеледі және бірегей немесе сирек кездесетін не ауқымды шығындарсыз, күш немесе кейінге қалдырылған қайтарымды құруды жалғастыру мүмкіндігінсіз ауыстырылмайтын болып есептеледі.

Егер Топ бизнес сатып алса, онда ол шарт талаптары, экономикалық жағдай және сатып алу күніне тиісті жағдайларға қарай сатып алынған қаржылық активтер мен қабылданған міндеттемелерді тиісті дәрежеде жіктейді және белгілейді. Бұған туынды құралдардың негізгі шарттарына кіргізілген сатып алынатын компанияға бөлу қажеттілігіне талдау жатқызылады.

Сатып алуға тиесілі шартты өтеу сатып алу күніне әділ құны бойынша танылады. Меншікті капитал ретінде жіктелген шартты өтеу қайта бағаланбайды, ал оның келесі өтеуі капитал құрамында ескеріледі. Қаржылық құрал болып табылатын актив немесе міндеттеме ретінде жіктелетін шартты өтеу 9 «Қаржы құралдары» ҚЕХС (IFRS) қолдану саласына жатады және әділ құны бойынша бағаланады. Ал әділ құнының өзгерістері 9 «Қаржы құралдары» ҚЕХС (IFRS) сәйкес жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылады. 9 «Қаржы құралдары» ҚЕХС (IFRS) қолдану саласына жатпайтын өзге шартты өтеу әрбір есепті күнге әділ құны бойынша бағаланады, ал әділ құнының өзгерісі пайда мен залал құрамында танылады.

Гудвил әуелден бастапқы құны бойынша бағаланады (берілген өтеу сомасының және танылған бақылданбайтын қатысу үлестерінің және бұдан бұрын сатып алушыға қатысу үлесінің Топ сатып алған таза сәйкестендірілетін активтер мен оның қабылдаған міндеттемелерінің сомасынан артуы ретінде анықталатын). Егер сатып алынған таза активтердің әділ құны берілген өтеу сомасынан асатын болса, Топ барлық сатып алынған активтің және барлық қабылданған міндеттеменің анықталуының, сондай-ақ сатып алу күні танылуы тиіс соманы бағалау кезінде қолданылған іс-жосықтардың дұрыстығын қайтадан талдайды. Егер қайтадан бағалаудан кейін берілген өтеу таза сатып алынған активтердің әділ құнынан тағы да аз болып шықса, пайда пайда немесе залал құрамында танылады.

Кейіннен гудвил құнсызданудан келетін жиналған залалды шегере отырып, бастапқы құны бойынша бағаланады. Бизнесті біріктіру кезінде сатып алынған гудвилді тестілеу үшін гудвил Топ еншілес ұйымды сатып алған күнінен бастап сатып алынатын еншілес ұйымның өзге де активтері немесе міндеттемелері көрсетілген бірліктерге жатуына немесе жатпауына қарамастан, бизнесті біріктіруден пайда көретін, ақша қаражатын өндіретін Топтың әрбір бірлігіне бөлінеді.

Егер гудвил ақша қаражатын өндіретін бірліктің бір бөлігін құраса және осы бірліктің бір бөлігі шығарылатын болса, шығарылатын қызметке жататын гудвил оның шығуынан түсетін пайда немесе залал анықталған кезде осы қызметтің баланстық құнына қосылады. Бұл жағдайларда шыққан гудвил шығарылған қызмет құны мен ақша қаражатын өндіретін бірліктің қалған бөлігінің құнының қатынасы негізінде бағаланады.

Қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен кәсіпорындарға инвестициялар

Қауымдастырылған ұйым – бұл қызметіне Компания елеулі ықпал ететін ұйым. Елеулі ықпал – бұл инвестициялар объектісінің қаржылық және операциялық саясаты бойынша шешімдерді қабылдауға қатыса алатын, бірақ осы саясатты бақылай алмайтын немесе бірлесіп бақылай алмайтын өкілеттік.

Бірлескен кәсіпорын – бұл қызметті бірлесіп бақылайтын тараптардың қызметтің таза активтеріне құқықтары бар екенін білдіретін ортақ кәсіпкерлік. Бірлесіп бақылау – маңызды қызметке қатысты шешімдер қабылдау бақылауды бөлісетін тараптардың бірауыздан келісімін талап ететін жағдайда орын алатын, шартпен қарастыра отырып, қызметті бақылауды бөлу.

Елеулі ықпалдың болуын анықтау кезінде ескерілетін факторлар еншілес ұйымдарды бақылаудың болуын анықтау кезінде ескерілетін факторларға ұқсас. Топтың қауымдастырылған ұйымдарына инвестициялары және бірлескен кәсіпорын үлестік қатысу әдісі бойынша ескеріледі.

Үлестік қатысу әдісіне сәйкес қауымдастырылған ұйымға инвестиция басында бастапқы құны бойынша танылады. Инвестицияның баланстық құны нәтижесінде сатып алу күнінен кейін туындаған қауымдастырылған ұйымның немесе бірлескен кәсіпорынның таза активтерінде Топтың үлесіндегі өзгерістерді тану салдарынан түзетіледі. Қауымдастырылған ұйымға немесе бірлескен кәсіпорынға жататын гудвил инвестицияның баланстық құнына қосылады және құнсыздануға бөлек тестіленбейді.

Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп қауымдастырылған ұйымның немесе бірлескен кәсіпорынның қызмет нәтижелеріндегі Топтың үлесін көрсетеді. Осындай инвестиция объектілерінің БЖК өзгерістері Топтың БЖК құрамында ұсынылады. Мұнымен қатар егер қауымдастырылған ұйымның немесе бірлескен кәсіпорынның меншікті капиталында тікелей танылған өзгеріс болса, Топ осы өзгерістегі өзінің үлесін таниды және орынды жерде бұл фактіні меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есепте ашып көрсетеді. Қауымдастырылған ұйыммен немесе бірлескен кәсіпорынмен байланысты Топтың операциялары бойынша туындайтын іске асырылмаған пайда және залалдар Топтың қауымдастырылған ұйымдағы бар қатысу үлесі деңгейінде алынып тасталған.

Қауымдастырылған ұйымның және бірлескен кәсіпорынның пайдасындағы немесе залалындағы Топ үлесі операциялық пайдадан тыс жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте тікелей ұсынылған. Ол қауымдастырылған ұйымның немесе бірлескен кәсіпорынның еншілес ұйымдарындағы бақыланбайтын қатысу үлестеріне салық салынғаннан кейінгі және есепке алынғаннан кейінгі пайда немесе залалды білдіреді.

Қауымдастырылған ұйымның немесе бірлескен кәсіпорынның қаржылық есептілігі Топтың қаржылық есептілігі жасалатын есепті кезеңде жасалады. Қажет болған жағдайда есеп саясатын Топтың есеп саясатына сәйкестендіру мақсатында оған түзетулер енгізіледі.

Үлестік қатысу әдісін қолданғаннан кейін Топ қауымдастырылған ұйымға немесе бірлескен кәсіпорынға салған өзінің инвестициясы бойынша құнсызданудан қосымша залалды тану қажеттілігін анықтайды. Әр есепті күнге Топ қауымдастырылған ұйымға немесе бірлескен кәсіпорынға салған инвестициялардың құнсыздануына объективті растаулардың болуын белгілейді. Осындай растаулар болған жағдайда, Топ қауымдастырылған ұйымға немесе бірлескен кәсіпорынға инвестицияның өтелетін сомасы мен оның баланстық құны арасындағы айырма ретінде құнсыздану сомасын есептейді және «Қауымдастырылған ұйымның немесе бірлескен кәсіпорынның залалындағы үлесі» бабы бойынша жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте залалды таниды.

Топ қауымдастырылған ұйымға елеулі ықпал етуді немесе бірлескен кәсіпорынды бірлесіп бақылауды жоғалтқан жағдайда қалған инвестицияны әділ құны бойынша бағалайды және таниды. Елеулі ықпалды немесе бірлесіп бақылауды жоғалту кезіндегі қауымдастырылған ұйымның немесе бірлескен кәсіпорынның баланстық құны мен қалған инвестициялардың әділ құны және шығудан түсімдер арасындағы айырма пайда немесе залал құрамында танылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Активтер мен міндеттемелерді айналымдағы/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді деп жіктеу

Топ қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте активтер мен міндеттемелерді айналымдағы/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді деп жіктеу арқылы ұсынады. Актив мына жағдайларда айналымдағы болып табылады:

- егер оны сату қарастырылған немесе ол әдеттегі операциялық цикл аясында сатуға немесе тұтынуға арналған болса;
- ол негізінен сатуға арналған болса;
- оны есепті кезеңнен кейін 12 (он екі ай) ішінде сату қарастырылса; немесе ол есепті кезеңнен кейін кемінде 12 (он екі ай) ішінде міндеттемелерді өтеу үшін оны айырбастауға немесе пайдалануға шектеулер болу жағдайларын қоспағанда, ақша қаражаты немесе оның баламалары болса.

Барлық басқа активтер айналымнан тыс ретінде жіктеледі.

Міндеттеме:

- оны әдеттегі операциялық цикл шеңберінде өтеу көзделген;
- ол негізінен сауда үшін ұсталған;
- ол есепті кезеңнен кейін 12 (он екі ай) ішінде өтелуге жатқан; немесе
- Топтың есепті кезеңнен кейін кемінде 12 (он екі ай) ішінде міндеттемелерді өтеуді кейінге қалдыруға шартсыз құқығы болған жағдайларда қысқа мерзімді болып табылады.

Контрагенттің қарауы бойынша үлестік құралдарды шығару және тапсыру арқылы реттеуге болатын міндеттеме талаптары аталған міндеттеменің жіктелуіне ықпал етпейді.

Топ барлық өзге міндеттемені ұзақ мерзімді міндеттеме ретінде жіктейді.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері айналымнан тыс/ұзақ мерзімді активтер мен міндеттемелер ретінде жіктеледі.

Әділ құны бойынша бағалау

Әділ құны бойынша бағаланатын немесе әділ құны қаржылық есептілікте ашылуы тиіс қаржы құралдары мен қаржылық емес активтердің әділ құны туралы ақпаратты ашу 50-ескертпеде көрсетілген.

Әділ құн бағалау күніне нарық қатысушылары арасында әдеттегі операция аясында активті сату немесе міндеттемелерді беру үшін төленген баға болып табылады. Әділ құн бойынша бағалау активті сату немесе міндеттемені беру бойынша операция мынадай жағдайларда өтетінін қарастырады:

- не аталған актив немесе міндеттеме үшін негізгі нарықта;
- не негізгі нарық болмағанда, аталған актив немесе міндеттеме үшін мейлінше оңтайлы нарықта.

Топқа негізгі немесе мейлінше оңтайлы нарық қолжетімді болуы тиіс.

Активтің немесе міндеттеменің әділ құны нарық қатысушыларының актив немесе міндеттеме бағасын анықтау кезінде пайдалануы мүмкін жорамалдарды қолдану арқылы бағаланады, бұл ретте нарық қатысушылары өздерінің үздік мүдделері үшін әрекет ететіні көзделеді.

Қаржылық емес активтің әділ құнын бағалау нарық қатысушысының активті ең үздік әрі мейлінше тиімді тәсілмен пайдалану арқылы немесе аталған активті ең үздік әрі мейлінше тиімді тәсілмен пайдаланатын нарықтың басқа қатысушысына сату нәтижесінде экономикалық тиімділікті өндіру мүмкіндігін ескереді.

Топ бұл ретте орынды қадағалайтын бастапқы деректерді барынша пайдалана отырып және қадағаламайтын бастапқы деректерді мейлінше аз пайдалана отырып, туындаған жағдайларда қолдануға болатын және олар үшін әділ құны бойынша бағалау үшін жеткілікті деректер қолжетімді осындай бағалау модельдерін пайдаланады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте әділ құны бойынша бағаланатын немесе әділ құны шоғырландырылған қаржылық есептілікте ашылатын барлық актив пен міндеттеме жалпы алғанда әділ құны бойынша бағалау үшін айтарлықтай болып табылатын ең төменгі деңгейдің бастапқы деректері негізінде әділ құн көздерінің төменде берілген иерархиясы аясында жіктеледі:

- 1-деңгей – ұқсас активтер немесе міндеттемелер бойынша белсенді нарықтағы бағаның нарық котировкалары (қандай да бір түзетулерсіз);
- 2-деңгей – бағалау модельдері, онда әділ құнды бағалау үшін мейлінше төмен сатыға жататын бастапқы деректер тікелей немесе жанама түрде нарықта бақыланатын болып табылады;
- 3-деңгей – бағалау модельдері, әділ құнды бағалау үшін мейлінше төмен сатыға жататын бастапқы деректер нарықта бақыланбайтын болып табылады.

Мерзімді түрде қаржылық есептілікте қайта бағаланып отыратын активтер мен міндеттемелер жағдайында Топ әр есепті кезең соңына жіктеуді қайтадан талдай отырып, оларды иерархия көзі деңгейлерінің арасында ауыстыру қажеттілігін анықтайды (жалпы әділ құн бойынша бағалау үшін маңызды болып табылатын ең төмен деңгейдегі бастапқы деректер негізінде).

Топтың тиісті бөлімшесі («Жұмыс тобы») инвестициялық жылжымайтын мүлікті және сату үшін қолда бар котировкаланбайтын қаржылық активтерді әділ құны бойынша мерзімді бағалаумен қатар, мысалы, тоқтатылған қызмет құрамында бөлуге арналған активтер сияқты активтердің әділ құны бойынша біржолғы бағалауға арналған саясат пен іс-жосықтарды анықтайды. Жұмыс тобының құрамын Компания басшылығы анықтайды.

Сатуға арналған жылжымайтын мүлік объектілері мен қаржылық активтер сияқты маңызды активтерді, сондай-ақ шартты өтеу сияқты маңызды міндеттемелерді бағалау үшін сыртқы бағалаушылар тартылады. Сыртқы бағалаушыларды тарту туралы шешімді жыл сайын Компанияның Аудит комитеті талқылап, бекіткеннен кейін Жұмыс тобы қабылдайды. Нарықты білуі, беделі, тәуелсіздігі және кәсіби стандарттарға сәйкестігі іріктеу критерийлері болып қабылданады. Бағалау комитеті сыртқы бағалаушылармен талқылағаннан кейін әрбір жағдайда қандай бағалау моделі мен бастапқы деректерді қолдану қажеттігі туралы шешім қабылдайды.

Әр есепті күнге Жұмыс тобы Топтың есеп саясатына сәйкес қайтадан талдауды немесе қайтадан бағалауды қажет ететін активтер мен міндеттемелер құнының өзгерісін талдайды. Мұндай талдау аясында Жұмыс тобы бағалау кезінде қолданылатын ақпаратты шарттармен және басқа орынды құжаттармен салыстыру арқылы соңғы бағалауда қолданылған негізгі бастапқы деректерді тексереді.

Жұмыс тобы және Топтың сыртқы бағалаушылары да әрбір активтің әділетті құнының және міндеттемелердің өзгерісін өзгерістің негізділігін анықтау мақсатында тиісті сыртқы ақпарат көздерімен салыстырады.

Жұмыс тобы және Топтың сыртқы бағалаушылары мерзімді түрде нәтижелерді Топтың Аудит комитетіне және тәуелсіз аудиторларына ұсынып отырады, бұл ретте бағалау кезінде пайдаланылған негізгі кемшін тұстар талқыланады.

Әділ құн туралы ақпаратты ашу мақсатында Топ активтер мен міндеттемелерді оларға тиесілі сипаттамалары мен тәуекелдерінің, сондай-ақ жоғарыда көрсетілген әділ құны көздерінің иерархиясында қолданылатын сипаты негізінде жіктейді.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Сату үшін ұсталатын айналымнан тыс активтер және тоқтатылған қызмет

Топ айналымнан тыс активтерді және шығатын топтарды олардың баланстық құны ұзақ пайдалану нәтижесінде емес, негізінен оларды сату арқылы өтелуге жатса, сату үшін ұсталатын деп жіктейді. Сату үшін ұсталатын деп жіктелген айналымнан тыс активтер және шығатын топтар екі мәннің мейлінше аз мәні бойынша – баланстық құны және сату шығындарын шегергендегі әділ құны бойынша бағаланады. Сатуға шығында активтің кетуіне тікелей қатысты қосымша шығындар болып табылады және пайдаға салық бойынша шығыстан және қаржыландыру бойынша шығындардан тұрады.

Сатуға арналған объектіні жіктеу критеріі егер сату ықтималдығы жоғары болса, ал актив немесе кететін топ ағымдағы жағдайында бірден сатылуы мүмкін болса ғана сақталған деп есептеледі. Сатуды жүзеге асыру бойынша қажетті әрекеттер сату бойынша әрекеттердегі айтарлықтай өзгерістердің ықтималдығының аздығын, сондай-ақ сатудан бас тартуды көрсетуі тиіс. Басшылық активті сату бойынша жоспарды іске асыру міндеттемесін өзіне алады және сату жіктеу күнінен бастап бір жыл ішінде аяқталатын болады деп күтілуі қажет.

Жіктеуден кейін сатуға арналған деп анықталған негізгі құралдар мен материалдық емес активтер амортизацияланбайды.

Сатуға арналған деп жіктелген активтер мен міндеттемелер қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте айналым/қысқа мерзімді баптар ретінде бөлек көрсетіледі.

Тоқтатылған қызмет жалғасатын қызмет нәтижелерінен алынып тасталады және жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте бөлек баппен пайда ретінде немесе тоқтатылған қызметке салық салынғаннан кейінгі залал ретінде көрсетіледі.

Негізгі құралдар

Негізгі құралдар болған жағдайда, олар жинақталған амортизацияны және құнсызданудың жинақталған залалдарын шегергендегі бастапқы құны бойынша есептеледі. Мұндай құн жабдықтардың бір бөлігін ауыстыру құнын және ұзақ мерзімді құрылыс жобаларын тану критерийлері орындалған жағдайда қарыздар бойынша шығындарды қамтиды. Белгілі уақыт аралығынан кейін негізгі құралдардың маңызды компоненттерін ауыстыру қажет болғанда, Топ оларды пайдалы қолданудың тиісті жеке мерзімдеріне сәйкес бөлек амортизациялайды. Елеулі техникалық байқауды өткізу кезінде баламалы түрде оларға байланысты шығындар, егер тану критерийлері орындалса, негізгі құралдардың баланстық құнында жабдықтарды ауыстыру ретінде танылады. Жөндеу мен техникалық күтім жасаудың барлық өзге шығындары жатқызылу сәтінде пайда немесе залал құрамында танылады. Активті оны қолданудан кейін пайдаланудан шығару бойынша күтілген шығындардың берілген құны, егер бағалау міндеттемелерін тану критерийлері орындалса, оны пайдаланғаннан кейін тиісті активтің бастапқы құнына қосылады. Пайдаланудан шығару бойынша танылған бағалау міндеттемесі туралы мейлінше толық ақпарат «Активтерді пайдаланудан шығару міндеттемелері» бөлімінде беріледі (27-ескерте).

Амортизация активтерді пайдалы қолданудың мынадай есептік мерзімдері ішінде жүйелік әдіспен есептеледі:

	Жылдар
Ғимараттар	50
Құрылыстар	10-20
Телекоммуникация жабдығы	3-20
Өзгелері	3-20

Жер амортизацияланбайды.

Негізгі құралдар объектісін және негізгі құралдардың кез келген бастапқыда танылған маңызды объекті компонентін тану олар шығарылғаннан кейін немесе олардың шығуы барысында немесе болашақта пайдаланудан экономикалық пайда болмайтын жағдайда тоқтатылады. Активті тануды тоқтату кезінде туындайтын пайда немесе залал (істен шығарудан түскен таза түсімдер мен активтің баланстық құны арасындағы айырма ретінде есептеледі) активті тануды тоқтату кезіндегі жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепке қосылады.

Негізі құралдардың жою құны, пайдалы қолдану мерзімдері мен олардың амортизация әдістері әрбір қаржы жылының аяғында талданып, қажетіне қарай перспективалы негізде түзету енгізіледі.

Аяқталмаған құрылыс

Аяқталмаған құрылыс қондыру күтіліп отырған машиналар және жабдықтар құрылысы барысында негізгі құралдармен берілген және бастапқы құны бойынша есептеледі. Аяқталмаған құрылысқа құрылыстың, жабдықтың өзіндік құны және өзге де тікелей шығындар қосылады. Активтерді салу аяқталғаннан кейін немесе жабдықты пайдалануға беру сәтінде құрылыс объектілері тиісті санатқа көшіріледі. Құрылыс объектілері амортизацияға жатпайды.

Инвестициялық жылжымайтын мүлік

Инвестициялық жылжымайтын мүлік әуелден мәміле бойынша шығындарды қоса отырып, бастапқы құны бойынша бағаланады. Егер шығындарды тану критерийлері орындалса, баланстық құнға осындай шығындардың туындау кезіндегі бар инвестициялық жылжымайтын мүліктің бір бөлігін ауыстыру құны қосылады және инвестициялық жылжымайтын мүліктің ағымдағы қызмет көрсету шығындары алынып тасталады. Бастапқы танудан кейін инвестициялық жылжымайтын мүлік жинақталған тозу мен жинақталған құнсыздандуды шегергендегі бастапқы құны бойынша есептелінеді. 50 жылды құрайтын тозу пайдалы қолданудың есепті мерзімі ішінде жүйелік әдіспен есептелінеді.

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте инвестициялық жылжымайтын мүлікті тану мынадай жағдайда тоқтатылады: ол істен шықса немесе ол пайдаланудан шығарылса және оны пайдаланудан болашақта ешқандай экономикалық пайда болмаса. Істен шығудың таза түсімдері мен активтің баланстық құны арасындағы айырмашылық оны тану тоқтатылған есепті жылдың жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есебінде танылатын болады.

Инвестициялық жылжымайтын мүліктің санатына немесе оның санатынан ауыстыру жылжымайтын мүлікті пайдалану сипаты өзгергенде ғана жүзеге асырылады. Инвестициялық жылжымайтын мүліктен меншік иесі орын алған жылжымайтын мүлік объектісіне ауыстырған кезде кейінгі есепке алудың шартты бастапқы құны пайдалану мақсаттарын өзгерту кезіндегі әділ құнды білдіреді. Меншік иесі алып отырған жылжымайтын мүлік объектісі инвестициялық жылжымайтын мүлік объектісі болса, Топ мұндай жылжымайтын мүлікті пайдалану мақсаты өзгергенге дейінгі негізгі құралдарды есептеу саясатына сәйкес есепке алады.

Материалдық емес активтер

Жеке сатып алынған материалдық емес активтер бастапқы тануда бастапқы құнымен бағаланады. Бизнесті біріктіру нәтижесінде сатып алынған материалдық емес активтердің бастапқы құны сатып алу күніндегі әділ құнды білдіреді. Материалдық емес активтер бастапқы танудан кейін жинақталған амортизация мен құнсыздану салдарынан жинақталған шығындарды шегергеннен кейінгі сатып алу құнымен көрсетіледі. Өнімдерді дайындауға капиталға айналдырылған шығындарды қоспағанда, Топтың ішінде өндірілген материалдық емес активтер капиталдандырылмайды және тиісті шығындар олар туындаған кезеңге пайда немесе залал құрамында көрсетіледі.

Материалдық емес активтердің пайдалы қолдану мерзімдері шектеулі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Нематериальные активы (продолжение)

Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес активтер осы мерзім ішінде амортизацияланады және осы материалдық емес активтің ықтимал құнсыздану белгілері болған жағдайда құнсыздануға бағаланады. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес актив үшін амортизация мерзімі мен әдісі ең аз дегенде әр есепті кезеңнің аяғында қайта қаралады. Пайдалы қолданудың шектеулі мерзімін немесе активте жасалған болашақтағы экономикалық пайданың болжалды құрылымын өзгерту амортизация мерзімін немесе әдісін өзгертеді және есеп бағасының өзгерістері ретінде ескеріледі. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес активтердің амортизациясына шығыстар жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте материалдық емес активтердің функциясы сәйкес келетін шығыстар санатында танылады.

Материалдық емес активті тануды тоқтатудан пайда немесе залал активтің шығуынан таза түсім мен активтің баланстық құны арасындағы айырмашылық ретінде бағаланады және осы активті тануды тоқтату сәтінде жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есебінде танылады.

Материалдық емес активтер пайдалы қолданудың есепті мерзімі ішінде жүйелік әдіс бойынша амортизацияланады.

	Жылдар
Лицензиялар	3-20
Бағдарламалық жасақтама	1-14
Клиенттік база	8-10
Өзгелері	2-15

Қаржылық емес активтердің құнсыздануы

Топ әрбір есепті күнге активтің ықтимал құнсыздану белгілерінің бар-жоғын тексереді. Егер осындай белгілер болса немесе жыл сайынғы активті құнсыздану мәніне тексеру қажет болса, Топ активтің өтелетін құнын бағалайды. Активтің немесе ақша қаражатын өндіретін бірліктің (ақша қаражатын өндіретін бірлік) өтелетін сомасы мынадай мөлшерлердің ең үлкені: істен шығу шығындарын шегергендегі активтің (ақша қаражатын өндіретін бірліктің) әділ құны және активті (ақша қаражатын өндіретін бірлікті) пайдалану құндылығы. Өтелетін құн негізінен өзге де активтер немесе активтердің топтары өндіретініне қарамастан, актив ақша ағынын өндірмейтін жағдайларды қоспағанда, жекелеген актив үшін белгіленеді. Егер активтің немесе ақша қаражатын өндіретін бірліктің баланстық құны оның өтелетін сомасынан асса, ондай актив құнсызданған болып саналады және өтелетін құнына дейін есептен шығарылады.

Пайдаланудан түскен құндылықты бағалау кезінде болашақтағы ақша ағындары активке тән ақша мен тәуекелдің уақытша құнының ағымдағы нарықтық бағасын көрсететін салық салғанға дейінгі дисконттау мөлшерлемесі бойынша келтірілген құнына дейін дисконтталады. Шығуы бойынша шығындарын шегере отырып, әділ құнын белгілеу кезінде жақын мерзімде болған нарықтық операциялар есепке алынады. Олар болмаған жағдайда тиісті бағалау үлгісі қолданылады. Бұл есептеулер акциялар нарығында еркін айналатын баға белгілеуімен, бағалау коэффициенттерімен немесе әділ құнның басқа да қолжетімді көрсеткіштерімен расталады.

Топ жекелеген активтер жатқызылатын ақша қаражатын өндіретін әр бірлік үшін жеке дайындалатын егжей-тегжейлі жоспарлар мен болжамды есептеулерге сәйкес құнсыздану сомасын анықтайды. Бұл жоспарлар мен болжамды есептеулер негізінен 5 (бес) жылға жасалады. Ұзақ мерзімді өсу қарқынды бесінші жылдан кейінгі болашақтағы ақша ағындарына қатысты қолданылады және есептеледі.

Жалғасып отырған қызметтің құнсыздануынан болған залалдар құнсызданған актив функциясына сәйкес келетін шығыс санаттарының құрамындағы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылады.

Топ гудвилді қоспағанда, әрбір есепті күнге активтің құнсыздануынан бұдан бұрын танылған залалдардың белгісінің бар-жоғын немесе қысқарғандығын анықтайды. Егер мұндай белгі орын алса, Топ активтің немесе ақша қаражатын өндіретін бірліктің өтелетін құнын есептейді. Құнсыздандудың бұдан бұрын танылған залалдары құнсыздандудан болған залалды соңғы таныған мерзімнен бастап активтің өтелетін құнын анықтау үшін пайдаланылған жорамалдарда өзгеріс болған жағдайда ғана қалпына келтіріледі. Қалпына келтіру активтің баланстық құны оның өтелетін құнынан аспайтын жолмен шектелген, сондай-ақ алдыңғы жылдары құнсыздандудан болған залал танылмаған жағдайда аталған актив танылатын амортизация шегерілгендегі баланстық құннан аспайды. Мұндай құнды қалпына келтіру жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылады.

Гудвил

Гудвил құнсыздануға жыл сайын 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, сондай-ақ оқиғалар немесе жағдайлар оның баланстық құны құнсызданатынын білдірсе, тестіленеді

Гудвилдің құнсыздануы гудвил қатысы бар ақша қаражатын өндіретін әр бірліктің (немесе осындай бірліктер тобының) өтелетін құнын бағалау жолымен анықталады. Егер ақша қаражатын өндіретін бірліктің өтелетін құны оның баланстық құнынан кем болса, онда оның құнсыздану залалы танылады. Гудвилдің құнсыздану залалы болашақ кезеңдерде қалпына келтірілмейді.

Қаржылық активтер

Бастапқы тану және бағалау

Бастапқы тану кезінде қаржылық активтер амортизацияланған құны, өзге жиынтық құн (ӨЖҚ) арқылы әділ құны бойынша және пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша жіктеледі.

Бастапқы тану кезінде қаржылық активтерді жіктеу қаржылық актив және осы активтерді басқару үшін Топ қолданатын бизнес модель бойынша ақша ағындары шартында көзделген сипаттамаларға байланысты. Қаржыландырудың елеулі компонентінен тұрмайтын немесе Топ практикалық сипаттағы жеңілдетуді қолданған сауда дебиторлық берешекті қоспағанда, Топ бастапқыда қаржылық активтерді пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланбайтын қаржылық активтер жағдайында мәміле бойынша шығындар сомасына ұлғайтылған әділ құны бойынша бағалайды. Қаржыландырудың елеулі компонентінен тұрмайтын немесе Топ практикалық сипаттағы жеңілдетуді қолданған сауда дебиторлық берешек 15 ҚЕХС (IFRS) сәйкес анықталған мәміле бағасы бойынша бағаланады.

Қаржылық активті амортизацияланған құны бойынша немесе басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша жіктеп бағалау үшін осы активтің шарттық талаптары «борыштың негізгі сомасы және борыштың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайыздар есебі болып қана табылатын» ақша ағындарын алумен негізделген болуы қажет. Мұндай бағалау SPPI-тест деп аталады және әр құралдың деңгейінде жүзеге асырылады. «Ақшалай ағындар» критерийіне сәйкес келмейтін қаржылық активтер, ақша ағыны бизнес-модельге байланыссыз пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатындай жіктеледі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Қаржылық активтер (жалғасы)

Бастапқы тану және бағалау (жалғасы)

Қаржылық активтерді басқару үшін Топ қолданатын бизнес-модель ақша ағындарын өндіру мақсатында Топтың өзінің қаржылық активтерін басқаратын тәсілді сипаттайды. Бизнес-модель шартта көзделген ақша ағындарын алу, қаржылық активтерді немесе екеуін де сату нәтижесі болатынын-болмайтынын анықтайды. Амортизацияланатын құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер, шартта көзделген ақша ағынын алу үшін қаржылық активтерді ұстап қалу мақсаты болып табылатын бизнес-модель аясында ұсталады, ал өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатындай жіктелетін қаржылық активтер, мақсаты шартта көзделген ақша ағынын алу әрі қаржылық активтерді сату жолымен келетін бизнес-модель аясында ұсталады.

Заңнамамен немесе белгілі бір нарықтағы қағидаларға сәйкес («стандартты талаптарда» сату) белгіленген мерзімдерде жеткізу қажет етілетін активтерді сатып алу немесе сату бойынша барлық операция мәміле жасау күні, яғни Топ өзіне активті сатып алу немесе сату міндеттемесін алған күні танылады.

Топтың қаржылық активтеріне ақша құралдары және олардың баламалары, сауда дебиторлық берешек, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық актив кіреді.

Кейінгі бағалау

Кейіннен бағалау үшін қаржылық активтер төрт санатқа жіктеледі:

- › амортизацияланатын құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борыштық құралдар);
- › жинақталған пайда мен залалдарды кейіннен қайта жіктеу мен өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борыштық құралдар);
- › тану тоқтатылған жағдайда жинақталған пайда мен залалды қайта жіктеусіз өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ұйымның қалауы бойынша жіктелетін қаржылық активтер (борыштық құралдар);
- › пайда немесе залал арқылы бағаланатын қаржылық активтер.

Амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борыштық құралдар)

Бұл санат топ үшін мейлінше өзекті. Топ мынадай екі шарт орындалса, қаржылық активтерді амортизацияланған құны бойынша бағалайды:

- › қаржылық актив мақсаты шартта көзделген ақша ағындарын алу үшін қаржылық активтерді ұстау болып табылатын бизнес-модель шеңберінде ұсталады; және
- › борыштық негізгі сомасына және борыштық негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне пайыз есебіне төлемдер болып қана табылатын ақша ағындарын көрсетілген күндері алумен негізделген қаржылық активтің шарттық талаптары.

Амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер нәтижесінде тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып бағаланады және оларға құнсыздануға қатысты талаптар қолданылады. Пайда немесе залалдар активті тануды тоқтатқан, ол өзгерген немесе құнсызданған жағдайда пайда немесе залал құрамында танылады.

Амортизациялық құны бойынша бағаланатын қаржылық активтер санатына Топ сауда және басқа дебиторлық берешекті, жұмыскерлерге берілетін қарызды, банк депозиттері мен басқа да айналымнан тыс және айналымдағы қаржылық активтерді жатқызады.

Тануды тоқтату

Қаржылық активті (немесе – қолдануға болатын жерде – қаржылық активтің бір бөлігін немесе ұқсас қаржылық активтердің бір бөлігін) мынадай жағдайларда тану тоқтатылады (яғни Топтың қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есептен алынып тасталады), егер:

- активтен ақша ағындарын алу құқығының қолданыс мерзімі өтіп кетсе; не
- Топ активтен ақша ағындарын алуға өз құқықтарын тапсырса немесе үшінші тарапқа алынатын ақша ағындарын толық көлемде және «транзиттік» келісім бойынша айтарлықтай кешіктірмей беру бойынша міндеттемені өзіне алса; не (а) Топ іс жүзінде активтің барлық тәуекелі мен пайдасын іс жүзінде тапсырса, не (б) Топ тапсырмаса, бірақ активтің барлық тәуекелі мен пайдасын іс жүзінде өзінде сақтамай, осы активтің бақылауын тапсырса.

Егер Топ активтен ақша ағынын алудың барлық құқығын тапсырса немесе транзиттік келісім жасаса, ол меншік құқығымен байланысты тәуекелдер мен пайданың сақталуын бағалайды, егер сақтаса, қандай көлемде сақтағанын бағалайды. Егер Топ тапсырмаса, оған қоса іс жүзінде активтің барлық тәуекелі мен пайдасын өзінде сақтама-са, сондай-ақ активтің бақылауын тапсырмаса, Топ тапсырылған активті ондағы өзінің қатысуын жалғастырып отырған деңгейде тануды жалғастырады. Бұл жағдайда Топ тиісті міндеттемені де таниды. Тапсырылған актив және тиісті міндеттеме Топ сақтаған құқықтар мен міндеттемелерді көрсететін негізде бағаланады.

Тапсырылған актив бойынша кепілдік нысанын қабылдайтын жалғасатын қатысу мынадай шамалардың ең аз шамасымен бағаланады: активтің бастапқы баланстық құны немесе төлемі Топтан талап етілуі мүмкін төлемді өтеудің жоғарғы сомасы.

Қаржылық активтердің құнсыздануы

Амортизацияланған құны бойынша көрсетілетін қаржылық активтер

Топ бағалау резервін пайда немесе залал арқылы әділ емес құнымен бағаланатын барлық борыштық құралға қатысты болжалды кредиттік залалдармен (БКЗ) таниды. БКЗ шартқа сәйкес тиесілі ақша ағындары мен алуды Топ күтіп отырған барлық ақша ағыны арасындағы бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені немесе оның шамалас мәнін пайдалана отырып дисконтталған айырманың негізінде есептеледі. Күтілетін ақша ағындары ұсталатын құнсыздануды сатудан немесе шарттық талаптардың ажырамас бөлігі болып табылатын кредиттік сапаны көтерудің басқа механизмдерінен түсетін ақша ағындарынан тұрады.

БКЗ екі кезеңмен танылады. Бастапқы танығанынан бастап кредиттік тәуекелі елеулі артпаған қаржы құралдары жағдайында келесі 12 ай ішінде ықтимал (12 айлық болжалды кредиттік залалдар) дефолттардың салдарынан пайда болуы мүмкін кредиттік залалдарға қатысты залалмен бағалау резерві құрылады. Бастапқы танығанынан бастап кредиттік тәуекелі елеулі артқан қаржы құралдары үшін дефолттың басталу мерзіміне қарамастан (барлық мерзімге болжалды кредиттік залалдар), осы қаржы құралының қалған қолданыс мерзімі ішінде күтілетін кредиттік залалдарға қатысты залалмен бағалау резерві құрылады.

Топ сауда дебиторлық берешекке қатысты БКЗ есептеу кезінде жеңілдетілген амал-тәсілді қолданады. Олай болса, Топ кредиттік тәуекелдің өзгерісін қадағаламайды, мұның орнына әр есепті күнге барлық мерзімге болжалды кредиттік залалдарға тең сомада залалмен бағалау резервін таниды. Топ қарыз алушыларға арналған болжалды факторларды және жалпы экономикалық жағдайларды ескере отырып түзетілген кредиттік залалдардың туындауына қатысты өзінің өткен тәжірибесіне сүйене отырып, бағалау резервтерінің матрицасын пайдаланды.

Егер шартта көзделген төлемдер 90 күнге кешіктірілсе, Топ қаржылық актив бойынша дефолт болды деп санайды. Егер ішкі және сыртқы ақпарат Топ ұстайтын, шартта көзделген қалған төлемдердің барлық сомасын кредиттік сапаны көтеру механизмдерін ескермей, Топтың алатыны екіталай екенін көрсетсе, белгілі бір жағдайларда Топ қаржылық актив бойынша дефолт болды деген қорытындыға да келуі мүмкін. Егер Топта шартта көзделген ақша ағындарын өтеуге қатысты негізді болжамдар болмаса, қаржылық актив есептен шығарылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Қаржылық міндеттемелер

Бастапқы тану және бағалау

Қаржылық міндеттемелер бастапқы тану кезінде тиісінше пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер, кредиттер мен қарыз және кредиторлық берешек ретінде жіктеледі.

Барлық қаржылық міндеттеме мәміле бойынша оларға тікелей жататын шығындарды шегере отырып (кредиттер, қарыз және кредиторлық берешек жағдайында), бастапқы кезде әділ құны бойынша танылады.

Топтың қаржылық міндеттемелері сауда кредиторлық берешекті, қарызды, жалдау міндеттемелері мен артықшылықты акциялардың борыштық құрамдас бөлігін қамтиды.

Кейінгі бағалау

Қаржылық міндеттемелерді кейінгі бағалау мынадай түрде олардың жіктемесіне байланысты болады:

Кредиттер мен қарыз

Бұл санат Топ үшін мейлінше маңызды болып табылады. Бастапқы танудан кейін пайыздық кредиттер мен қарыз тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, амортизациялық құны бойынша бағаланады. Мұндай қаржылық міндеттемелер бойынша кірістер мен шығыстар оларды тану тоқтатылғанда, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып, амортизация есептелуіне қарай пайда немесе залал құрамында танылады.

Амортизацияланған құн сатып алу кезіндегі дисконттарды немесе сыйақыларды, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын комиссиялықтарды немесе шығындарды ескере отырып есептелінеді. Тиімді пайыздық мөлшерлеменің амортизациясы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептегі қаржыландыру бойынша шығыстар құрамына қосылады.

Ең бастысы бұл санатқа пайыздық кредиттер мен қарыз кіреді. Толық ақпарат 23-ескертпеде берілген.

Қаржылық кепілдік бойынша міндеттемелер

Топ шығарған қаржылық кепілдік шарттары борышкерлік құралдың талаптарына сәйкес белгілі бір борышкер уақытында төлемді төлей алмауы салдарынан осы шарт иесі көтерген залалды өтеуге төлемді жүзеге асыруды талап ететін шарттар болып табылады. Қаржылық кепілдік шарттары бастапқыда кепілдікті шығаруға тікелей қатысы бар мәміле бойынша шығындар ескерілген әділ құны бойынша міндеттеме ретінде танылады. Кейіннен міндеттеме ҚЕХС (IFRS) 9 «Қаржылық құралдарға» сәйкес анықталған күтілетін кредиттік залалдардың ең үлкен сомасы және бастапқыда танылған, қажет болған жағдайда ҚЕХС (IFRS) 15 «Клиенттермен жасалған шарттар бойынша түсімге» сәйкес танылған жиынтық кіріс сомасы шегерілген сома бойынша бағаланады.

Міндеттемелер құрамында көрсетілетін артықшылықты акциялардың борышкерлік құрамдасы

Міндеттемелер құрамында көрсетілетін және міндеттеменің сипаттамасын көрсететін артықшылықты акциялардың борышкерлік құрамдасы мәміле бойынша шығындарды шегергендегі қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептегі міндеттемелер құрамында танылады. Аталған акцияларға кепілдік берілетін дивидендтердің тиісті минималды мөлшері жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте қаржыландыру шығыстарының құрамында көрсетіледі. Міндеттемелер құрамында көрсетілген үлестің әділ құны бастапқы тануда ұқсас борышкерлік құрал бойынша нарықтық пайыздық мөлшерлеме бойынша күтілетін келешектегі ақша ағындарын дисконттау жолымен анықталады. Капиталдың құрамында көрсетілетін акциялар үлесінің әділ құны бастапқы тануда барлық құралдың бастапқы баланстық құнынан міндеттеме құрамында көрсетілген үлес үшін анықталған әділ құнды шегергеннен кейінгі қалдық құн ретінде танылады. Кейіннен міндеттемелер құрамында көрсетілетін акциялар үлесі кредиттер мен займдарға қатысты қолданылатын қағидаттарға сәйкес есепке алынады, ал капитал құрамында көрсетілетін акциялар үлесі кейінгі жылдары қайта бағаланбайды.

Сауда кредиторлық берешек

Сауда кредиторлық берешек бойынша міндеттемелер Топқа шоттардың қойылуына қарамастан, алынған тауарлар мен қызметтер үшін келешекте төленуі тиіс әділ құн бойынша есепке алынады.

Тануды тоқтату

Егер міндеттеме өтелсе, жойылса немесе оның қолданыс мерзімі аяқталса, қаржылық міндеттемені тану тоқтатылады. Егер қолда бар қаржылық міндеттеме сол кредитор алдында айтарлықтай айырмашылығы бар талаптардағы басқа міндеттемемен ауыстырылатын болса, не қолда бар міндеттеменің талаптары айтарлықтай өзгертілсе, мұндай ауыстыру немесе өзгерту бастапқы міндеттемені тануды тоқтату және жаңа міндеттемені тану ретінде есепке алынады, ал олардың баланстық құнындағы айырмашылық жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылады.

Қаржылық құралдарды өзара есепке алу

Танылған соманы өзара есепке алуға қазіргі сәтте заң жүзінде қорғалған құқық болғанда және нетто-негізде есеп айырысуға, активті сатуға және мұнымен бір мезетте міндеттемелерді өтеуге ниет болғанда, қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алуға, ал нетто-сума қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетуге жатады.

Жалдау

Шарт жасасу сәтінде Топ келісім жалдау болып табылады ма немесе ол жалдау белгілеріне ие ме деген сұрақтарға қатысты бағалайды. Басқаша айтқанда, Топ шарт сәйкестендірілген активті пайдалануды бақылау құқығын белгілі кезең мерзімі ішінде өтеу орнына беретінін немесе бермейтінін анықтайды.

Жалға алушы ретіндегі Топ

Топ қысқа мерзімді жалдауды және құны төмен активтерді жалдауды қоспағанда, барлық жалдау шарттарын тануға және бағалауға бірыңғай тәсілді қолданады. Топ жалдау төлемдерін жүзеге асыруға қатысты жалдау бойынша міндеттемелерді және базалық активтерді пайдалану құқығын білдіретін пайдалану құқы нысанындағы активтерді таниды.

Пайдалану құқығы нысанындағы активтер

Топ жалдаудың басталу күніне (яғни базалық актив пайдалану үшін қолжетімді болып табылатын күнге) пайдалану құқығы нысанындағы активтерді таниды. Пайдалану құқығы нысанындағы активтер жалдау бойынша міндеттемелерді қайта бағалауды түзетумен жинақталған амортизацияны және құнсызданудан жинақталған залалдарды шегере отырып, бастапқы құны бойынша бағаланады.

Пайдалану құқығы нысанындағы активтердің бастапқы құнына жалдау бойынша танылған міндеттемелер шамасы, бастапқы көтерген тікелей залал және жалдау басталған күнге немесе осындай күнге дейін жүргізілген жалдау төлемдері кіреді, жалдау бойынша алынған ынталандыру төлемдері шегеріледі. Пайдалану құқығы нысанындағы активтер мынадай кезеңдердің мейлінше қысқа кезеңдерінде сызықтық тәсілмен амортизацияланады: жалдау мерзімі немесе активтерді пайдалы қолданудың жорамал мерзімі. Топ пайдалы қолданудың мынадай мерзімдерін белгіледі:

	Жылдар
Ғимараттар мен құрылыстар	5-10
Жабдық	3-15

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Жалдау (жалғасы)

Жалға алушы ретіндегі Топ (жалғасы)

Пайдалану құқығы нысанындағы активтер (жалғасы)

Егер жалдау мерзімі соңында жалданған активке меншік құқығы Топқа өтсе немесе активтің бастапқы құны оны сатып алу опционының орындалуын көрсетсе, актив оны пайдалы қолданудың жорамал мерзімінде амортизацияланады.

Пайдалану құқығы нысанындағы активтер де құнсыздануға қатысты тексеріледі. Есеп саясатының сипаттамасын **«Қаржылық емес активтердің құнсыздануы»** бөлімінен қараңыз.

Жалдау бойынша міндеттемелер

Жалдауды бастау күніне Топ жалдау мерзімі ішінде жүзеге асырылуы тиіс жалдау төлемдерінің келтірілген құны бойынша бағаланатын жалдау міндеттемелерін таниды. Жалдау төлемдеріне алуға арналған жалдау бойынша кез келген ынталандыру төлемдерін шегерумен бекітілген төлемдер (соның ішінде іс жүзінде бекітілген төлемдер), индекске немесе мөлшерлемеге тәуелді ауыспалы жалдау төлемдері және тарату құнының кепілдіктері бойынша төленеді деп күтілетін сома кіреді. Жалдау төлемдеріне Топ сатып алу опционын орындайтынына жеткілікті сенім болса, сатып алу опционы және егер жалдау мерзімі Топтың жалдауды тоқтату опционын ықтимал орындауын көрсетсе, жалдауды тоқтату үшін төлемдер де кіреді.

Индекске немесе мөлшерлемеге тәуелді емес ауыспалы жалдау төлемдері мұндай төлемдерді жүзеге асыруға алып келетін оқиға немесе шарт орын алатын кезеңде шығыстар ретінде танылады (олар қорларды өндіру үшін болған жағдайларды қоспағанда).

Жалдау төлемдерінің келтірілген құнын есептеу үшін Топ жалдаудың басталған күніне қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін пайдаланады, себебі жалдау шартына салынған пайыздық мөлшерлемені анықтау оңай болмайды. Жалдаудың басталған күнінен кейін жалдау бойынша міндеттеме шамасы пайыздарды есептеу үшін ұлғаяды және жүзеге асырылған жалдау төлемдерін көрсету үшін азаяды. Сонымен бірге Топ жалдаудың түрленуі, жалдау мерзімінің өзгеруі, жалдау төлемдерінің өзгеруі (мысалы, мұндай төлемдерді анықтау үшін пайдаланылатын индекстер немесе мөлшерлемелердің өзгеруіне байланысты келешектегі төлемдердің өзгеруі) немесе базалық активті сатып алу опционының өзгеруі жағдайында жалдау бойынша баланстық құнды қайта бағалауды жүргізеді.

Қысқа мерзімді жалдау

Топ жалдау мерзімі жалдау басталған күннен 12 айдан аспайтын негізгі құралдардың қысқа мерзімді жалдауына қатысты қысқа мерзімді жалдауды танудан босауды қолданады және жалға беруші шартты бұзу үшін сөзсіз құқыққа ие. Қысқа мерзімді жалдау шарттары бойынша жалдау төлемдері жалдау мерзімі ішінде шығыстарға біркелкі жатқызылады.

Топ жалға беруші ретінде

Топта активке қатысты меншік құқығына байланысты іс жүзіндегі барлық тәуекел мен пайда қалатын жалдау операциялық жалдау ретінде жіктеледі. Операциялық жалдау шартын жасау кезінде келтірілген бастапқы тікелей шығындар жалға берілген активтің баланстық құнына қосылады және жалдаудан түскен кірістегі негізіндегідей жалдау мерзімі ішінде танылады. Шартты жалдау төлемі алынған кезеңдегі түсім мен өзге кіріс құрамында танылады.

Тауарлы-материалдық қорлар

Қорлар мына екі шаманың мейлінше кішісімен бағаланады: бастапқы сатып алу құны және таза ықтимал сату бағасы.

Шығындар қорларды межелі орынға жеткізу кезінде келтірілген және оларды тиісті жағдайға келтіру шығыстарынан тұрады. Таза ықтимал сату құны әдеттегі қызмет барысындағы өндірісті аяқтауға есептік шығындарды және сатудың ықтимал шығындарын шегергендегі есептік сату бағасы ретінде анықталады. Сипаты мен міндеті ұқсас барлық тауарлы-материалдық қорларға қатысты бір ғана құнды есептеу формуласы қолданылады. Барлық қор орта есеппен алынған құнның әдісі бойынша бағаланады.

Ақша қаражаты мен қысқа мерзімді депозиттер

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептегі ақша қаражаты мен қысқа мерзімді депозиттерге банктердегі ақша қаражаты және өтеу мерзімі 3 ай немесе одан аз, ақша қаражатының белгілі сомасына жеңіл аударылатын және құнның өзгеруіне қатысты тәуекелі төмен қысқа мерзімді өтімділігі жоғары депозиттер кіреді.

Кері «репо» шарты

Көрсетілген болашақ күнге қайта сату туралы келісімдерге сәйкес сатып алынған бағалы қағаздар қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Есептелген пайыздарды қоса алғанда, төленген сыйақы мәміленің экономикалық мәнін Топтың қарызы ретінде көрсете отырып, бағалы қағаздардың қарызы және кері «репо» шарттары бойынша ақшалай қамтамасыз ету құрамында қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі. Сатып алу мен қайта сату бағасы арасындағы айырмашылық таза пайыздық кіріс құрамында көрсетіледі және сыйақының тиімді мөлшерлемесін пайдалана отырып, келісімнің қолданыс мерзімі ішінде есептеледі. Егер қайта сату туралы келісімге сәйкес сатып алынған бағалы қағаздар нәтижесінде үшінші тұлғаларға сатылса, бағалы қағаздарды қайтару бойынша міндеттеме саудаға арналған қаржылық міндеттемелер құрамында қысқа мерзімді сату ретінде көрсетіледі және кез келген пайданы немесе залалды таза кіріске қосу арқылы әділ құны бойынша бағаланады.

Бағалау міндеттемелері

Жалпы

Егер Топтың өткен оқиғаның нәтижесінен туындаған (заңды немесе тәжірибеден келіп шығатын) қолданыстағы міндеті болса, бағалау міндеттемелері танылады; осы міндетті өтеу үшін қажет болатын экономикалық пайданың жылыстауы ықтимал болып табылады және осындай міндет сомасының сенімді бағасы алынуы мүмкін. Егер Топ бағалау міндеттемелерінің бір бөлігінің немесе барлық бағалау міндеттемесінің өтелуін көздесе, мәселен, сақтандыру шарты бойынша, мұндай өтеуге қол жеткізу ешқандай күдік тудырмайды деген жағдайда ғана өтеу жеке актив ретінде көрсетіледі. Бағалау міндеттемесіне жататын шығыс өтеуді шегергенде жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

Егер ақшаның уақытша құнының ықпалы айтарлықтай болса, онда бағалау міндеттемелері салық салғанға дейінгі ағымдағы мөлшерлеме бойынша дисконтталады, олар бұл қолданымды болғанда, нақты бір міндеттемеге тән тәуекелдерді көрсетеді. Егер дисконттау қолданылса, онда бағалау міндеттемесінің ұлғаюы уақыт өте келе қаржыландыру шығыстары ретінде танылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Бағалау міндеттемелері (жалғасы)

Объектілерді пайдаланудан шығару бойынша міндеттемелер

Орын алып отырған учаскеде пайдаланудан шығару бойынша бағалау міндеттемесі объектілерді жабу және қалпына келтіруге, сондай-ақ қоршаған ортаны қалпына келтіруге (инфрақұрылымды бөлшектеу және жоюды қоса алғанда, қоқыстарды шығару және түртілген учаскелерді қалпына келтіру) көзделген болашақтағы шығындарға қатысты қоршаған ортаны тиісті бұзу орын алатын есепті кезеңде қалыптасады. Пайдаланудан шығару бойынша шығындар есептік ақша ағындарын пайдалана отырып есептелген міндеттемелерді реттеуге күтілетін шығындардың дисконтталған құны бойынша есептеледі және тиісті активтің бастапқы құны бөлігі ретінде танылады. Ақша ағындары пайдаланудан шығару бойынша міндеттемелерге тән тәуекелдерді көрсететін салық салғанға дейінгі ағымдағы мөлшерлеме бойынша дисконтталады. Дисконт амортизациясы туындауына қарай шығыстар есебіне жатады және қаржыландыру бойынша шығыстар ретінде жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылады. Пайдаланудан шығару бойынша есепті болашақтағы шығындар жыл сайын талданады, қажетіне қарай түзетіледі. Есепті болашақтағы шығындардағы немесе қолданылатын дисконттау мөлшерлемесіндегі өзгерістер тиісті актив құнына қосылады немесе алынып тасталады.

Жұмыскерлерге сыйақы беру

Әлеуметтік салық

Топ Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамалық талаптарына сәйкес әлеуметтік салықты төлейді. Әлеуметтік салық бойынша шығыстар олардың пайда болуы кезіндегі шығыстарға жатқызылады.

Мұнымен қатар Топ жинақтаушы зейнетақы қорларға жұмыскерлердің жарнасы ретінде төленетін жұмыскерлердің жалақысынан 10% ұстайды. Қолданыстағы заңнамаға сәйкес жұмыскерлер өз зейнетақы төлемдері үшін жауапты болады және Топтың жұмыскерлер зейнетке шыққаннан кейін оларға қосымша сыйақы беру бойынша ағымдағы немесе болашақтағы міндеттемелері жоқ.

Зейнетақы төлемдері

Топ өз қызметкерлеріне еңбек қызметі аяқталғаннан кейін зейнетақы немесе басқа жәрдемақы төлеумен байланысты ешқандай шығыстарды көтермейді. Қазақстан Республикасының заңнамалық талаптарына сәйкес Топ жұмыскерлердің жалақысынан зейнетақы салымын ұстап қалады және өз жұмыскерлері атынан оларды мемлекеттік немесе жеке зейнетақы қорларына аударады. Зейнетақы жарналары жұмыскерлердің міндеті болып табылады және Топтың жұмыскерлер зейнетке шыққаннан кейін оларға төлемдер бойынша ағымдағы және келешектегі міндеттемелері жоқ. Жұмыскерлер зейнетке шыққаннан кейін барлық зейнетақы төлемдерін тікелей зейнетақы қорлары жүзеге асырады.

Белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік жоспар

Компания өз жұмыскерлерімен жасайтын ұжымдық шарт белгілі бір жұмыскерлер үшін бірқатар ұзақ мерзімді сыйақы мен жұмыстан босағанда алатын жәрдемақыларды көздейді (бұдан әрі – «Белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік жоспар»).

Ұзақ мерзімді сыйақылар белгілі жылдар бойы жұмыс істеген жұмыскерлерге төленеді, ал жұмыстан босағанда алатын жәрдемақылар Компанияның ұжымдық шартында көзделген еңбек қызметінің аяқталуына байланысты біржолғы төлемдерді білдіреді. Көрсетілген сыйақылар көлемі жұмыскердің орташа жалақысы мен жұмыс өтіліне қарай өзгереді.

Белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша сыйақылар беру құны «болжамдалатын шартты бірлік» әдісін пайдаланумен анықталады.

Ақуарлы пайда мен залалды қамтитын қайта бағалау нәтижелері, сондай-ақ белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік бағдарлама бойынша таза міндеттеме бойынша таза пайыздар құрамына қосылған соманы қоспағанда, активтің шекті шамасының ықпалы және бағдарлама активтерінің кірістілігі (белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік бағдарлама бойынша таза міндеттеме бойынша таза пайыздар құрамына қосылған соманы қоспағанда) тиісті пайда мен залал туындаған кезеңдегі өзге де жиынтық кіріс арқылы бөлінбеген пайда құрамына тиісті соманы жатқыза отырып, қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есепте тез арада танылады. Қайта бағалау нәтижелері келесі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына жіктелмейді.

Бұрынғы қызметтер құны мына даталардың мейлінше ертерегіне пайда немесе залал құрамында танылады:

- жоспарды өзгерту немесе секвестрлеу күні; және
- Топ қайта құрылымдауға тиісті шығындарды танитын күн.

Таза пайыздар белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза міндеттемеге немесе таза активке қатысты дисконттау мөлшерлемесін пайдалану арқылы анықталады. Топ белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза міндеттеменің көрсетілген өзгерістерін жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте «Өткізудің өзіндік құны», «Жалпы және әкімшілік шығыстар» баптары құрамында таниды.

Ақша қаражатымен төленетін дивидендтер және бас компания акционерлеріне ақшалай емес активтерді бөлу

Бөлініс бекітіліп, одан әрі Топтың қарастыру мәні болып табылмайтын жағдайда Топ Бас компания акционерлеріне ақша қаражатын және ақшалай емес активтерді бөлуге қатысты міндеттемені таниды. Заңнамаға сәйкес бөліністі акционерлер бекітеді. Тиісті сома тікелей меншікті капитал құрамында танылады.

Ақшалай емес активтерді бөлу міндеттемесі бөлінуге жататын активтердің әділ құны бойынша бағаланады, ал осы активтердің әділ құнын қайта бағалау тікелей меншікті капитал құрамында танылады.

Ақшалай емес активтерді бөлу сәтінде міндеттеменің баланстық құны мен бөлінген активтердің баланстық құны арасындағы айырмашылық жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылады.

Меншікті сатып алынған акциялар

Топ сатып алған меншікті үлестік құралдар (меншікті сатып алған акциялар) бастапқы құны бойынша танылады және капиталдан алынып тасталады. Пайда немесе залал құрамында Топтың меншікті үлестік құралдарын сатып алуға, сатуға, шығаруға немесе жоюға байланысты пайда немесе залал танылмайды. Меншікті сатып алынған акциялардың баланстық құны мен оларды кейіннен сату кезінде алынған өтеу сомасы арасындағы айырмашылық капиталда танылады.

Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім

Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім тауарларды немесе қызметтерді бақылау сатып алушыға берілетін жағдайда және осы тауарларға немесе қызметтерге айырбас ретінде Топ алуды күтіп отырған өтеуді көрсететін сомада таниды.

Топтың қызметі негізінен деректер беру қызметтерін, тіркелген және ұялы байланыс қызметтерін, байланыс арналарын жалға беру, жергілікті, қалааралық және халықаралық қоңыраулар бойынша қызметтерді, желіаралық қосылыстарды ұсынумен/басқа операторларға трафикті берумен, қосымша қызметтерді және жабдық пен мобильдік құрылғыларды сатумен байланысты.

Шарттың басында Топ сатып алушымен жасалған шартта уәде етілген тауарларды және қызметтерді бағалайды және орындауға міндет ретінде сатып алушыға уәде етілген белгілі бір тауарды немесе қызметті немесе белгілі бір тауарлардың немесе қызметтердің жиынтығын анықтайды.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім (жалғасы)

Топ өзі жасасқан және түсім алуды көздейтін барлық шарт бойынша принципал болу туралы қорытындыға келді. Себебі барлық жағдайда ол шарт бойынша міндетті өзіне қабылдаған негізгі тарап болып табылады және тауарлар мен қызметтер сатып алушыға берілгенге дейін оларды бақылайды.

Қызметтер көрсету

Сымсыз және тіркелген жергілікті, қалааралық және халықаралық телекоммуникация байланыс қызметтерін көрсету Топ кірісінің негізгі көзі болып табылады.

Өңделетін трафиктің нақты минут саны ескеріле отырып, жергілікті және шетелдік операторларға желіаралық қосылыс үшін төлем қызмет көрсетілуіне қарай танылады.

Қалааралық және халықаралық телефон байланысы қызметтерінен және ұялы байланыс операторларын қоса алғанда, бөгде операторлардың абоненттерімен қосылу қызметтерінен кіріс Топ желісі бойынша қоңырау жасалған сәтте танылады.

Кеңжолақты және басқа интернет қызметтеріне немесе дауыс қызметтеріне қол жеткізу үшін негізінен ай сайынғы төлемдерден тұратын абоненттік төлем уақыт өте келе кіріс ретінде теңдей танылады. Интернетке коммутацияланатын қатынаудан кіріс клиентке ұсынылатын нақты эфирлік уақыт негізінде танылады.

Аналогты және цифрлық байланыс арналарын және жеке желілерді жалға беруден кіріс, сондай-ақ көтерме қатынаудан кіріс уақыт өте келе кіріс ретінде танылады. Себебі Топ шарт бойынша өз міндеттерін орындауы барысында сатып алушы бір уақытта пайда түсіреді және тұтынады.

Жаңа абоненттерді тіркелген және сымсыз байланыс желілеріне қосу кезінде алынған өтелмейтін аванстық төлемдер клиентпен өзара қарым-қатынастың болжалды кезеңі ішінде танылады. Клиентпен қарым-қатынастың болжалды кезеңі бұрынғы қарым-қатынас тәжірибесіне, сондай-ақ салалық тәжірибеге негізделеді.

Клиенттерге ұсынылатын жабдық

Топ интернет және деректер беру бойынша басқа қызметтерді, сондай-ақ модемді, роутерлерді және басқаларды қоса алғанда, аталған қызметтерді көрсету үшін жабдық ұсынады.

Топ ағымдағы операциялық көрсеткіштер талдауын негізге ала отырып, абонент Топтың қызметтерінен бөлек пайдалана алмайтын жабдық орындау үшін жеке сәйкестендірілетін міндеттеме болып табылмайды деген қорытынды жасады.

Топ шартты орындау шығындары ретінде тегін ұсынылатын жабдық құнын ақшаға айналдырады. Шартты орындау шығындары клиентке қызмет көрсетілетін кезең ішінде амортизацияланады.

Жабдықты және мобильді құрылғыларды өткізу

Топ клиенттер үшін қызметтер мен тауарларды бір ұсыныс топтамасына біріктіре алады. Ұсыныста бірнеше тауарды, қызметті немесе активтерге құқықты жеткізу немесе ұсыну (кешенді ұсыныстар) қамтылуы мүмкін. Кейбір жағдайларда келісімдерге бастапқы орнату, қосу немесе активация қосылуы мүмкін және бекітілген төлеммен немесе келешекте жалғасатын төлемдер жиынтығымен бекітілген төлемді көздейді. Жабдықпен байланысты шығындар өткізуден түсетін кірісті тану сәтінде танылады. Кірістер жекелеген сатудың салыстырмалы бағасы әдісі бойынша жеке өнім мен қызметтер арасында бөлінеді.

Жекелеген сату бағасы Топ мобильдік құрылғылар мен байланыс қызметтерін сататын бағанамалық баға негізінде анықталады. Топ ұсынатын қызметтерді немесе тауарларды алумен ғана байланысты пайдаланыла алатын арнайы талаптар бойынша түрлендірілген жабдықты сатудан кіріс жеке есепке алынбайды, қызметтерді ұсыну бойынша келісімнің жалпы кезең ішінде біркелкі танылады.

Біреуден артық орындау міндеттемесі бар шарттар бойынша операция сомасы жекелеген сатудың салыстырмалы бағасы әдісі бойынша тауарлар мен қызметтер арасында бөлінеді. Әр жекелеген орындау міндеттемесі бойынша операция құны есептеу күрделі бағалауды талап етеді. Топ әрбір бөлек орындау міндеттемесінің оқшауланған сату бағасын әдетте қажет жерінде көлемі үшін шегерімдерді ескере отырып, бөлек сатылатын тауардың немесе қызметтің бағасы негізінде анықтайды.

Роуминг бойынша шегерімдер

Топ роуминглік шегерімдерді ұсыну туралы келісімді бірқатар ұялы байланыс операторымен жасайды. Келісімдердің талаптарына сәйкес Топ шегерім беруге міндетті, сондай-ақ оларды негізінен операторлар арасында роуминглік трафик көлеміне байланысты алуға құқылы. Топ тарихи деректерге негізделген және тиісті өзгерістерді ескере отырып түзетілген, алуға немесе ұсынуға арналған шегерімдер сомасын анықтау үшін түрлі бағалау мен жорамалдарды пайдаланады. Бағалау деректері жаңадан пайда болған ақпаратты көрсету үшін ай сайын түзетіліп отырады.

Топ алынған шегерімдерді роуминг бойынша шығыстардың азаюы, ал шегерім беруді – роуминг қызметтері түсімі көлемінің азаюы ретінде есепке алады. Топ қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте роуминг бойынша серіктестер алдында тиісті дебиторлық және кредиторлық берешекті көрсету тәсілін анықтау арқылы роуминглік шегерімдерді ұсыну туралы түрлі келісімнің шарттарын талдайды.

Қаржыландырудың елеулі компоненті

Топ негізінен сатып алушылардан қысқа мерзімді аванстық төлемдер алады. Егер шарт жасасу сәтінде уәделі тауарды немесе қызметті сатып аушыға тапсыру мен мұндай тауар немесе қызмет үшін төлем арасындағы кезең бір жылдан аспайды деп күтілсе, 15 ҚЕХС-де (IFRS) көзделген практикалық сипаттың жеңілдігін пайдалану нәтижесінде Топ қаржыландырудың елеулі компоненті әсерін ескере отырып, уәделі өтем сомасын түзетпейді.

Сондай-ақ Топ халықаралық желіге қосылысты іске қосу үшін ұзақ мерзімді аванстар алады. Қаржыландырудың елеулі компонентін көрсету үшін мұндай шарттар бойынша мәміленің тіркелген бағасы шарт жасасу кезінде Топ пен сатып алушылар арасындағы жеке қаржыландыру операциялары үшін қолданылатын мөлшерлемені пайдалану арқылы дисконтталады.

Шарт жасасу шығындары

Топ төлем скретч-карта, сим-карталардың және мобильдік телефондардың бір бөлігін сауда агенттері арқылы сатады. Топ В2С сегментінде жаңадан қосылған абоненттер үшін сату жөніндегі агенттерге комиссиялық сыйақы төлейді. Комиссиялық сыйақы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте шарт жасасу шығындары ретінде ақшаға айналдырылады. Шарт жасасу шығындары клиентпен өзара қарым-қатынастың болжалды кезеңі ішінде жүйелі түрде амортизацияланады.

Ауылдық елді мекендерде әмбебап қызметтер көрсету үшін мемлекеттік субсидиялар және өтемақы

Мемлекеттік субсидиялар алынатынына және оған байланысты шарттар орындалатынына негізді сенімділік болған жағдайда танылады. Егер субсидия белгілі бір шығысты қаржыландыру мақсатында берілген болса, онда ол өтеу қажет болатын тиісті шығындардың шығысына жатқызылатын кезеңдерде жүйелік негізде кіріс ретінде танылуға тиіс. Егер субсидия активті қаржыландыру мақсатында берілген болса, онда ол тиісті активті пайдалы қолданудың болжалды мерзімі ішінде тең үлестермен кіріс ретінде танылады.

Егер Топ субсидияны монетарлық емес активтер түрінде алған болса, актив пен субсидия номиналды шамасы бойынша ескеріледі және базалық активті пайдалы қолданудың болжалды мерзімі ішінде базалық активтен түсетін пайданы тұтыну құрылымына сәйкес жыл сайын тең бөліктермен пайда немесе залал құрамында көрсетіледі.

Ауылдық елді мекендерде әмбебап қызметтер көрсету үшін мемлекеттік субсидиялар және өтемақы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте операциялық қызметтен кіріс ретінде жеке баптармен көрсетіледі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Шарт бойынша қалдықтар

Шарт бойынша активтер

Шарт бойынша актив ұйымның сатып алушыға тапсырылған тауарлардың немесе қызметтердің орнына өтем алу құқығы болып табылады. Егер Топ сатып алушыға тауарларды немесе қызметтерді сатып алушы өтемді төлегенге дейін немесе өтем төленуге тиіс болған сәтке тапсырса, онда шартты болып табылатын, алынған өтемге қатысты шарт бойынша актив танылады.

Сауда дебиторлық берешек

Егер шартты болып табылатын сыйақы сомасы клиенттен алынатын болса (яғни мұндай өтем төленуге тиіс болатын сәттің басталуы уақыт ағынына ғана байланысты болады), дебиторлық берешек танылады. Қаржы активтеріне қатысты есеп саясаты Қаржы активтері – бастапқы тану және кейінгі бағалау бөлімінде қаралады.

Шарт бойынша міндеттемелер

Төлем клиенттен алынған немесе Топ тиісті тауарлардың немесе қызметтерді клиентке бергенге дейін (қайсысы бірінші болуына қарай) төленуі тиіс болса, шарт бойынша міндеттеме танылады. Топ шарт бойынша өз міндеттемелерін орындаған жағдайда шарт бойынша міндеттеме түсім ретінде танылады (яғни тиісті тауарларды немесе қызметтерді бақылауды клиентке береді).

Пайыздық кіріс

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын барлық қаржы құралы мен сату үшін қолда бар активтер ретінде жіктелген пайыздық қаржы активтері бойынша пайыздық кіріс тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалану арқылы танылады. Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл қаржы құралын болжалды пайдалану мерзімі немесе бұл орынды болған жағдайда қаржы активінің не міндеттемесінің таза баланстық құнына дейінгі барынша қысқа кезең ішінде алдағы күтілетін төлемдерді немесе ақшалай қаражат түсімін нақты дисконттайтын мөлшерлеме. Пайыздық кіріс жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте қаржыландыру кірісінің құрамына қосылады.

Дивидендтер

Дивидендтерден кіріс Топтың төлемді алу құқығы белгіленген кезде танылады және бұл әдетте акционерлер дивидендтерді бекіткен кезде жүргізіледі.

Шығыстарды тану

Шығыстар жатқызылуына қарай танылады және олар есептеу қағидатының негізінде жатқызылатын кезеңдегі жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетіледі.

Абоненттерді қосу бойынша шығыстар

Топ клиентпен өзара қарым-қатынастың болжалды кезеңі ішінде болашақ кезеңдердің тиісті кірістеріне жататын қатынауды іске қосу қызметтерін көрсетумен байланысты шығыстардың мерзімін ұзартуды көрсетеді.

Қарыз алу бойынша шығыстар

Активті сатып алу, салу немесе өндіруге тікелей байланысты және оны Топтың қалауы бойынша пайдалануға немесе сатуға дайындау үшін міндетті түрде ұзақ уақытты қажет ететін қарыз алу бойынша шығындар осындай активтің бастапқы құнының бөлігі ретінде капиталға айналдырылады. Қарыз алу бойынша барлық өзге де шығын олар жатқызылған кезеңдегі шығыстарға жатады. Қарыз алу бойынша шығындарға қарыз құралдарына қатысты Топ тартқан пайыздар мен өзге де шығындарды төлеу кіреді.

Табыс салығы

Ағымдағы табыс салығы

Ағымдағы табыс салығы бойынша активтер мен міндеттемелер салық органдарынан өтеуге немесе салық органдарына төлеуге көзделген сома бойынша бағаланады. Осы соманы есептеу үшін қолданылатын салық мөлшерлемелері және салық заңнамасы – бұл Топ өз қызметін жүзеге асыратын және салық салынатын пайда алатын елдердегі есепті күнге қабылданған немесе нақты қабылданған мөлшерлемелер мен салық заңнамасы.

Тікелей капиталда танылған баптарға жататын ағымдағы табыс салығы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте емес, капитал құрамында танылады. Басшылық тиісті салық заңнамасы әртүрлі түсіндірілуі мүмкін салық декларацияларында көрсетілген ұстанымдарды бағалауды уақытында жүзеге асырып отырады және қажетіне қарай бағалау міндеттемелерін құрайды.

Кейінге қалдырылған табыс салығы

Кейінге қалдырылған табыс салығы қаржылық есептілік мақсаты үшін активтер мен міндеттемелердің салық базасы және олардың баланстық құны арасындағы есепті күндегі уақыт айырмашылықтарын анықтау жолымен міндеттеме-лер әдісі бойынша есептелінеді.

Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері мынадай жағдайларды қоспағанда, барлық салық салынатын уақыт айырмашылықтары бойынша танылады:

- ▶ кейінге қалдырылған салық міндеттемесі бизнестерді біріктіру болып табылмайтын операция барысында гудвилді, активті немесе міндеттемені бастапқы тану нәтижесінде пайда болады және операцияны іске асыру сәтінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайда мен залалға да әсер етпейді;
- ▶ еншілес ұйымдарға, қауымдастырылған ұйымдарға инвестициялармен, сондай-ақ бірлескен кәсіпкерлікке қатысу үлестерімен байланысты уақыт айырмашылықтарына қатысты, егер уақыт айырмашылығы, қалпына келтіру мерзімдерін бақылау мүмкін болса және уақыт айырмашылығы көз жетерлік болашақта қалпына келтіріледі деген жағдайда.

Кейінге қалдырылған салық активтері есептелетін уақыт айырмасы, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері мен пайдаланылмаған салық залалдары қарсы есептелуі мүмкін салық салынатын пайда болуы мүмкін деген айтарлықтай ықтималдық дәрежесінде, мынадай жағдайларды қоспағанда, барлық есептелетін уақыт айырмашылықтары, пайдаланылмаған салық жеңілдіктері мен пайдаланылмаған салық залалдары бойынша танылады:

- ▶ есептелетін уақыт айырмашылығына қатысты кейінге қалдырылған салық активі бизнесті біріктіру салдарынан болмаған және операцияны іске асыру сәтінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайда мен залалға да әсер етпейтін активті немесе міндеттемені бастапқы тану нәтижесінде пайда болады;
- ▶ еншілес ұйымдарға, қауымдастырылған ұйымдарға инвестициялармен, сондай-ақ бірлескен кәсіпкерлік туралы келсімдерге қатысу үлестерімен байланысты есептелетін уақыт айырмашылықтарына қатысты кейінге қалдырылған салық активі уақыт айырмашылықтары көз жетерлік болашақта пайдаланылуына және уақыт айырмашылықтары қарсы пайдаланылуы мүмкін салық салынатын пайда орын алады деген айтарлықтай ықтималдылық бар деңгейде ғана танылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Табыс салығы (жалғасы)

Кейінге қалдырылған табыс салығы (жалғасы)

Кейінге қалдырылған салық активтерінің баланстық құны әрбір есепті күні қарастырылады және кейінге қалдырылған салық активтерінің барлығын немесе бір бөлігін пайдалануға мүмкіндік беретін салық салу пайдасы жетерліктей орын алады деген ықтималдылық болса, төмендейді. Танылмаған кейінге қалдырылған салық активтері әрбір есепті күні қарастырылады және болашақтағы салық салу пайдасы кейінге қалдырылған салық активтерін пайдалануға мүмкіндік береді деген айтарлықтай ықтималдылық болған деңгейде танылады.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері жағдайына қарай есепті күні қолданысқа енгізілген немесе нақты қолданысқа енгізілген салық мөлшерлемелері (және салық заңнамасы) негізінде актив сатылатын, ал міндеттеме өтелетін есепті жылы қолданылатын салық мөлшерлемелері бойынша бағаланады.

Пайда немесе залалдың құрамынан тыс танылған баптарға жататын кейінге қалдырылған салық та пайда немесе залал құрамында танылмайды. Кейінге қалдырылған салық баптары олардың негізіндегі операцияларға сәйкес немесе өзге жинытық кіріс құрамында, болмаса тікелей меншікті капиталда танылады.

Бизнесті біріктіру аясында пайда болған, бірақ осы күнге жеке тану критерийлеріне сәйкес келмейтін салық пайдасы фактілер мен жағдаяттардың өзгеруі туралы жаңа ақпарат пайда болған жағдайда кейіннен танылады. Түзету бағалау кезеңі ішінде жүзеге асырылған болса (егер оның шамасы гудвил мөлшерінен аспаса), гудвилдің азаюы деп танылады, өзге жағдайларда ол пайда немесе залал құрамында танылады.

Топ кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелерін өзара есепке алуды өзінде ағымдағы салық активтерін ағымдағы салық міндеттемелеріне қарсы есепке алуға заңмен қорғалған құқығы болғанда ғана және кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелері бір салық органы салатын және операцияларына салық салынатын бір ұйымға немесе ағымдағы салық міндеттемелері мен активтері бойынша есептеулерді нетто негізде жүргізуді, не бұл активтерді өткізіп, бұл міндеттемелерді бір мезгілде кейінге қалдырылған салық міндеттемелері немесе активтерінің елеулі сомасын өтеу немесе орнын толтыру күтілетін әрбір келешектегі кезеңде өтеу болжанатын, операцияларына салық салынатын бірнеше ұйымнан алынатын пайда салығына жатқызылатын жағдайда ғана жүргізеді.

Шартты активтер мен міндеттемелер

Шартты активтер шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілмейді. Олар экономикалық пайда ағыны мүмкін жерлерде ашылады.

Экономикалық пайданы білдіретін ресурстардың жылыстауы ықтимал болған жағдайларын қоспағанда, шартты міндеттемелер шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілмейді. Олар экономикалық пайданы көрсететін ресурстардың жылыстауы үлкен болмаған жағдайларды қоспаған кездерде ашылады.

Байланысты тараптар

ҚЕХС (IAS) 24 «**Байланысты тараптар туралы ақпаратты ашуға**» сәйкес тараптар қаржылық немесе операциялық шешімдер қабылдау кезінде бір тарап екінші тарапты бақылау немесе айтарлықтай әсер ету мүмкіндігіне ие болса, олар байланысты тараптар деп саналады.

Байланысты тараптармен операциялар Топтың байланысты тараптары болып табылатын компаниялардан алынған немесе соларға сатылған мүлік, жұмыс және қызметтер үшін есептесулердің жай-күйін көрсету үшін пайдаланылады. Ұқсас сипаттағы баптар жиынтықпен ашылады, бұған байланысты тараптармен операциялардың шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсерін түсіну үшін ақпаратты жеке ашу талап етілген жағдайлар жатпайды.

4. ЕЛЕУЛІ ЕСЕПТІК ПАЙЫМДАУЛАР, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ МЕН ЖОРАМАЛДАР

Топтың шоғырландырылған қаржы есептілігін дайындау оның басшылығынан шоғырландырылған есептілікте көрсетілетін кірістердің, шығыстардың, активтер мен міндеттемелердің сомасына, сондай-ақ осы баптар туралы және шартты міндеттемелер туралы ақпаратты ашуға әсер ететін пайымдауларды, бағалау мәндері мен жорамалдарды шығаруды талап етеді. Осы жорамалдар мен бағалау мәндеріне қатысты белгісіздік болашақта активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына маңызды түзетулер енгізу қажеттілігін талап етуі мүмкін және оларға қатысты осындай жорамалдар мен бағалаулар қабылданады.

Топтың тәуекелдерге ұшырағыштығы туралы және белгісіздіктер туралы басқа да ақпаратты ашу мынадай ескертпелерде ұсынылған:

- қаржы құралдары және қаржы тәуекелдерін басқару мақсаттары мен қағидаттары — 47-ескертпе;
- сезімталдықты талдау туралы ақпаратты ашу — 11 және 25-ескертпелер.

Пайымдаулар

Топтың есеп саясатын қолдану барысында басшылық шоғырландырылған қаржылық есептілікте танылған сомаға айтарлықтай әсер ететін мынадай пайымдауларды қолданды:

Жалға беруді ұзарту опционымен немесе жалға беруді тоқтату опционымен жалдау мерзімін анықтау – Топ жалға беруші ретінде

Топ мерзімінен бұрын тоқтатуға жатпайтын жалдау мерзімі ретінде, егер ол орындалады деген жеткілікті сенімділік болса, оларға қатысты жалдауды ұзарту опционы көзделген кезеңдерімен немесе орындалмайды деген жеткілікті сенімділік болса, оларға қатысты жалдауды тоқтату опционы көзделген кезеңдерімен жалдау мерзімін анықтайды.

Топта жалдауды ұзарту опционы немесе жалдауды тоқтату опционы кіретін бірнеше жалдау шарты бар. Топ пайымдауды өзінде жалдауды ұзарту опционын немесе тоқтату опционын орындай алады деген жеткілікті сенімділік бар ма дегенді бағалау үшін қолданады. Бұл ретте ол кез келген опционның орындалуы үшін экономикалық ынталандырудың пайда болуына алып келетін барлық орынды факторды ескереді. Жалдау басталған күннен кейін Топ елеулі оқиға пайда болған кезде немесе Топтың бақылауындағы және оның жалдауды немесе (жалдауды тоқтату) ұзарту опционын орындау (немесе орындамау) мүмкіндігіне әсер ететін жағдаяттар өзгергенде жалдау мерзімін қайтадан бағалайды.

Топ мерзімінен бұрын тоқтатуға жатпайтын мейлінше қысқа кезеңмен техника мен жабдықты жалдау шарттары бойынша жалдау мерзімін белгілеу кезінде, оларға қатысты ұзарту опционы көзделген кезеңдерді ескерді. Топ әдетте осы жалдау шарттары бойынша ұзарту опционын орындайды, себебі бұл активтерді оңай ауыстыру мүмкіндігінің болмауы ендіріс үдерісіне елеулі кері әсер етеді.

Бағалау мәндері мен жорамалдар

Келесі қаржы жылы ішінде активтер мен міндеттемелердің баланстық құнына маңызды түзетулер енгізу себебі болатын есепті күндегі бағалаулардағы болашақ туралы негізгі жорамалдар және белгісіздіктің басқа да негізгі көздері төменде қаралады. Топтың жорамалдары мен бағалау мәндері шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде көзделген бастапқы деректерге негізделген. Алайда болашаққа қатысты ағымдағы жағдайлар мен жорамалдар Топ бақылай алмайтын нарықтық өзгерістерден немесе жағдайлардан өзгеруі мүмкін. Мұндай өзгерістер болуына қарай жорамалдарда көрсетіледі.

4. ЕЛЕУЛІ ЕСЕПТІК ПАЙЫМДАУЛАР, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ МЕН ЖОРАМАЛДАР (ЖАЛҒАСЫ)

Бағалау мәндері мен жорамалдар (жалғасы)

Негізгі құралдардың және материалдық емес активтердің пайдалы қызмет мерзімі

Топ негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің қалған пайдалы қызмет мерзімін кемінде әрбір қаржы жылының соңында бағалайды және егер күтілгені ілгерідегі бағалаулардан басқаша болса, өзгерістер 8 ҚЕХС (IAS) «Есеп саясаты, есептік бағалаудағы өзгерістер мен қателерге» сәйкес есептік бағалаудағы өзгерістер ретінде ескеріледі.

Топ 2021 жылы Қазақстан Республикасының телекоммуникация нарығында көшбасшы ұстанымын нығайту және қалыптастыру бойынша стратегиялық масаттарға қол жеткізу үшін Топтың бекітілген инвестициялық жоспары мен стратегиясына сәйкес желіні оңтайландыру мен жаңғыртуға, ескірген жабдықты ауыстыруға, желінің қуатын және желімен қамтуды кеңейтуге кірісті. Топ белгілі бір базалық стансыларды бөлшектеуді және жетілдірілген стансыларды орнатуды жоспарлап отыр. Бұл өндірістік процесс күрделі шығындар жағынан қосымша үнемдеуді және нарықта үздік бәсекелестік ұстанымды қамтамасыз етеді. Осыған орай Топ 2021 жылы алдында жоспарланғаннан ертерек бөлшектеуге жататын немесе интеграция процесі аяқталғаннан кейін басқаша пайдаланбайтын белгілі бір телекоммуникация жабдығын пайдалы қолданудың қалдық мерзіміне қайта бағалау жүргізді. Топ 2021 жылғы 1 қаңтардан бастап қайта бағалау жүргізді, нәтижесінде осы активтерді пайдалы қолданудың қалдық мерзімі орташа алғанда 4 жылға қысқарды. Пайдалы қолданудың қалдық мерзімінің өзгеруі 2021 жылға аяқталған жыл үшін 2.152.469 мың теңгеге амортизациялық аударымдардың жалпы артуына алып келді.

2022-2025 жылдарға қайта бағалаудағы өзгерістер нәтижесі 3.429.119 мың теңге мөлшерінде бағаланды.

	2022	2023	2024	2025	Барлығы
Жеделдетілген амортизация	2.889.119	180.000	180.000	180.000	3.429.119

Қаржылық емес активтердің құнсыздануы

Егер активтің немесе ақша қаражатын өндіретін бірліктің баланстық құны мына шамалардың ең үлкені болып табылатын, оның өтелетін құнынан асса, құнсыздану орын алады: істен шығу шығындары мен пайдалану құндылығын шегергендегі әділ құн. Істен шығу шығындарын шегергендегі әділ құнды есептеу тәуелсіз тараптар арасында ұқсас активтерді сатудың қолданыстағы, міндетті күші бар операциялар бойынша қолда бар ақпаратқа немесе активтің істен шығарылуына байланысты келтірілген қосымша шығындарды шегергендегі қадағаланатын нарықтық бағаларға негізделген. Пайдалану құндылығын есептеу дисконтталған ақша ағындарының үлгісіне негізделген. Ақша ағындары бюджеттен келесі 5 (бес) жылға алынады және өткізу үшін ақша ағындарын өндіретін бірліктің құнсыздануына тексерілетін активтер нәтижесін жақсартатын Топтың болашақта әлі де міндеттемелерінің немесе қомақты инвестициясының болмауынан қайта құрылымдау бойынша қызметтен тұрмайды. Қайтарылатын құн дисконтталған ақша ағындары үлгісінде пайдаланылатын дисконттау мөлшерлемесіне, сондай-ақ күтілген ақша түсімдеріне және экстраполяция мақсатында пайдаланылған өсім қарқынына мейлінше бейім. Сезімталдықты талдауды қоса алғанда, ақша қаражатын өндіретін түрлі бірліктің өтелетін сомасын анықтау кезінде пайдаланатын басты жорамалдар туралы толық ақпарат 11-ескертпеде келтіріледі және түсіндіріледі.

Болжалды кредиттік залал үшін бағалау резерві

Топ кредиттік мекемелердегі дебиторлық берешек және қаражат (ақшалай қаражат пен оның баламалары, банк салымдары) бойынша болжалды кредиттік залалдарға резервтер жасайды.

Болжалды кредиттік залалдарды сауда және өзге дебиторлық берешекке қатысты бағалау кезінде Топ стандартта қарастырылған жеңіл амал-тәсілін қолданды және аталған қаржы құралдарының барлық қызмет мерзіміне болжалды кредиттік залалдарды есептеді. Топ кредиттік залалдар пайда болуының бұрынғы тәжірибесі негізінде дайындалған, қарызға алушыларға тән факторлар мен жалпы экономикалық талаптар ескеріле отырып түзетілген бағалау резерв-

терінің моделін пайдаланды. Топ кредиттік залалдар пайда болуының бұрынғы тәжірибесін түзету үшін болжалды ақпарат негізінде матрицаны жаңартып отыратын болады. Мысалы, келесі жыл ішінде телекоммуникациялық секторда дефолт жағдайлары артуына алып келуі мүмкін болжалды экономикалық талаптар нашарлайды деп күтілсе (мысалы, ЖІӨ), онда дефолттың тарихи деңгейі түзетіледі. Алдыңғы кезеңдердегі дефолт деңгейі туралы бақыланатын деректер әрбір есеп күніне жаңартылады және болжалды бағалардың өзгерістері талданады.

Экономикалық талаптар арқылы болжанатын дефолттың тарихи бақыланатын деңгейлері мен БКЗ арасындағы өзара байланысты бағалау маңызды есеп бағасы болып табылады. БКЗ мөлшері жағдайлар мен болжанатын экономикалық талаптардың өзгерістеріне сезімтал болады. Топтың кредиттік залалдар пайда болуының бұрынғы тәжірибесі мен экономикалық талаптар болжамы сатып алушының болашақтағы нақты дефолты үшін көрсеткіш болмауы мүмкін. Топтың сауда дебиторлық берешегі бойынша БКЗ туралы ақпарат 16-ескертпеде берілген.

Кредиттік мекемелердегі қаражатқа (ақшалай қаражат пен оның баламалары, банк салымдары) қатысты Топ 12 айлық кезеңге болжалды кредиттік залалдарды есеп шықты. 12 айлық болжалды кредиттік залалдар – бұл бүкіл мерзімдегі болжалды кредиттік залалдардың бір бөлігі. Олар есепті күннен кейін 12 ай ішінде ықтимал, қаржы құралы бойынша дефолттар салдарынан туындайтын болжалды кредиттік залалдар болып табылады. Бірақ бастапқы тану сәтінен бастап қаржы құралы бойынша кредиттік тәуекел айтарлықтай артқан жағдайда, залалға арналған бағалау резерві бүкіл мерзімдегі болжалды кредиттік залалдарға тең сомамен бағаланады.

Егер шарт бойынша төлемдер 30 күннен аса кешіктірілсе, Топ кредиттік тәуекел айтарлықтай артты деп есептейді. Сондай-ақ шарт бойынша төлемдер 90 күнге кешіктірілсе, қаржы активі бойынша дефолт деп саналады. Бірақ ішкі немесе сыртқы ақпарат Топ бекітетін кредиттік сапаны арттыру тетіктерін есепке алмағанда, шартта қарастырылған төлемдердің барлық қалған сомасын Топтың алуы ықтималдығы аз деп көрсетсе, Топ белгілі бір жағдайларда қаржы активі бойынша дефолт болды деген қорытынды жасауы мүмкін.

Осылайша, 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша болжалды кредиттік залалдарға арналған резервтер 11.427.430 мың теңге сомасында құрылды (2020 жыл: 11.040.859 мың теңге) (13, 18 және 21-ескертпелер). Экономикадағы, саладағы өзгерістер және нақты сипаттамалар шоғырландырылған қаржылық есептілікте ескерілген резервтерге ықпал етуі мүмкін.

Шартта қаржыландырудың елеулі компонентінің болуы

Топтың сатып алушыға қызмет көрсетуі мен сатып алушының мұндай қызметтердің ақысын төлеу сәті арасындағы уақыт аралығына байланысты Топ кейбір ұзақ мерзімді шарттарда қаржыландырудың елеулі компоненті қамтылған деген қорытындыға келді.

Мұндай шарттар бойынша мәміле бағасы шарт жасасу кезінде Топ пен сатып алушы арасындағы қаржыландырудың жеке операциясына қолданылатын мөлшерлемені пайдалану арқылы дисконтталады.

Шарт жасасу шығындары

Топ делдалдық комиссияны шарт жасасудың қосымша шығыны деп есептейді және мұндай шығындарды сатып алушылармен шарт жасасу шығындары бойынша актив ретінде ақшаға айналдырады. Топ шарт жасасу шығындарын жүйелік негізде амортизациялайды және бұл сатып алушыларға қызмет көрсету мерзімдеріне сәйкес келеді. Қызмет көрсетудің болжалды мерзімдері өзгерген жағдайда Топ амортизация мерзімдерін қайта қарайды.

Шарт бойынша міндеттемелер

Кейінге қалдырылған кірістер шарт бойынша міндеттемелер ретінде танылады және клиенттермен өзара қарым-қатынастың болжалды кезеңі ішінде көрсетіледі. Пайымдама жасау барысында басшылық 15 ҚЕХС-те (IFRS) жазылған клиенттермен шарттар бойынша түсімді танудың егжей-тегжейлі критерийлерін, салалық тәжірибені және Топ клиенттері кетуінің тарихи көрсеткішін есепке алды.

4. ЕЛЕУЛІ ЕСЕПТІК ПАЙЫМДАУЛАР, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ МЕН ЖОРАМАЛДАР (ЖАЛҒАСЫ)

Бағалау мәндері мен жорамалдар (жалғасы)

Өтелмейтін аванстық төлемдер

Жеке пайда түсірумен байланысы жоқ, іске қосу қызметтері мен сымды және сымсыз байланыс қызметтері үшін аванстық төлемдер шарт бойынша міндеттемелердің құрамына енгізіледі және клиентпен өзара қарым-қатынастың болжалды кезеңі ішінде көрсетіледі. Пайымдама жасау барысында басшылық 15 ҚЕХС-те (IFRS) көзделген қосу қызметтерінен кірісті тану критерийлерін, салалық тәжірибені және клиенттердің қызметтерден бас тартуы туралы тарихи деректерді ескереді. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша клиентпен қарым-қатынастың орташа кезеңі тіркелген телефония клиенттері үшін 13 (он үш) жыл және интернет клиенттері үшін 5 (бес) жыл деп бағаланады.

Объектілерді пайдаланудан шығару бойынша міндеттеме

Объектілерді пайдаланудан шығару бойынша міндеттеме объектілерді жабуға және қалпына келтіруге, сондай-ақ қоршаған ортаны тиісті бұзушылық орын алатын есепті кезеңде қоршаған ортаны қалпына келтіруге көзделген болашақтағы шығындарға қатысты танылады. Пайдаланудан шығару бойынша шығындар есептік ақша ағындарын пайдалана отырып есептелген міндеттемелерді реттеуге күтілетін шығындардың дисконтталған құны бойынша есептеледі және тиісті активтің бастапқы құнының бөлігі ретінде танылады. Ақша ағындары пайдаланудан шығару бойынша міндеттемелерге тән тәуекелдерді көрсететін салық салғанға дейінгі ағымдағы мөлшерлеме бойынша дисконтталады. Дисконт амортизациясы туындауына қарай шығыстар есебіне жатады және қаржыландыру бойынша шығыстар ретінде жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте танылады. Пайдаланудан шығару бойынша есепті болашақтағы шығындар жыл сайын талданады, қажетіне қарай түзетіледі. Есепті болашақтағы шығындардағы немесе қолданылатын дисконттау мөлшерлемесіндегі өзгерістер тиісті актив құнына қосылады немесе алынып тасталады.

2021 жылы «Қазақтелеком» АҚ өзінің еншілес компаниялары – «Кселл» АҚ және «Мобайл Телеком-Сервис» ЖШС-мен бірлесіп, желіні интеграциялау жоспарын әзірледі. Интеграциялау жоспарына сәйкес Топ Қазақстандағы кейбір базалық телекоммуникация стансыларын пайдаланудан шығару мерзіміне қайта бағалау жүргізді және активтерді істен шығару бойынша міндеттемелерді бағалауға ықпалын көрсетті. Нәтижесі 27-ескертпеде ашылып көрсетілген.

Жұмыскерлерге сыйақы беру бойынша міндеттемелер

Топ белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік жоспар бойынша міндеттемелердің дисконтталған құнын және ағымдағы қызметтердің тиісті құнын есептеу үшін актуарлық бағалау әдісін қолданады. Осы әдістің аясында көрсетілген жәрдемақыларды төлеуге болатын жұмыс істеп жатқан және бұрында жұмыс істеген жұмыскерлерге қатысты демографиялық жорамалдарды (жұмыс істеп жатқан жұмыскерлер арасында және еңбек қызметін аяқтаған жұмыскерлер арасында өлім-жітім деңгейі, кадрлар тұрақсыздығы т.с.с.), сондай-ақ қаржылық сипаттағы жорамалдарды (дисконттау мөлшерлемесі, болашақтағы ең аз жылдық жалақы деңгейі) пайдалану көзделеді. Мұндай міндеттемелер ұзақ мерзімді сипатта болады және тиісінше, белгісіздік деңгейі жоғары.

Жұмыскерлерге берілетін сыйақылар бойынша міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі жылдық есепті кезең аяқталғаннан кейін Топтың он екі ай ішінде төлеуді жоспарлаған міндеттемелері болып табылады.

Қолданылатын дисконттау мөлшерлемесін анықтау кезінде Топ басшылығы тиісті валютада жоғары кірісті корпоративтік облигациялардың пайыздық мөлшерлемелерін есепке алады.

Өлім-жітім деңгейі ашық қолжетімді өлім-жітім кестелеріне негізделген. Болашақта жалақы мөлшерлерін ұлғайту және зейнетақы мөлшерлерін ұлғайту инфляцияның күтілетін болашақтағы қарқындарына негізделеді.

Қолданылған жорамалдар туралы толық ақпарат 25-ескертпеде ашып көрсетілген.

Салық

Кейінге қалдырылған салық активтері салық салудан пайда алынады әрі оған қарсы пайдаланылмаған салық шығындары ескеріледі деген ықтималдылық болған деңгейде пайдаланылмаған салық шығындары бойынша танылады. Болашақтағы салық салынатын пайданы алудың ықтимал мерзімі мен мөлшері, сонымен қатар салықтық жоспарлаудың стратегиялары негізіндегі шоғырландырылған қаржылық есептілікте тануға болатын кейінге қалдырылған салық активтерінің сомасын анықтау үшін басшылықтың маңызды пайымдауы қажет.

2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша танылған кейінге қалдырылған салық активтерінің баланстық құны 660.170 мың теңгені құрайды (2020 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша: 1.980.671 мың теңге). Толық ақпарат 43-ескертпеде берілген.

Жалдау — қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін бағалау

Топ жалдау шартына салынған пайыздық мөлшерлемені оңай анықтай алмайды, сондықтан жалдау бойынша міндеттемені бағалау үшін қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін қолданады. Қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесі – бұл ұқсас мерзімге және ұқсас экономикалық жағдайларда пайдалану құқығы нысанындағы актив құнына ұқсас құнмен активті алуға қажетті қарыз қаражатын ұқсас қамтамасыз ету кезінде Топ тарта алатын пайыздық мөлшерлеме. Осылайша, қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесі Топ «төлеуге тиіс болатын» пайызды көрсетеді және оның анықтамасы жалдау шарттарын көрсету үшін бақыланатын мөлшерлемелерді түзету қажет болса немесе бақыланатын мөлшерлеме болмаған жағдайда, есептеу бағалауларын талап етеді. Топ бақыланатын бастапқы деректерді, болған жағдайда, пайдаланумен қосымша қарыз қаражатын тарту мөлшерлемесін анықтайды (нарықтық пайыздық мөлшерлеме сияқты) және ұйым үшін ерекше белгілі есептеу бағалауларын қолданады.

Қаржы құралдарының әділ құны

Қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есепте танылған қаржы құралдарының және қаржылық міндеттемелердің әділ құны белсенді нарық деректері негізінде анықталынбайтын болса, ол дисконтталған ақша ағындарының моделін қоса алғанда, бағалау әдістерін қолдана отырып анықталады. Бұл модельдер үшін бастапқы деректер ретінде мүмкіндігінше қадағалайтын нарықтардан түскен ақпарат қолданылады, алайда бұны іс жүзіне асыру мүмкін болмаған жағдайда, әділ құнын белгілеу үшін белгілі бір пайымдау үлесі талап етіледі. Пайымдау өтімділік тәуекелі, кредит тәуекелі және волатильділік сияқты бастапқы деректерді есепке алуды қамтиды. Осы факторларға байланысты жорамалдарға өзгерістер шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген қаржы құралдарының әділ құнына әсер етуі мүмкін. Толық ақпарат 47-ескертпеде берілген.

5. ШОҒЫРЛАНДЫРУ

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікке мынадай еншілес ұйымдар қосылды:

	Тіркелген ел	Қатыс үлесі	
		2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан
Хан Тенгри Холдинг Б.В.	Нидерланды	100,00%	100,00%
«КТ-АЙИКС» ЖШҚ	Ресей	100,00%	100,00%
«Востоктелеком» ЖШС	Қазақстан	100,00%	100,00%
«Цифрлық экономиканы дамыту орталығы» ЖШС	Қазақстан	100,00%	100,00%
«Нұрсат+» ЖШС	Қазақстан	100,00%	100,00%
«КТ-Телеком» ЖШС	Қазақстан	100,00%	–
«Кселл» АҚ	Қазақстан	51,00%	75,00%
«КТ Cloud Lab» ЖШС	Қазақстан	–	100,00%

5. ШОҒЫРЛАНДЫРУ (ЖАЛҒАСЫ)

2019 жылғы 17 маусымда «Қазақтелеком» АҚ Директорлар кеңесі ашық екі кезеңді конкурс жолымен «КТ Cloud Lab» ЖШС еншілес ұйымының жарғылық капиталындағы «Қазақтелеком» АҚ 100% қатысу үлесін сату туралы шешім қабылдаған болатын. 2021 жылғы 14 маусымда Топ тендер жеңімпазымен шарт жасасты, оның талаптары бойынша төлем 3 траншпен жүргізілуі керек. Меншік құқығын беру пропорционалды жүзеге асырылады, бұл ретте төленбеген және берілмеген үлес берешекті толық өтегенге дейін сенімді басқаруға өтеді. 2021 жылғы 14 шілдеде сатып алушы сатып алу құнының 30% мөлшерінде сату-сатып алу шарты бойынша бірінші траншты жүзеге асырды. Сатып алушының «КТ Cloud Lab» ЖШС компаниясындағы қалған үлесті мерзімінен бұрын сатып алу бойынша өз құқығын пайдалану ниеті Топқа бірінші траншты алған сәттен бастап «КТ Cloud Lab» ЖШС шығарылуын тануға және конкурс жеңімпазынан төлем бойынша берешекті толық көлемде тануға мүмкіндік берді (44-ескертпе).

2021 жылдың 21 қыркүйегінде «Қазақтелеком» АҚ Директорлар кеңесі Қазақстан қор биржасында (ҚҚБ) ашық сауда жолымен 24% акцияны сату туралы шешім қабылдады. 2021 жылғы 30 қыркүйекте Топ «Кселл» АҚ 24% дауыс беретін акциясын сатты, нәтижесінде Топтың үлесі 51%-ға дейін азайды. Бақыламайтын акционерлерге осы үлесті сату үшін ақшалай қаражатпен 55.279.947 мың теңге сомаға өтемақы алынды. Сату күніне «Кселл» АҚ таза активтерінің баланстық құны (бастапқы сатып алу кезінде танылған гудвилді қоспағанда) 119.205.613 мың теңге құрады. «Кселл» АҚ-дағы қатысу үлесінен сату нәтижесін түсіндіретін кесте төменде көрсетілген:

Мың теңгемен	2021
Бақыламайтын акционерден алынған ақшалай сыйақы	55.279.947
«Кселл» АҚ 24% акциясының баланстық құны	28.609.347
Бөлінбеген пайда құрамында танылған айырма	26.670.600

6. ІШНАРА МЕНШІКТЕГІ ЕЛЕУЛІ ЕНШІЛЕС ҰЙЫМДАР

«Кселл» АҚ

Төменде «Кселл» АҚ еншілес ұйымы туралы қаржылық ақпарат берілген, онда елеулі бақыламайтын қатысу үлестер бар.

	Тіркелген ел	Бақыламайтын қатысу үлесі	
		2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан
АО «Кселл»	Қазақстан	49,00%	25,00%

Төменде аталған еншілес ұйым бойынша жалпылама қаржылық ақпарат берілген, оған елеулі бақыламайтын қатысу үлестері тиесілі. Бұл ақпарат Топ ұйымдары арасындағы операцияларды алып тастағанға дейінгі сомаға негізделген.

Сатып алу сәтінен бастап 2021 және 2020 жылдардағы «Кселл» АҚ-ның жиынтық кірісі туралы жалпылама шоғырландырылған есеп:

Мың теңгемен	2021	2020
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім	194.080.886	174.683.563
Мемлекеттік субсидиядан кіріс	2.108.241	-
Өткізудің өзіндік құны	(138.991.033)	(132.257.468)
Сот кінәрат-талаптары бойынша провизия құру шығыстары	-	(4.385.785)
Жалпы және әкімшілік шығыстары	(14.137.364)	(10.426.147)
Қаржылық активтердің құнсыздануынан залалдар	(2.106.078)	(1.547.115)
Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан залалдар	(588.658)	(5.223.925)
Өткізу бойынша шығыстар	(3.105.692)	(1.964.949)
Салық және онымен байланысты айыппұлдар мен өсімақыларға түзетпе жасау	682.820	683.901
Қаржыландыру бойынша шығыстар	(10.326.302)	(11.749.583)
Қаржыландырудан кіріс	2.560.723	2.300.398
Валюталық баптарды қайта бағалаудан таза кірістер	402.606	986.942
Өзге де кірістер	794.569	807.545
Өзге де шығыстар	(1.296.604)	(410.009)
Салық салғанға дейінгі пайда	30.078.114	11.497.368
Табыс салығы бойынша шығыс	(8.071.206)	(4.418.647)
Есепті жылдағы пайда	22.006.908	7.078.721
Бас компанияның меншік иелеріне келеді	15.322.612	5.309.051
Бақыламайтын қатысу үлестеріне келеді	6.684.296	1.769.670
Бақыламайтын қатысу үлестерінің пайдасына төленген дивидендтер	4.394.500	2.250.000

2021 және 2022 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша «Кселл» АҚ қаржылық жағдайы туралы жалпылама шоғырландырылған есеп:

Мың теңгемен	2021	2020
Айналымнан тыс активтер	214.368.308	218.992.458
Айналымдағы активтер	86.413.592	73.253.134
Ұзақ мерзімді міндеттемелер	(85.572.007)	(88.909.214)
Қысқа мерзімді міндеттемелер	(68.086.154)	(60.700.371)
Барлық меншікті капитал	147.123.739	142.636.007
Мыналарға тиесілі:		
Бас компанияның иелеріне	79.305.492	106.977.005
Бақыламайтын қатысу үлестеріне	67.818.247	35.659.002

Сатып алу күнінен бастап 2021 және 2020 жылдардағы «Кселл» АҚ ақша қаражатының қозғалысы туралы жалпылама шоғырландырылған есеп:

Мың теңгемен	2021	2020
Операциялық қызмет	74.056.106	52.259.104
Инвестициялық қызмет	(12.452.350)	(36.621.393)
Қаржылық қызмет	(33.652.906)	(1.887.190)
Ақша қаражатына және олардың баламаларына бағам айырмашылығының әсері	428.455	447.076
Ақша қаражатының және оның баламаларының таза өзгерісі	28.379.305	14.197.597

7. СЕГМЕНТТЕР БОЙЫНША АҚПАРАТ

Топ басқару мақсатында Топтың ұйымдық құрылымына байланысты бизнес-бөлімшелерден тұрады және мынадай есептік операциялық сегменттерден құралады:

- » «Қазақтелеком» АҚ, Топтың құрамынан шыққанға дейін «Востоктелеком» ЖШС және «KT Cloud Lab» ЖШС бизнес-бөлімшелерінің тіркелген байланыс қызметтерін көрсетуі;
- » «Хан Тенгри Холдинг Б.В» және «Кселл» АҚ еншілес ұйымдары бизнес-бөлімшелерінің GSM және LTE стандарттарында мобилді телекоммуникациялық байланыс қызметтерін көрсетуі.

Жоғарыда көрсетілген есептік сегменттерді көрсету үшін операциялық сегменттерді біріктіру жүргізілген жоқ.

Басшылық ресурстарды бөлу туралы шешімдер қабылдау және олардың қызметінің нәтижелерін бағалау мақсатында әрбір бөлімшеге жеке қызметтің операциялық нәтижелерін мониторингілеуді жүзеге асырады. Сегменттер қызметінің нәтижелері операциялық пайда мен залал негізінде бағаланады, оларды бағалау шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі операциялық пайда немесе залалды бағалауға сәйкес жүргізіледі.

Төмендегі кестелерде 2021 және 2020 жылдары 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін Топтың салалық сегменттері бойынша кірістері мен шығыстары туралы ақпарат көрсетілген.

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Тіркелген телекоммуникация байланысы	GSM және LTE стандарттарындағы мобилді телекоммуникация байланысы	Өзгелері	Элиминациялар мен түзетулер	Топ
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім					
Сыртқы сатып алушыларға өткізу	232.578.232	347.749.151	1.167.837	–	581.495.220
Сегменттер арасында өткізу	38.643.063	16.992.770	1.733.903	(57.369.736)	–
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша барлық түсім	271.221.295	364.741.921	2.901.740	(57.369.736)	581.495.220
Жиыны					
Ауылдық жерде әмбебап қызметтерді ұсыну үшін өтемақы	6.412.945	–	–	–	6.412.945
Мемлекеттік субсидиядан кіріс	1.930.763	4.354.259	–	–	6.285.022
Жиыны	279.565.003	369.096.180	2.901.740	(57.369.736)	594.193.187
Қаржылық нәтижелер					
Амортизация және тозу	(38.758.287)	(80.619.313)	(32.971)	1.566.420	(117.844.151)
Қаржылық шығыстар	(25.129.166)	(22.896.207)	–	1.588.900	(46.436.473)
Қаржылық кірістер	4.110.254	3.308.252	–	(1.575.522)	5.842.984
Дивидендтерден кіріс	37.484.192	–	–	(37.484.192)	–
Топтың қауымдастырылған ұйымдардың пайдасындағы үлесі	–	–	512.364	–	512.364
Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан залалдар	(2.654.397)	(3.347.563)	1	–	(6.001.959)
Қаржылық активтердің құнсыздануынан залалдар	(632.827)	(2.637.118)	9.543	4.039	(3.256.363)
Табыс салығы	(9.818.899)	(21.241.803)	(53.588)	(172.347)	(31.286.637)
Сегменттің пайдасы/(залалы)	86.234.388	85.635.478	700.168	(43.839.611)	128.730.423
Операциялық активтер	794.655.256	749.504.167	5.467.577	(315.041.705)	1.234.585.295
Операциялық міндеттемелер	315.082.967	296.628.298	1.438.901	(22.742.237)	590.407.929
Өзге ақпаратты ашу					
Қауымдастырылған ұйымдарға инвестициялар	–	–	3.460.120	–	3.460.120
Күрделі шығындар	38.636.762	74.950.823	60.533	(1.420)	113.646.698

2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Тіркелген телекоммуникация байланысы	GSM және LTE стандарттарындағы мобильді телекоммуникация байланысы	Өзгелері	Элиминациялар мен түзетулер	Топ
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім					
Сыртқы сатып алушыларға өткізу	209.259.384	310.924.680	732.634	-	520.916.698
Сегменттер арасында өткізу	36.613.456	13.395.884	620.740	(50.630.080)	-
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша барлық түсім	245.872.840	324.320.564	1.353.374	(50.630.080)	520.916.698
Ауылдық жерде әмбебап қызметтерді ұсыну үшін өтемақы	6.413.527	-	-	-	6.413.527
Жиыны	252.286.367	324.320.564	1.353.374	(50.630.080)	527.330.225
Қаржылық нәтижелер					
Амортизация және тозу	(37.207.916)	(74.634.638)	(29.582)	1.507.876	(110.364.260)
Қаржыландыру шығыстары	(27.773.738)	(25.348.210)	(475)	1.673.361	(51.449.062)
Қаржыландыру кірістері	3.187.081	2.635.644	3	(1.302.428)	4.520.300
Дивидендтерден кірістер	7.011.582	-	-	(7.011.582)	-
Қауымдастырылған ұйымдардың пайдасындағы Топтың үлесі	-	-	234.676	-	234.676
Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан залалдар	(2.693)	(6.041.408)	(46.132)	-	(6.090.233)
Қаржылық активтердің құнсыздануынан залалдар	(380.882)	(1.866.211)	(12.005)	21.052	(2.238.046)
Табыс салығы	(7.740.699)	(13.840.162)	90.916	(172.027)	(21.661.972)
Сегменттің пайдасы/(залалы)	41.504.158	51.464.318	52.587	(6.096.062)	86.925.001
Операциялық активтер	750.627.968	724.829.686	3.943.053	(363.974.533)	1.115.426.174
Операциялық міндеттемелер	323.183.472	296.030.213	639.868	(22.967.376)	596.886.177
Өзге ақпаратты ашу					
Қауымдастырылған ұйымдарға инвестициялар	-	-	2.982.957	-	2.982.957
Сатуға арналған активтер	1.872.008	-	-	-	1.872.008
Күрделі шығындар	63.575.357	51.800.983	10.778	-	115.387.118

1. Сегменттер бойынша кіріс шоғырландыру кезінде алынып тасталады.
2. Қаржыландыру шығыстары мен қаржыландыру кірістеріне сегментаралық қаржыландыру шығыстары мен сегментаралық қаржыландыру кірістері кіреді.
3. Сегменттердің операциялық пайдасына сегментаралық операциялар пайдасы кіреді.
4. Күрделі шығындарға негізгі құралдар мен материалдық емес активтерді сатып алу кіреді.

Пайданы салыстыру

Мың теңгемен	2021	2020
Сегменттердің пайдасы	172.570.034	93.021.063
Өзгелері	(43.839.611)	(6.096.062)
Топтың пайдасы	128.730.423	86.925.001

Активтерді салыстыру

Мың теңгемен	2021	2020
Сегменттердің операциялық активтері	1.549.627.000	1.479.400.707
Еншілес ұйымдарға Компания инвестицияларын элиминациялау	(291.256.203)	(340.809.525)
Топшілік дебиторлық және кредиторлық берешек бойынша қалдықтарды элиминациялау	(23.785.502)	(23.165.008)
Топтың барлық активі	1.234.585.295	1.115.426.174

7. СЕГМЕНТТЕР БОЙЫНША АҚПАРАТ (ЖАЛҒАСЫ)

Міндеттемелерді салыстыру

Мың теңгемен	2021	2020
Сегменттердің операциялық міндеттемелері	613.150.166	619.853.553
Топішілік дебиторлық және кредиторлық берешек бойынша қалдықтарды элиминациялау	(22.742.237)	(22.967.376)
Топтың барлық міндеттемесі	590.407.929	596.886.177

8. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР

Негізгі құралдардың 2021 және 2020 жылдардағы қозғалысы мына түрде берілген:

Мың теңгемен	Жер	Ғимараттар мен құрылыстар	Жабдық	Өзгелері	Аяқталмаған құрылыс	Барлығы
Бастапқы құны						
2020 жылғы 1 қаңтарға	3.264.474	68.716.690	651.460.857	18.887.182	82.945.637	825.274.840
Түсімдер	777	480.587	26.752.929	486.085	71.206.468	98.926.846
Активтерді жою бойынша міндеттемелер (27-ескертпе)	-	-	740.628	-	-	740.628
Аударымдар	-	16.394.604	70.010.032	326.140	(86.730.776)	-
Істен шығару	(5.622)	(331.080)	(6.953.391)	(343.675)	(37.486)	(7.671.254)
2020 жылғы 31 желтоқсанға	3.259.629	85.260.801	742.011.055	19.355.732	67.383.843	917.271.060
Түсімдер	1.618	250.399	23.266.947	825.316	70.536.573	94.880.853
Активтерді жою бойынша міндеттемелер (27-ескертпе)	-	-	1.205.990	-	-	1.205.990
Аударымдар	-	4.215.650	50.412.085	526.897	(55.154.632)	-
Істен шығару	(33.438)	(960.382)	(20.203.697)	(226.382)	(21.529)	(21.445.428)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	3.227.809	88.766.468	796.692.380	20.481.563	82.744.255	991.912.475
Есептелген тозу және құнсыздану						
2020 жылғы 1 қаңтарға	-	22.417.031	347.898.126	12.651.371	4.186.018	387.152.546
Есептелген тозу	-	3.000.450	63.589.529	1.923.616	-	68.513.595
Құнсыздану	-	165.034	94.746	-	4.964.287	5.224.067
Істен шығару	-	(193.572)	(6.147.925)	(324.987)	-	(6.666.484)
2020 жылғы 31 желтоқсанға	-	25.388.943	405.434.476	14.250.000	9.150.305	454.223.724
Есептелген тозу	-	3.868.538	71.219.221	1.604.877	-	76.692.636
Құнсыздану	-	(95.100)	974.512	11.446	3.055.954	3.946.812
Істен шығару	-	(449.527)	(18.326.683)	(212.579)	-	(18.988.789)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	-	28.712.854	459.301.526	15.653.744	12.206.259	515.874.383
Қалдық құны						
2020 жылғы 31 желтоқсанға	3.259.629	59.871.858	336.576.579	5.105.732	58.233.538	463.047.336
2021 жылғы 31 желтоқсанға	3.227.809	60.053.614	337.390.854	4.827.819	70.537.996	476.038.092

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша аяқталмаған құрылыс объектілері желінің базалық стансыларын, мобилдік коммутаторлық серверлерді және басқа телекоммуникациялық жабдықтар мен қызметтерді құрастыру үшін жабдық ретінде ұсынылған.

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайдаланудағы толығымен амортизацияланған негізгі құралдардың бастапқы баланстық құны 436.917.636 мың теңге құрады (2020 жылғы 31 желтоқсанға: 404.178.863 мың теңге).

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 3.647.122 мың теңге сомасындағы айналымнан тыс активтер үшін төленген аванстар базалық стансыларды орнату, негізгі құралдарды салу және жеткізу бойынша қызметтерді көрсету үшін аванстарды білдіреді (2020 жылғы 31 желтоқсанға: 3.237.280 мың теңге). Топ 2021 жылдың ішінде 111.377 мың теңге сомасында айналымнан тыс активтер үшін берілген аванстардың құнсыздануынан залалды таныды (2020 жыл: 356.318 мың теңге) (47-ескертпе).

Құнсыздануға тест

Коронавирустың (COVID-19) таралуы көптеген мемлекеттерді қамтыды және барша әлем бойынша қаржы және азық-түлік нарығында айтарлықтай құлдыруға әкелді. Вирус әлемдік экономикаға қомақты әсер етті (48-ескертпе). Топ басшылығы ішкі және сыртқы ақпарат көздерін, оның ішінде COVID-19 пандемиясының Топқа және макроэкономикалық ортаға ағымдағы және болашақтағы ықпалын талдай келе, бизнеске, қаржылық жағдайға және Топтың қызметі нәтижелеріне қандай да бір айтарлықтай ықпалын анықтаған жоқ. 2021 жыл ішінде Топ төменде сипатталған белгілі бір активтерден өзге, ақша қаражатын тудыратын барлық активтер немесе активтер тобының құнсыздану факторларын анықтаған жоқ.

Топ 2021 жыл ішінде негізгі құралдар мен аяқталмаған құрылыстың құнсыздануынан 890.858 мың теңге (2020 жыл: 259.780 мың теңге) және 3.055.954 мың теңге (2020 жыл: 4.964.287 мың теңге) мөлшерінде залалды таныды, ол технологиялық ескіру мен зақымдалу салдарынан өтелетін құнына дейін белгілі бір активтердің есептен шығарылуын білдірді. Құнсыздану операциялық шығыстар құрамында жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілді.

9. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР

2021 және 2020 жылдардағы материалдық емес активтер қозғалысы мына түрде берілген:

Мың теңгемен	Лицензиялар	Бағдарламалық жасақтама	Өзгелері	Әзірленіп жатқан материалдық емес активтер	Барлығы
Бастапқы құны					
2020 жылғы 1 қаңтарға	223.637.046	32.002.666	20.679.853	1.190.442	277.510.007
Түсімдер	3.352.911	11.147.577	448.150	771.006	15.719.644
Аударымдар	(879.619)	(53.410)	-	-	(933.029)
Істен шығару	(70.372)	1.559.087	-	(1.488.715)	-
2020 жылғы 31 желтоқсанға	226.039.966	44.655.920	21.128.003	472.733	292.296.622
Түсімдер	7.260.626	8.165.812	1.145.772	987.645	17.559.855
Істен шығару	(3.154.844)	(327.080)	(1.847.433)	-	(5.329.357)
Аударымдар	(240.107)	1.227.752	-	(987.645)	-
2021 жылғы 31 желтоқсанға	229.905.641	53.722.404	20.426.342	472.733	304.527.120
Жинақталған амортизация мен құнсыздану					
2020 жылғы 1 қаңтарға	20.547.735	21.806.545	4.041.613	-	46.395.893
Амортизациялық есептеулер	18.303.264	8.781.910	1.860.245	-	28.945.419
Істен шығару	-	46.132	-	472.733	518.865
Құнсыздану	(879.619)	(37.816)	-	-	(917.435)
2020 жылғы 31 желтоқсанға	37.971.380	30.596.771	5.901.858	472.733	74.942.742
Амортизациялық есептеулер	17.620.372	8.055.489	1.836.288	-	27.512.149
Құнсыздану	565.793	1.397.968	-	-	1.963.761
Істен шығару	(3.142.446)	(326.438)	(1.847.433)	-	(5.316.317)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	53.015.099	39.723.790	5.890.713	472.733	99.102.335
Қалдық құны					
2020 жылғы 31 желтоқсанға	188.068.586	14.059.149	15.226.145	-	217.353.880
2021 жылғы 31 желтоқсанға	176.890.542	13.998.614	14.535.629	-	205.424.785

9. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР (ЖАЛФАСЫ)

Лицензиялар және тауарлық белгілер, бағдарламалық жасақтама және өзгелері бизнесті біріктіру нәтижесінде сатып алынған материалдық емес активтерді қамтиды.

2021 жыл ішінде Топ материалдық емес активтердің құнсызданудан 1.963.761 мың теңге сомасында залалды таныды (2020 жыл: 518.865 мың теңге). Залал жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есептегі қаржылық емес активтердің құнсыздануынан залалдар құрамында көрсетілді.

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайдаланудағы толығымен амортизацияланған материалдық емес активтердің бастапқы құны 68.599.192 мың теңге құрады (2020 жылғы 31 желтоқсан: 57.814.037 мың теңге).

10. ҚАУЫМДАСТЫРЫЛҒАН ҰЙЫМДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікке мынадай қауымдастырылған ұйымдар енгізілді:

Мың теңгемен	Негізгі қызмет	Тіркелген елі	2021 жылғы 31 желтоқсан		2020 жылғы 31 желтоқсан	
			Баланстық құны	Иелену үлесі	Баланстық құны	Иелену үлесі
«QazCloud» ЖШС	АТ қызметтері	Қазақстан	3.460.120	49%	2.982.957	49%
			3.460.120		2.982.957	

2021 және 2020 жылдардағы қауымдастырылған ұйымдарға инвестициялардың баланстық құнындағы қозғалыс мына түрде берілген:

Мың теңгемен	«QazCloud» ЖШС
2020 жылғы 1 қаңтарға	2.218.889
Жарғылық капиталған қосымша жарна	529.392
Қауымдастырылған ұйымдардың пайдасындағы үлес	234.676
2020 жылғы 31 желтоқсанға	2.982.957
Қауымдастырылған ұйымдардың пайдасындағы үлес	512.364
Жарияланған дивидендтер	(35.201)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	3.460.120

«Қазақтелеком» АҚ Директорлар кеңесінің шешімі негізінде «Қазақтелеком» АҚ және «Самұрық-Қазына Бизнес Сервис» ЖШС арасында 2016 жылғы 17 тамызда «Қазақтелеком» АҚ-ның «Kazakhtelecom Industrial Enterprises Services» ЖШС жарғылық капиталына қатысу үлесінің 51% сатып алу-сату шарты жасалды.

2020 жылғы 5 қарашада «Қазақтелеком» АҚ Директорлар кеңесі «QazCloud» ЖШС жарғылық капиталына 529.392 мың теңге мөлшерінде қосымша инвестициялық жарна енгізу туралы шешімді мақұлдады. 2020 жылғы 9 желтоқсанда Топ «QazCloud» ЖШС жарғылық капиталына ақшалай қаражатпен 529.392 мың теңге жарна салды. «QazCloud» ЖШС жарғылық капиталына қосымша жарна салу Топтың қатысу үлесін өзгерткен жоқ, себебі екінші қатысушы «Самұрық-Қазына Бизнес Сервис» ЖШС да өз үлесіне сәйкес «QazCloud» ЖШС жарғылық капиталына жарна салды.

2021 жылдың ішінде «QazCloud» ЖШС дивидендтер жариялап, 35.201 мың теңге мөлшерінде Топқа төледі.

Төмендегі кестеде Топтың «QazCloud» ЖШС-ға инвестициялары бойынша жиынтақталған қаржылық ақпарат келтірілген:

Мың теңгемен	2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан
Айналымнан тыс активтер	6.934.261	4.364.015
Айналым активтері, қоса алғанда	5.822.194	7.033.758
Ақшалай қаражат пен оның баламалары	2.490.816	4.589.503
Ұзақ мерзімді міндеттемелер, қоса алғанда	(1.604.501)	(970.186)
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	(99.284)	(881.229)
Қысқа мерзімді міндеттемелер, қоса алғанда	(4.090.485)	(4.339.919)
Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	(2.657.079)	(2.711.217)
Меншікті капитал	7.061.469	6.087.668
Меншікті капиталдағы Топ үлесі – 49%	3.460.120	2.982.957
Топ инвестициясының баланстық құны	3.460.120	2.982.957

Мың теңгемен	2021	2020
Сатып алушылармен шарттар бойынша түсім	13.423.846	6.594.529
Тозу және амортизация	(2.072.460)	(1.040.130)
Қаржылық кірістер	42.134	31.844
Қаржылық шығыстар	(421.906)	(165.072)
Табыс салығы бойынша шығыстар	(261.410)	(119.735)
Есепті жылға пайда	1.045.640	478.931
Барлық жиынтық кіріс	1.045.640	478.931
Топтың бір жылғы пайдадағы үлесі	512.364	234.676

II. ҚҰНСЫЗДАНУ МӘНІНЕ ТЕКСЕРУ

Гудвил

Бизнестерді біріктіру нәтижесінде сатып алынған гудвилді құнсыздануға тестілеу мақсатында ақша қаражатын өндіретін үш бірлікке («АҚӨБ») («IP TV», «Кселл» АҚ және «Хан Тенгри Холдинг Б.В.») бөлінген. IP TV АҚӨБ тіркелген телекоммуникация байланысы сегментінің бір бөлігі болып табылса, «Кселл» АҚ мен «Хан Тенгри Холдинг Б.В.» мобильдік телекоммуникациялық байланыс сегментінің бір бөлігі болып табылады.

Ақша қаражатын өндіретін әрбір бірлікке бөлінген гудвилдің баланстық құны:

Мың теңгемен	2021	2020
«Хан Тенгри Холдинг Б.В.» (6-ескертпе)	96.205.967	96.205.967
«Кселл» АҚ	53.489.943	53.489.943
IP TV	2.706.335	2.706.335
	152.402.245	152.402.245

Топ 2021 және 2020 жылдардың желтоқсанында құнсыздануға жыл сайынғы тест жүргізді.

11. ҚҰНСЫЗДАНУ МӘНІНЕ ТЕКСЕРУ (ЖАЛҒАСЫ)

«Хан Тенгри Холдинг Б.В.»

«Хан Тенгри Холдинг Б.В.» АҚӨБ өтелетін құны істен шығару шығындарын шегергенде, әділ құны есебінің негізінде анықталды. Себебі ол анағұрлым сенімді нәтиже береді деп саналды. Осы бағалау әдісі әділ құн иерархиясының 3-деңгейін білдіретін бағыланбайтын бастапқы деректерге (дисконтталған ақша ағындарына) негізделген.

Болжанатын ақша ағындарына қолданылатын салық салуға дейінгі дисконттау мөлшерлемесі 21,09% құрады (2020 жыл: 18,63%), ал бес жылдық мерзім шегінен тыс ақша ағындары 1,5% өсу қарқынын ескерумен экстраполирленген (2020 жыл: 1,5%).

Осы талдау нәтижесінде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша басшылық аталған АҚӨБ құнсыздануын анықтаған жоқ.

«Кселл» АҚ

«Кселл» АҚ АҚӨБ компаниясының өтелетін құны істен шығару шығындарын шегергенде, әділ құны есебінің негізінде анықталды. Себебі ол анағұрлым сенімді нәтиже береді деп саналды. Осы бағалау әдісі әділ құн иерархиясының 3-деңгейін білдіретін бағыланбайтын бастапқы деректерге (дисконтталған ақша ағындарына) негізделген.

Болжанатын ақша ағындарына қолданылатын салық салуға дейінгі дисконттау мөлшерлемесі 19,56% құрады (2020 жыл: 17,88%), ал бес жылдық мерзім шегінен тыс ақша ағындары 1,5% өсу қарқынын ескерумен экстраполирленген (2020 жыл: 1,5%).

Осы талдау нәтижесінде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша басшылық аталған АҚӨБ құнсыздануын анықтаған жоқ.

«IP TV» бірлігі

IP TV АҚӨБ өтелетін құны басшылық бес жылдық мерзімге бекіткен қаржылық жоспарларға негізделген болжанатын ақша ағындары негізінде активтерді пайдалану құндылығын есептеу жолымен анықталған.

Болжанатын ақша ағындарына қолданылатын салық салуға дейінгі дисконттау мөлшерлемесі 16,94% құрады (2020 жыл: 15,02%), ал бес жылдық мерзім шегінен тыс ақша ағындары 1,5% өсу қарқынын ескерумен экстраполирленген (2020 жыл: 1,5%).

Осы талдау нәтижесінде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша басшылық аталған АҚӨБ құнсыздануын анықтаған жоқ.

Активтерді пайдалану құндылығын есептеу кезінде пайдаланылатын басты жорамалдар

«IP TV» АҚӨБ активтерін пайдалану құндылығын және «Хан Тенгри Холдинг Б.В.» мен «Кселл» АҚ АҚӨБ істен шығару шығындарын шегергендегі әділ құнды есептеу кезінде мынадай көрсеткіштерге қатысты жасалған жорамалдар елеулі мәнге ие болды:

- болжанатын кезең ішіндегі клиенттік база және түсімнің өсу қарқынына тікелей әсер ететін абоненттен түсетін орташа кіріс;
- қаржылық жоспарға салынатын күрделі салымдар деңгейі;
- қаржылық жоспарға салынатын EBITDA маржасы;
- болжанатын кезеңнен тыс ақша ағындары экстраполяциясы үшін өсу қарқыны;
- дисконттау мөлшерлемесі.

Клиенттік база, абоненттен түсетін орташа кіріс және түсімнің өсу қарқыны

Клиенттік база және абоненттен түсетін орташа кіріс маңызды, себебі Топ басшылығы өз бәсекелестеріне қатысты болжалды кезең ішінде бөлімшенің позициясы қалай өзгеретінін бағалайды.

Топ басшылығы болжалды кезең ішінде IP TV клиенттік базасын ұлғайтуды күтеді, себебі Топ «Қазақтелеком» АҚ нарықтағы үлесін ұлғайту үшін «Қазақтелеком» АҚ инфрақұрылымының басымдылығын пайдалануды жоспарлайды.

Топ басшылығы халық санының болжалды ұлғаюына негізделген болжалды кезеңде мобильді сегменттегі клиенттік базаның ұлғаюын күтеді. Нәтижесінде Топ бүкіл болжалды кезең ішінде бөлімшенің түсімі артуын күтеді.

Күрделі салымдар деңгейі

«Хан Тенгри Холдинг Б.В.» мен «Кселл» АҚ ӨБ-ге күрделі салымдар деңгейі маңызды. Себебі бөлімшенің клиенттік базаны арттыруды техникалық қолдау және нарық талаптарының өзгерістеріне жауап беру мүмкіндігін анықтайды. Күрделі салымдар деңгейі бөлімшенің халықтың байланыс қызметтеріне қажеттілігін қамту мен желінің сапалық көрсеткіштерін жақсартудағы артықшылықтарын сақтауға және нығайтуға деген қажеттіліктерімен анықталады.

ЕБИТДА маржасы

ЕБИТДА маржасы «Хан Тенгри Холдинг Б.В.» мен «Кселл» АҚ АҚӨБ бөлімшесінің нарық талаптары, бәсекелестік және өзге факторлар ескерілген өз қаржылық жоспарына салатын кірістілік деңгейін көрсетеді. Аталған көрсеткіштің үдемелі қарқыны бөлімшенің операциялық ауқымының өсуіне және соған сәйкес шығыстар үнеміне сәйкес келеді.

Өсу қарқыны

Өсу қарқыны жарияланған салалық зерттеу материалдары негізінде анықталады.

Дисконттау мөлшерлемесі

Дисконттау мөлшерлемелері АҚӨБ-ге тән тәуекелдердің ағымдағы нарықтық бағасын ақшаның уақытша құнын және ақша ағындарын бағалауға енгізілмеген АҚӨБ құрамына кіретін активтер бойынша жеке тәуекелдерді есепке ала отырып көрсетеді. Дисконттау мөлшерлемесінің есебі Топ қызметіне және оның операциялық сегменттеріне тән нақты талаптарға негізделген және өз капиталының орташа есептелген құнына жүгіне отырып анықталады. Капиталдың орташа есептелген құны қарыздық, сонымен бірге акционерлік капиталды есепке алады. Акционерлік капиталдың құны Топ акционерлерінің инвестициялары бойынша күтілетін кіріс негізінде анықталады. Қарыздық капиталдың құны Топ қызмет көрсетуге міндетті пайыздық қарызға негізделген. Белгілі бір сегменттерге тән тәуекелдер бета жеке коэффициенттерін қолдану арқылы есепке алынады. Бета коэффициенттері ашық қолжетімді нарық ақпараты негізінде жыл сайын қайта бағаланады.

Жорамалдардағы өзгерістерге сезімталдық – «IP TV»

Басты жорамалдарда өтелетін сомаға өзгерістердің ықпалы мынадай:

Клиенттік база, абоненттен түсетін орташа кіріс және түсімнің өсу қарқыны

Басшылық Топқа тиесілі нарықтағы үлесі болжалды кезең ішінде өспейді деп күткенімен, қаржылық жоспарға сәйкес клиенттік базаның өсу қарқының төмендеуі немесе абоненттен түсетін орташа кірістің азаюы ағымдағы бизнес-жоспардан кірістің өсу қарқынының 8,08% (2020 жыл: 3,65%) аса төмендеуіне алып келіп, «IP TV» АҚӨБ-де құнсызданудан залалдың 59.462 мың теңге (2020 жыл: 26 мың теңге) сомаға туындауына әкеліп соқтырады.

11. ҚҰНСЫЗДАНУ МӘНІНЕ ТЕКСЕРУ (ЖАЛҒАСЫ)

Жорамалдардағы өзгерістерге сезімталдық – «IP TV» (жалғасы)

Күрделі салымдар деңгейі

Күрделі салымдар деңгейі 240%-дан аса (2020 жыл: 95%) аса ұлғаятын болса, бұл «IP TV» АҚӨБ-де құнсызданудан залалдың 2.523 мың теңге (2020 жыл: 201 мың теңге) сомаға туындауына алып келеді.

Өсу қарқыны

Басшылық технологиялық өзгерістердің жылдамдығы мен жаңа қатысушылардың пайда болу мүмкіндігі өсу қарқыны туралы болжалға елеулі әсер етуі мүмкін деп таниды. IP TV бөлімшесі үшін ұзақ мерзімді өсу қарқының төмендеуі құнсызданудан залалдың туындауына алып келмейді.

Дисконттау мөлшерлемесі

Салық салу есебіне дейін дисконттау мөлшерлемесінің 27% (2020 жыл: 23,56%) дейін өсуі IP TV АҚӨБ-де құнсызданудан залалдың 47.663 мың теңге сомаға туындауына алып келеді (2020 жыл: 28 мың теңге).

Жорамалдардағы өзгерістерге сезімталдық – «Хан Тенгри Холдинг Б.В.»

Басты жорамалдарда өтелетін сомаға өзгерістердің ықпалы мынадай:

Клиенттік база, абоненттен түсетін орташа кіріс және түсімнің өсу қарқыны

Басшылық Топқа тиесілі нарықтағы үлесі болжалды кезең ішінде өседі деп күткенімен, қаржылық жоспарға сәйкес клиенттік базаның өсу қарқының баяулауы немесе абоненттен түсетін орташа кірістің азаюы ағымдағы бизнес-жоспардан кірістің өсу қарқының 67% (2020 жыл: 6,30%) аса төмендеуіне алып келіп, «Хан Тенгри Холдинг Б.В.» АҚӨБ-де құнсызданудан залалдың 389.162 мың теңге (2020 жыл: 720.765 мың теңге) сомаға туындауына әкеліп соқтырады.

Күрделі салымдар деңгейі

Күрделі салымдар деңгейі 45% -дан аса (2020 жыл: 85%) аса ұлғаюы «Хан Тенгри Холдинг Б.В.» АҚӨБ-де құнсызданудан залалдың 3.481.170 мың теңге (2020 жыл: 1.415.055 мың теңге) сомаға туындауына алып келеді.

ЕБИТДА маржасы

ЕБИТДА маржасының 8%-дан аса төмендеуі (2020 жыл: 14%) «Хан Тенгри Холдинг Б.В.» АҚӨБ-де құнсызданудан залалдың 2.210.532 мың теңге (2020 жыл: 979.530 мың теңге) сомаға туындауына алып келеді.

Өсу қарқыны

Басшылық технологиялық өзгерістердің жылдамдығы мен жаңа қатысушылардың пайда болу мүмкіндігі өсу қарқыны туралы болжалға елеулі әсер етуі мүмкін деп таниды. «Хан Тенгри Холдинг Б.В.» АҚӨБ-де жылдық ұзақ мерзімді өсу қарқының төмендеуі құнсызданудан залалдың 207.658 мың теңге (2020 жыл: 41.140 мың теңге) туындауына алып келеді.

Дисконттау мөлшерлемесі

Салық салу есебіне дейін дисконттау мөлшерлемесінің 31% (2020 жыл: 33%) дейін артуы «Хан Тенгри Холдинг Б.В.» АҚӨБ-де құнсызданудан залалдың 34.820 мың теңге (2020 жыл: 2.399.056 мың теңге) сомаға туындауына алып келеді.

Жорамалдардағы өзгерістерге сезімталдық – «Кселл» АҚ

Басты жорамалдарда өтелетін сомаға өзгерістердің ықпалы мынадай:

Клиенттік база, абоненттен түсетін орташа кіріс және түсімнің өсу қарқыны

Басшылық Топқа тиесілі нарықтағы үлесі болжалды кезең ішінде өседі деп күткенімен, қаржылық жоспарға сәйкес клиенттік базаның өсу қарқының төмендеуі немесе абоненттен түсетін орташа кірістің азаюы ағымдағы бизнес-жоспардан кірістің өсу қарқынының 11,87% (2020 жыл: 5,06%) аса төмендеуіне алып келіп, «Кселл» АҚ АҚӨБ-де құнсыздандудан залалдың 176.947 мың теңге (2020 жыл: 84.186 мың теңге) сомаға туындауына әкеліп соқтырады.

Күрделі салымдар деңгейі

Күрделі салымдар деңгейі 154%-дан (2020 жыл: 91,5%) аса ұлғаятын болса, бұл «Кселл» АҚ АҚӨБ-де құнсыздандудан залалдың 249.101 мың теңге (2020 жыл: 189.203 мың теңге) сомаға туындауына алып келеді.

ЕБИТДА маржасы

ЕБИТДА маржасының 15%-дан аса (2020 жыл: 11,2%) төмендеуі «Кселл» АҚ АҚӨБ-де құнсыздандудан залалдың 246.588 мың теңге (2020 жыл: 204.366 мың теңге) сомаға туындауына алып келеді.

Өсу қарқыны

Басшылық технологиялық өзгерістердің жылдамдығы мен жаңа қатысушылардың пайда болу мүмкіндігі өсу қарқыны туралы болжалға елеулі әсер етуі мүмкін деп таниды. «Кселл» АҚ АҚӨБ-де жылдық 11,15% (2020 жыл: 30,21%) және одан артық ұзақ мерзімді өсу қарқынының төмендеуі құнсыздандудан залалдың 99.362 мың теңге (2020 жыл: 261.186 мың теңге) сомаға туындауына алып келеді.

Дисконттау мөлшерлемесі

Салық салу есебіне дейін дисконттау мөлшерлемесінің 38,8% (2020 жыл: 28,85%) дейін өсуі «Кселл» АҚ АҚӨБ-де құнсыздандудан залалдың 445.014 мың теңге (2020 жыл: 270.725 мың теңге) сомаға туындауына алып келеді.

12. ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жылдар үшін инвестициялық жылжымайтын мүліктегі қозғалыс мына түрде берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Бастапқы құны		
1 қаңтарға	1.264.668	1.264.668
31 желтоқсанға	1.264.668	1.264.668
Жинақталған тозу және құнсыздандудан залал		
1 қаңтарға	(1.264.668)	(1.264.668)
31 желтоқсанға	(1.264.668)	(1.264.668)
Баланстық құны		
1 қаңтарға	-	-
31 желтоқсанға	-	-

Инвестициялық жылжымайтын мүлік мемлекеттік мекемелерге жалға беру мақсатында салынған офистік ғимаратпен қамтылған.

12. ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ (ЖАЛҒАСЫ)

1.264.668 мың теңге мөлшерінде құнсыздану инвестициялық жылжымайтын мүліктің баланстық құнын оның өтелетін құнына дейін есептен шығару болып табылады. Өтелетін құнды бағалау өткізу шығыстарын шегерумен пайдалану құнын және әділ құнын талдау негізінде жасалды және 2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша нөлге тең деп бағаланды. Себебі Топ оны салу шығынын офистік ғимаратты сату немесе жалдау төлемдері түрінде өтеп алуы ықтималдығы аз. Бұл бағалаулар келешекте өзгеруі мүмкін. Инвестициялық меншіктің әділ құны елеулі қадағаланбайтын бастапқы деректерге сүйене отырып анықталады (3-деңгей).

13. АЙНАЛЫМНАН ТЫС ӨЗГЕ ҚАРЖЫЛЫҚ АКТИВТЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына айналымнан тыс өзге қаржылық активтерге мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек	4.147.622	2.421.066
Жұмыскерлерге қарыз	1.854.480	2.060.858
Ұзақ мерзімді депозит	830.526	-
Шектеулі пайдалану құқығы бар ақша қаражаты	43.243	43.243
Өзгелері	375.674	264.012
	7.251.545	4.789.179
Минус: күтілетін кредиттік залал резерві	(110.184)	-
	7.141.361	4.789.179

31 желтоқсанға аяқталған жылдар үшін күтілетін кредиттік залал резервінің қозғалысы мына түрде берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Жыл басына болжалды кредиттік залал резерві	-	-
Жылға есептеу (47-ескертпе)	(110.184)	-
Жыл соңына болжалды кредиттік залал резерві	(110.184)	-

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына айналымнан тыс өзге қаржылық емес активтерге мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Теңге	7.098.118	4.745.936
АҚШ доллары	43.243	43.243
	7.141.361	4.789.179

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұзақ мерзімді дебиторлық берешек 4.147.622 мың теңге (31 желтоқсанға 2020 жыл: 2.421.066 мың теңге) сомаға клиенттермен келісімшарттық телефондар сатып алу келісімдерімен көрсетілген. Бұл ұзақ мерзімді дебиторлық берешек жылдық 7,5% нарықтық мөлшерлеменен дисконтталды (2020 жыл: жылдық 10%).

Жұмыскерлерге берілетін қарыздар 1 жылдан артық және 15 жылға дейін мерзімге берілетін пайызсыз қарыздар болып табылады. Бұл қарыздар берілген күнге жылдық 9,6% пайыздан 19,1% дейін (2020 жыл: жылдық 9,6%-дан 19,1% дейін) нарықтық пайыздық мөлшерлемелер бойынша дисконтталған (2020 жыл: жылдық 9,6% -дан 19,1% дейін). Ұзақ мерзімді қарыздар жұмыскерлердің жалақысынан берешекті ұстау арқылы өтеледі. Қарыздар жұмыскерлердің жылжымайтын мүлкі түріндегі қамтамасыз етуімен беріледі.

2021 жыл ішінде Топ 2036 жылы өтелу мерзімімен және жылдық 0,1% пайыздық мөлшерлеменен «Қазақстан Халық банкі» АҚ ұзақ мерзімді депозиттеріне 1.977.700 мың теңге сома салды. Бұл банк депозиттері тану күніне жылдық 4,1% және 8% пайыздық нарықтық мөлшерлемені пайдаланумен дисконтталды. Нәтижесінде Топ 1.180.433 мың теңге мөлшерінде дисконтты таныды. Орналастыру күніне ұзақ мерзімді депозиттер 797.267 мың теңгеге тең олардың әділ құны бойынша танылды. 2021 жыл ішінде Топ 33.259 мың теңге сомаға дисконт амортизациясын таныды.

14. АЙНАЛЫМНАН ТЫС ӨЗГЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына өзге айналымнан тыс қаржылық емес активтер мыналарды қамтыды:

Мың теңгемен	2021	2020
Операторлар бойынша келешектегі кезеңдер шығыстары	4.907.385	1.353.299
Өтелуге жататын ұзақ мерзімді ҚҚС	-	369.524
Өзгелері	693.618	96.222
	5.601.003	1.819.045

15. ТАУАРЛЫ-МАТЕРИАЛДЫҚ ҚОРЛАР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына тауарлы-материалдық қорларға мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Ең аз өзіндік құны мен таза сату бағасы бойынша қайта сатуға арналған тауарлар	8.345.018	11.734.343
Өзіндік құны бойынша кәбілдік материалдар	1.592.830	1.340.654
Өзіндік құны бойынша өзге материалдар мен шикізат	1.174.480	1.641.865
Өзіндік құны бойынша қосалқы бөлшектер	476.464	463.893
Өзіндік құны бойынша отын	373.962	309.274
	11.962.754	15.490.029

2021 жылдың ішінде 521.450 мың теңге (2020 жыл: 1.199.617 мың теңге) сома таза сату бағасы бойынша көрсетілген тауарлы-материалдық қорларға қатысты шығыстар ретінде танылды. Бұл сома 2021 жылы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепті «Жалпы және әкімшілік шығыстар» бабы бойынша көрсетілді.

16. САУДА-ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына сауда дебиторлық берешекке мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Сауда дебиторлық берешек	43.125.578	40.847.311
	43.125.578	40.847.311
Минус: болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(6.252.535)	(6.135.606)
	36.873.043	34.711.705

16. САУДА-ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК (ЖАЛҒАСЫ)

31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы болжалды кредиттік залалдар үшін резервтегі қозғалыс мына түрде берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Жыл басына болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(6.135.606)	(4.950.893)
Бір жылға есептеу (47-ескертпе)	(2.971.041)	(2.159.063)
Бір жылдағы есептен шығару	2.854.112	974.350
Жыл соңына болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(6.252.535)	(6.135.606)

Төменде 2021 жылғы 31 желтоқсанға Топтың сауда дебиторлық берешек бойынша кредиттік тәуекелге ұшырауы туралы ақпарат резервтер матрицаларын пайдалану арқылы ұсынылған:

Мың теңгемен	Төлемдердің мерзімін өткізу							
	Ағымдағы	1 күннен 30 күнге дейін	31 күннен 60 күнге дейін	61 күннен 90 күнге дейін	91 күннен 120 күнге дейін	121 күннен 360 күнге дейін	360 күннен аса	Барлығы
Болжалды кредиттік залал пайызы	0,33%	6,41%	18,96%	21,48%	33,27%	70,72%	100,00%	
Дефолт кезінде жалпы есеп айырысу жиынтық баланстық құны	30.226.850	4.261.151	1.452.441	1.031.152	528.807	1.430.581	4.194.596	43.125.578
Болжалды кредиттік залал	(100.287)	(273.025)	(275.421)	(221.529)	(175.955)	(1.011.722)	(4.194.596)	(6.252.535)

Төменде 2020 жылғы 31 желтоқсанға Топтың сауда дебиторлық берешек бойынша кредиттік тәуекелге ұшырауы туралы ақпарат резервтер матрицаларын пайдалану арқылы ұсынылған:

Мың теңгемен	Төлемдердің мерзімін өткізу							
	Ағымдағы	1 күннен 30 күнге дейін	31 күннен 60 күнге дейін	61 күннен 90 күнге дейін	91 күннен 120 күнге дейін	121 күннен 360 күнге дейін	360 күннен аса	Барлығы
Болжалды кредиттік залал пайызы	0,50%	6,89%	18,30%	23,32%	39,95%	68,41%	100,00%	
Дефолт кезінде жалпы есеп айырысу жиынтық баланстық құны	28.423.009	3.314.635	1.694.987	1.062.628	791.244	2.117.242	3.443.566	40.847.311
Болжалды кредиттік залал	(141.385)	(228.289)	(310.136)	(247.793)	(316.064)	(1.448.373)	(3.443.566)	(6.135.606)

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына Топтың сауда дебиторлық берешегі мынадай валюталармен берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Теңге	35.252.251	33.215.353
АҚШ доллары	1.413.021	1.260.092
Еуро	199.179	205.826
Басқа валютада	8.592	30.434
	36.873.043	34.711.705

17. АВАНСТЫҚ ТӨЛЕМДЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына аванстық төлемдерге мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Аванстық төлемдер	7.509.687	4.688.615
	7.509.687	4.688.615
Минус: құнсыздану резерві	(9.136)	(37.066)
	7.500.551	4.651.549

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін құнсыздану үшін резерв қозғалысы:

Мың теңгемен	2021	2020
Жыл басына құнсыздану резерві	(37.066)	(44.563)
Бір жылда қалпына келтірілгені	19.991	9.017
Бір жылда есептен шығарылғаны	7.939	(1.520)
Жыл соңына құнсыздану үшін резерв	(9.136)	(37.066)

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына қысқа мерзімді активтерге төленген аванстар Топтың операциялық қызметі үшін қызметтер мен ТМҚ жеткізгені үшін мердігерлерге берілді.

18. АЙНАЛЫМДАҒЫ ӨЗГЕ ДЕ ҚАРЖЫЛЫҚ АКТИВТЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына айналымдағы өзге де қаржылық активтерге мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Банк депозиттері	11.558.500	3.399.500
Жұмыскерлерге берілген қарыздар	1.245.820	1.502.112
Қолданылуы шектеулі ақша қаражаты	912.769	920.317
Жұмыскерлердің берешегі	372.763	364.405
Өзге де дебиторлық берешек	2.559.341	2.341.581
	16.649.193	8.527.915
Минус болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(5.056.469)	(4.901.841)
	11.592.724	3.626.074

«Эксимбанк Қазақстан» АҚ-да орналасқан депозитті қоспағанда, 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың бастапқы мерзімі 3 (үш) айдан артық, бірақ 12 (он екі) айдан аз банк депозиттері болған жоқ.

2021 және 2020 жылғы 31 желтоқсанға болжалды кредиттік залалдарға арналған резервке банк таратылуына байланысты «Эксимбанк Қазақстан» АҚ-да орналастырылып, депозитке аударылған 3.399.500 мың теңге мөлшеріндегі резерв кіреді.

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ сондай-ақ бастапқы өтеу мерзімі 3 (үш) айдан артық, бірақ 12 (он екі) айдан аспайтын «Банк ВТБ» АҚ банкіне 9,0% мөлшерлеменен 3.000.000 мың теңге және «Сбербанк» АҚ-ға 9,0% мөлшерлеменен 3.000.000 мың теңге, АҚШ долларында «Банк РБК» АҚ-ға 1,2% мөлшерлеменен 2.159.000 мың теңге мөлшерінде банк депозиттерін орналастырды.

18. АЙНАЛЫМДАҒЫ ӨЗГЕ ДЕ ҚАРЖЫЛЫҚ АКТИВТЕР (ЖАЛҒАСЫ)

Қолданылуы шектеулі ақша қаражаты банк операцияларын жүзеге асыруға лицензияны қайтарып алуға байланысты өндіріп алуға ықтималдығы аз ретінде бағаланатын «Қазинвестбанк» АҚ мен «Эксимбанк Қазақстан» АҚ-дағы шоттарда тиісінше, 413.315 мың теңге және 499.454 мың теңге сомаға ақша қаражатын білдіреді. Болжалды кредиттік залалдар үшін резерв осы ақша қаражатының барлық сомасына ескерілген.

31 желтоқсанға аяқталған жылдар үшін болжалды кредиттік залалдар резервінің қозғалысы мына түрде берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Жыл басына болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(4.901.841)	(4.820.587)
Жыл басына есептеу (47-ескертпе)	(168.526)	(90.887)
Бір жылға есептен шығару	13.898	9.633
Жыл соңына болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(5.056.469)	(4.901.841)

Төменде 2020 жылғы 31 желтоқсанға жұмыскерлерге берілген қарыз және өзге дебиторлық берешек бойынша Топтың кредиттік тәуекелге ұшырауы туралы ақпарат резервтер матрицасын пайдалану арқылы берілген:

Мың теңгемен	Төлемдердің мерзімін өткізу							Барлығы
	Ағымдағы	1 күннен 30 күнге дейін	31 күннен 60 күнге дейін	61 күннен 90 күнге дейін	91 күннен 120 күнге дейін	121 күннен 360 күнге дейін	360 күннен аса	
Болжалды кредиттік залал пайызы	7,28%	4,98%	28,80%	13,52%	29,50%	47,03%	100,00%	
Дефолт кезінде жалпы есеп айырысу жиынтық баланстық құны	3.645.929	21.030	500	3.218	3.309	44.611	459.327	4.177.924
Болжалды кредиттік залал	(265.298)	(1.048)	(144)	(435)	(976)	(20.979)	(459.327)	(748.207)

2020 жылғы 31 желтоқсанға жұмыскерлерге берілген қарыздар, жұмыскерлердің берешегі және өзге де дебиторлық берешектердің берілуі мерзімінің талдамасы мына түрде берілген:

Мың теңгемен	Төлемдердің мерзімін өткізу							Барлығы
	Ағымдағы	1 күннен 30 күнге дейін	31 күннен 60 күнге дейін	61 күннен 90 күнге дейін	91 күннен 120 күнге дейін	121 күннен 360 күнге дейін	360 күннен аса	
Болжалды кредиттік залал пайызы	1,75%	1,99%	8,57%	7,37%	24,86%	56,30%	100,00%	
Дефолт кезінде жалпы есеп айырысу жиынтық баланстық құны	3.631.594	26.950	14.707	5.444	1.585	27.351	500.467	4.208.098
Болжалды кредиттік залал	(63.568)	(535)	(1.260)	(401)	(394)	(15.399)	(500.467)	(582.024)

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына айналымдағы өзге де қаржылық активтер мынадай валюталарда берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Теңге	9.425.976	3.618.457
АҚШ доллары	2.166.748	7.617
	11.592.724	3.626.074

19. КЕРІ «РЕПО» ШАРТЫ БОЙЫНША АКТИВТЕР ЖӘНЕ АМОРТИЗАЦИЯЛАНҒАН ҚҰНЫ БОЙЫНША ЕСКЕРІЛЕТІН ҚАРЖЫЛЫҚ АКТИВТЕР

Кері «репо» шарты бойынша активтер

Топ 2021 жылы желтоқсан айында «Халық Финанс» АҚ-мен кері «репо» шартын жасады. Бұл келісімінің мәні Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі шығарған купондық еурооблигациялар (ISIN XS1120709669) және купондық МЕУ-КАМ (ISIN KZKD000915) болып табылады. Топ контрагенттің дефолты кезінде берілген бағалы қағаздарды сатуға немесе қайта кепілге қоюға құқылы. Кері «репо» шарты бойынша кепілдегі бағалы қағаздардың әділ құны 49.999.824 мың теңгені құрады. Шарттың қолданыс мерзімі 2022 жылдың 31 наурызында аяқталады. Шарт валютасы – теңге. Алынған бағалы қағаздардың бағасы 51.172.262 мың теңгені құрайды.

Амортизацияланған құны бойынша ескерілетін қаржылық активтер

2020 жылғы 31 желтоқсанға амортизацияланатын құны бойынша ескерілетін 18.923.399 мың теңге сомадағы қаржылық активтер теңгемен ірілендірілген Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінің («ҚРҰБ») қысқа мерзімді дисконтты ноталарымен берілген, 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдайы бойынша толығымен өтелді. 2021 және 2020 жылдары Топ сәйкесінше 140.018.401 мың теңге және 36.751.293 мың теңге құны бойынша қысқа мерзімді дисконтты ноталарды сатып алды. 2021 жылдың ішінде қысқа мерзімді дисконтты ноталар номиналды құны бойынша 158.630.603 мың теңге сомаға өтелді және пайыздық кіріс 1.369.397 мың теңге (2020 жыл: 18.139.091 мың теңге номиналды құны бойынша пайыздық кіріс 760.909 мың теңге).

2021 және 2020 жылғы 31 желтоқсанға амортизацияланған құны бойынша ескерілетін қаржылық активтер мыналарды құрайды:

Мың теңгемен	Өтеу күні	Өтеудегі кірістілік	Номиналды құны	2021 жылдың 31 желтоқсаны	2020 жылдың 31 желтоқсаны
ҚРҰБ ноталары	2021 жылдың 13 қаңтары	8,92%	10.000.000	–	9.968.318
ҚРҰБ ноталары	2021 жылдың 15 қаңтары	9,41%	4.000.000	–	3.984.591
ҚРҰБ ноталары	2021 жылдың 22 қаңтары	9,85%	3.000.000	–	2.982.294
ҚРҰБ ноталары	2021 жылдың 22 қаңтары	9,85%	2.000.000	–	1.988.196
			19.000.000	–	18.923.399

Шартта көзделген ақша ағындары негізгі сома және пайыздар болып табылатын, қаржылық активтер шартта көзделген ақша ағындарын жинау үшін тиісті бизнес-модель аясында ұсталатын талаппен Топ амортизацияланған құны бойынша ескерілетін қаржылық активтерді таныды.

20. АЙНАЛЫМДАҒЫ ӨЗГЕ ДЕ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына айналымдағы өзге де активтерге мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Өтелуге ҚҚС	6.850.749	4.661.908
корпоративтік табыс салығынан басқа алдын ала төленген салықтар	3.536.444	1.241.207
Операторларды қосу бойынша келешектегі кезеңдер шығыстары	906.594	237.750
Өзгелері	2.016.645	1.159.466
	13.310.432	7.300.331

21. АҚША ҚАРАЖАТЫ МЕН ОНЫҢ БАЛАМАЛАРЫ

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына ақша қаражаты мен оның баламаларына мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Ағымдағы банк шоттарындағы ақша қаражаты	97.556.615	84.060.922
Өтеу мерзімі ашылу күнінен бастап 90 күннен аз депозиттер	69.547.376	10.325.020
Кассадағы ақша қаражаты	14.090	46.002
	167.118.081	94.431.944
Минус: болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(8.242)	(3.412)
	167.109.839	94.428.532

Ағымдағы банк шоттарындағы ақша қаражатына жылдық 0,2-ден 7,0% пайыздық мөлшерлеменен пайызға дейін пайыз есептеледі (2020 жыл: жылдық 0,1 –ден 7,25% дейін).

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдайы бойынша 69.547.376 мың теңге сомасына қысқа мерзімді депозиттер Топтық ақша қаражатына ағымдағы қажеттіліктеріне байланысты бір айдан үш айға дейінгі әр түрлі кезеңдерге орналастырды, жылдық пайыздық мөлшерлемесі 8,90% (2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 10.325.020 мың теңге, пайыздық мөлшерлемесі 8,50% дейін).

Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп мақсаттары үшін ақша қаражаты мен олардың баламалары 31 желтоқсандағы жағдай бойынша мыналарды қамтыды:

Мың теңгемен	2021	2020
Ағымдағы банк шоттарындағы ақша қаражаты	97.556.615	84.060.922
Өтеу мерзімі ашылу күнінен бастап 90 күннен аз депозиттер	69.547.376	10.325.020
Шығатын топқа жататын ағымдағы банк шоттарындағы ақша қаражаты	-	280.634
Кассадағы ақша қаражаты	14.090	46.002
	167.118.081	94.712.578
Минус: болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(8.242)	(3.412)
	167.109.839	94.709.166

2021 және 2020 жылдардағы 31 желтоқсанға ақша қаражаты мен оның баламалары мынадай валюталарда берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
АҚШ доллары	104.821.000	79.699.144
Теңге	60.770.210	13.491.284
Еуро	1.212.064	1.116.469
Ресей рублі	305.666	120.751
өзгелері	899	884
	167.109.839	94.428.532

2021 жылдың 31 желтоқсанына аяқталған жыл үшін болжалды кредиттік залал үшін резервтегі қозғалыс:

Мың теңгемен	2021	2020
Жыл басына болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(3.412)	(19.332)
Бір жылға есептелгені/қалпына келтірілгені (47-ескертпе)	(4.830)	15.920
Жыл соңына болжалды кредиттік залалдар үшін резерв	(8.242)	(3.412)

22. КАПИТАЛ

Жарияланған және шығарылған акциялар

	Акциялар саны		Мың теңгемен		Барлық шығарылған акциялар
	Жай акциялар	Артықшылықты дауыс бермейтін акциялар	Жай акциялар	Артықшылықты дауыс бермейтін акциялар	
2019 жылғы 31 желтоқсанға	10.922.876	1.213.653	10.922.876	1.213.653	12.136.529
2020 жылғы 31 желтоқсанға	10.922.876	1.213.653	10.922.876	1.213.653	12.136.529
2021 жылғы 31 желтоқсанға	10.922.876	1.213.653	10.922.876	1.213.653	12.136.529

Акционерлерден сатып алынған меншікті акциялар

	Акциялар саны		Мың теңгемен		Барлығы
	Жай акциялар	Артықшылықты дауыс бермейтін акциялар	Жай акциялар	Артықшылықты дауыс бермейтін акциялар	
2019 жылғы 31 желтоқсанға	216.852	914.868	3.052.617	4.012.997	7.065.614
Меншікті акцияларды сатып алу					
Бұрын сатып алынған меншікті акцияларды сату	-	-	-	-	-
2020 жылғы 31 желтоқсанға	216.852	914.868	3.052.617	4.012.997	7.065.614
Меншікті акцияларды сатып алу	-	-	-	-	-
Бұрын сатып алынған меншікті акцияларды сату	-	-	-	-	-
2021 жылғы 31 желтоқсанға	216.852	914.868	3.052.617	4.012.997	7.065.614

Сатып алынған акцияларды шегергендегі шығарылған

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша сатып алынған акцияларды шегергендегі шығарылған жай және артықшылықты акциялар саны тиісінше 10.706.024 және 298.785.

Артықшылықты акциялар

Артықшылықты акциялар иелерінің бір акцияға шаққанда 300 теңге мөлшерінде жыл сайынғы кумулятивті дивидендтерді және жай акциялардың иелеріне төленетін акцияға дивидендтер сомасынан алуға құқығы бар. Артықшылықты акциялар бойынша дивидендтерді төлеу «Қазақтелеком» АҚ акционерлері жиналысының шешімін талап етпейді. Жыл сайынғы кумулятивті дивидендтердің болашақтағы ақша ағындарының дисконтталған құны 2021 жылғы 31 желтоқсанға сомасы 814.868 мың теңге (2020 жылғы 31 желтоқсанға: 814.868 мың теңге). Бұл міндеттеме ұзақ мерзімді міндеттемелер құрамындағы артықшылықты акциялардың борыштық құрамдас бөлігі ретінде көрсетілген.

Дивидендтер

Артықшылықты акциялар бойынша төленетін дивидендтердің міндетті мөлшері Компания Жарғысына сәйкес бір акцияға шаққанда 300 теңгені құрайды. Тиісінше, артықшылықты акциялар құрамдастырылған қаржы құралдары болып табылады, демек міндеттемелер мен капиталда ескерілетін компоненттер қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте бөлек жолмен міндеттемелер немесе капитал құрамында көрсетіледі. 2021 жылғы 31 желтоқсанға 89.636 мың теңге сомасындағы белгіленген дивидендтер есептелінді (2020 жыл: 89.636 мың теңге) және жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте туралы есепте пайыздар бойынша шығыс ретінде көрсетіледі (39-ескертепне).

22. КАПИТАЛ (ЖАЛҒАСЫ)

Акционерлерден сатып алынған меншікті акциялар (жалғасы)

Дивидендтер (жалғасы)

2021 жылғы 30 сәуірде «Қазақтелеком» АҚ акционерлерінің жылдық жалпы жиналысында қабылданған шешімнің негізінде Компания 2020 жылдың қорытындылары бойынша 427.525 мың теңге сомасында артықшылықты акциялар бойынша қосымша дивидендтерді және 22.925.343 мың теңге (2020 жылғы 31 желтоқсанға: тиісінше 142.852 мың теңге және 10.580.464 мың теңге) мөлшерінде жай акциялар бойынша дивидендтерді жариялады. Жай акциялар бойынша есептелген дивидендтер 2021 жылдың ішінде төленді. 2021 жылғы 31 желтоқсанға акцияға (жай және артықшылықты) дивидендтер 1.730,88 теңге (2020 жылғы 31 желтоқсанға: жай және артықшылықты акцияға 778,11 теңге) құрады.

31 желтоқсанға аяқталған жылдар үшін төленетін дивидендтер қозғалысы:

Мың теңгемен	2021	2020
Жыл басына төленетін дивидендтер	17.577	1.598.354
Бас компанияның акционерлеріне жай акциялар бойынша жарияланған дивидендтер	18.530.843	8.330.464
Бақыламайтын акционерлерге жай акциялар бойынша жарияланған дивидендтер	4.394.500	2.250.000
Міндетті мөлшерден тыс артықшылықты акцияларға жарияланған дивидендтер	427.525	142.852
Артықшылықты акциялардың борыштық құрамдас бөлігі бойынша пайыздық шығыс (39-ескертпе)	89.636	89.636
Өзара есеп айырысу	(1.386.421)	-
Бас компанияның акционерлеріне төленген дивидендтер	(17.661.587)	(10.143.729)
Бақыламайтын акционерлерге төленген дивидендтер	(4.394.500)	(2.250.000)
Жылдың соңына төленетін дивидендтер (29-ескертпе)	17.573	17.577

2021 жыл үшін Топ дивидендтер бойынша төлем көзінде .191 мың теңге (2020 жыл: 162.819 мың теңге) мөлшерінде салық төледі.

Меншік иелерімен өзге де операциялар

«Самұрық-Қазына» АҚ шешіміне сәйкес, «Қазақтелеком» АҚ IPO іске асыру шеңберінде 2018-2021 жылдары «Қазақтелеком» АҚ тәуелсіз консультанттарды тартты. «Самұрық-Қазына» АҚ Басқармасы шешіміне сәйкес мұндай шығыстарды «Самұрық-Қазына» АҚ өтеуге тиіс болатын. Осылайша 2021 жылы екі тарап шығыстарды өтеу туралы келісімге қойды. Оған сәйкес жалпы шығыстар сомасы ҚҚС-сыз 1.310.411 мың теңгені құрады. Шығыстардың бір бөлігі ҚҚС қоса алғанда 1.386.421 мың теңге мөлшерінде төленетін дивидендтер есебі арқылы өтелді (1.237.876 мың теңге, ҚҚС-сыз). 72.535 мың теңге мөлшеріндегі қалған бөлігі 2021 жылы ақшалай алынды.

Өзге резервтер

Компанияның Жарғысына сәйкес жарияланған жарғылық капиталдың 15% мөлшерінде резервтік капитал құрды. Бұл резервтік капитал бөлінбеген пайда есебінен құрылды. 2021 және 2020 жылдары резервтік капиталда қозғалыс болған жоқ.

Шетел валютасын қайта есептеу резерві

Шетел валютасын қайта есептеу қоры функционалдық валютасы теңге болып табылмайтын және қаржылық есептілігі 3-ескертпеде ашылған есеп саясатына сәйкес шоғырландырылған қаржылық есептілікке қосылатын еншілес ұйымдардың қаржылық есептілігін қайта есептеу кезінде туындайтын бағамдық айырмашылықтарды көрсету үшін пайдаланылады.

Бір акцияға шаққандағы пайда

Бір акцияға шаққандағы базалық пайда Бас компанияның жай акцияларын ұстаушылар арасында бөлуге жататын бір жылғы таза пайдасын (артықшылықты акциялар бойынша төленетін дивидендтердің таза сомасын ескере отырып түзетілген) жыл ішінде айналымдағы жай және артықшылықты акциялардың орташа есептелген санына бөлу арқылы есептеледі.

Бір акцияға шаққандағы бөліктелген пайда акцияның базалық пайдасына тең, себебі Топта ешқандай бөліктелген әлеуетті жай акциялары жоқ.

Келесі кестеде бір акцияға шаққандағы базалық және бөліктелген пайданы есептеу кезінде пайдаланылатын пайда мен акциялар бойынша деректер көрсетілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Таза пайда	90.759.490	63.493.359
Айырбасталымды артықшылықты акциялар бойынша пайыздар (39-ескертуге)	89.636	89.636
Бір акцияға шаққандағы базалық және бөліктелген пайданы есептеу үшін таза пайда	90.849.126	63.582.995
Бір акцияға шаққандағы базалық және бөліктелген пайданы есептеу үшін жай және артықшылықты акциялардың орташа есептелген саны	11.004.809	11.004.809
Бір акцияға шаққандағы базалық және бөліктелген пайда, теңге	8.255,40	5.777,75

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасау күні мен есепті күн арасында жай акциялармен немесе артықшылықты акциялармен басқа ешқандай операциялар жүргізілген жоқ.

Қазақстандық Қор Биржасы талаптарына сәйкес ашылатын қосымша ақпарат («ҚҚБ»)

ҚҚБ талаптарына сәйкес есептелген жай акциялар құны

Төменде ҚҚБ талаптарын сәйкес есептелген бір дай акцияның құны көрсетілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Барлық актив	1.234.585.295	1.115.426.174
Минус: гудвилді қоса алғанда, материалдық емес активтер	357.827.030	369.756.125
Минус: барлық міндеттеме	590.407.929	596.886.177
Минус: сатып алынған акцияларды шегергендегі артықшылықты акциялардың номиналды құны	298.785	298.785
ҚҚБ талаптарына сәйкес жай акциялар құнын есептеу үшін таза активтер	286.051.551	148.485.087
Жай акциялар саны	10.706.024	10.706.024
ҚҚБ талаптарына сәйкес есептелген бір жай акцияның құны (теңгемен)	26.719	13.869

Артықшылықты дауыс бермейтін акциялардың иелеріне төленетін дивидендтер мөлшері ақпаратты ашуға қойылатын тағы бір талап болып табылады. Бір артықшылықты дауыс бермейтін акцияның баланстық құны артықшылықты дауыс бермейтін акциялар санына бөлінген дауыс бермейтін артықшылықты акцияларды ұстаушыларға тиесілі капитал мен дауыс бермейтін артықшылықты акциялардың қарыздық құрамдасы сомасы ретінде есептеледі. ҚҚБ талаптарына сәйкес акционерлер, олардың төлем деректемелері туралы өзекті ақпараттың болмағындықтан төленбейтін артықшылықты акциялар бойынша төленуге жататын дивидендтер есепке алынбайды. 2021 жылғы 31 желтоқсанға бұл көрсеткіш 3.727 теңгені (2020 жылғы 31 желтоқсанға: 3.727 теңге) құрады.

23. ҚАРЫЗ

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына қарыз мыналардан тұрды:

Мың теңгемен	Орташа есептелген пайыздық мөлшерлеме	2021 жыл	Орташа есептелген пайыздық мөлшерлеме	2020 жыл
Жылдық тіркелген мөлшерлемесі 7,12%-дан 11,86% дейінгі облигациялар	11,85%	158.100.718	11,85%	180.952.977
Жылдық тіркелген пайыздық мөлшерлемесі 7,12%-дан 13,06% дейінгі қарыздар	10,90%	157.690.590	10,99%	181.449.097
		315.791.308		362.402.074

Қарызды өтеу мерзімі мынадай түрде берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Қарыздың ағымдағы бөлігі	33.544.325	46.111.485
1 жылдан 2 жылға дейінгі өтеу мерзімімен	24.453.132	28.978.947
2 жылдан 5 жылға дейінгі өтеу мерзімімен	239.849.225	187.254.778
Өтеу мерзім 5 жылдан аса	17.944.626	100.056.864
Қарыздың барлық ұзақ мерзімді бөлігі	282.246.983	316.290.589
Барлық қарыз	315.791.308	362.402.074

2021 жылғы 31 желтоқсандағы және 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қарыз мынаны құрады:

Қарыз	Өтеу күні	Валюта	Тиімді сыйақы мөлшерлемесі	2021	2020
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ	21 мая 2027 года	Тенге	12,20%	58.057.949	68.609.396
«First Heartland Jusan Bank» АҚ	10 ноября 2024 года	Тенге	11,70%	39.870.617	-
«Қазақстан Даму Банкі» АҚ (46-ескертпе)	30 июня 2032 года	Тенге	7,95-8,41%	23.611.713	25.762.791
«Қазақстан Даму Банкі» АҚ (46-ескертпе)	19 декабря 2024 года	Тенге	7,12-9,30%	16.039.080	23.651.673
«Қазақстандағы Қытай Банкі» АҚ ЕБ	2 июня 2024 года	Тенге	10,70%	13.105.003	11.059.412
«Банк ВТБ» АҚ	15 октября 2023 года	Тенге	11,90%	7.006.228	6.005.330
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ	22 февраля 2024 года	Тенге	11,20%	-	15.223.348
«Еуразия даму банкі» АҚ	20 июня 2024 года	Тенге	13,06%	-	18.129.058
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ	30 июня 2023 года	Тенге	12,18%	-	13.008.089
Барлығы				157.690.590	181.449.097

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың қарыздарының тіркелген пайыздық мөлшерлемесі бар.

«Қазақстан Халық банкі» АҚ (өтеу мерзімі –2027 жылғы 21 мамыр)

2021 жыл ішінде Топ кредит бойынша 10.428.192 мың теңге мөлшерінде негізгі қарызды өтеді және «Қазақстан Халық Банкі» АҚ –мен жасалған өтеу мерзімі 2027 жылғы 21 мамырдағы кредиттік желі шарттары бойынша 7.546.064 мың теңге мөлшерінде пайызды өтеді (2020 жыл: тиісінше 10.428.192 мың теңге және 8.761.130 мың теңге).

«First Heartland Jusan Bank» АҚ (өтеу мерзімі — 2024 жылғы 10 қараша)

2021 жылы 10 қарашада Топ пен «First Heartland Jusan Bank» АҚ 60.500.000 мың теңге сомаға кредиттік желі туралы келісімге қол қойды. 2021 жылы 11 қарашада 22.000.000 мың теңге және 12.000.000 мың теңге сомаға транштар алынды, олардың жылдық пайыздық мөлшерлемесі сәйкесінше 11% және 10,7%. Қосымша, 2021 жылы 25 қарашада 6.500.000 мың теңге сомаға үшінші транш алынды, жылдық пайыздық мөлшерлемесі 11% өтеу мерзімі 2024 жылы 10 қараша. Бастапқы тану күніне кредит, кредит бері сәтіне 12,9% тең, ұқсас құралдар үшін бақыланатын, нарықтық мөлшерлеме бойынша ақша қаражатының болжалды кетуі негізінде әділ құны бойынша танылды. Барлық үш траншты бастапқы тану кезінде 1.260.102 мың теңге мөлшерінде дисконттың жалпы сомасы «Бақыламайтын қатысу үлесі» құрамында, капитал құрамында танылды.

«Қазақстан Даму Банкі» АҚ (өтеу мерзімі — 2032 жылғы 30 маусым)

2021 жыл ішінде, Топ «Қазақстан Даму Банкі» АҚ-мен өтеу мерзімі 2032 жылдың маусымына дейін, жасалған кредиттік желі шарттары бойынша 2.133.332 мың теңге мөлшерінде негізгі қарызды өтеді және 1.814.734 мың теңге мөлшерінде пайызды өтеді (2020 жыл: 1.066.666 мың теңге және 1.435.082 мың теңге, тиісінше).

«Қазақстан Даму Банкі» АҚ (өтеу мерзімі — 2024 жылғы 19 желтоқсан)

2021 жыл ішінде Топ өтеу мерзімі 2024 жылғы желтоқсанға дейін «Қазақстан Даму Банкі» АҚ-мен жасалған кредиттік желі шарттары бойынша 7.425.363 мың теңге мөлшеріндегі негізгі қарызды өтеді және 1.813.732 мың теңге мөлшерінде пайызды өтеді (2020 жыл: 5.485.532 мың теңге және 2.195.942 мың теңге, тиісінше).

«Қазақстандағы Қытай Банкі» АҚ ЕБ (өтеу мерзімі — 2024 жылғы 2 маусым)

2019 және 2020 жылдар ішінде Топ өтеу мерзімі 36 ай және жылдық тіркелген пайызы 10,5% «Қазақстандағы Қытай Банкі» АҚ ЕБ-мен жасалған кредиттік желі туралы келісім аясында тиісінше 5.000.000 мың теңге және 6.000.000 мың теңге сомақарыш алды. 202 жылы 14 қазанда Топ «Қазақстандағы Қытай Банкі» АҚ ЕБ-мен кредиттік желі туралы келісім бойынша пайыздық мөлшерлемені жылдық 10,5%-дан 10,3% дейін төмендетуге кредиттік келісімге қосымшаға қол қойды. Пайыздық мөлшерлемені өзгерту ХҚЕС (IFRS) 9 сәйкес елеулі өзгерістер болып табылмайды және осылайша бастапқы міндеттемені тануды тоқтатуға алып келген жоқ.

2021 жылы 2 маусымда Топ «Қазақстандағы Қытай Банкі» АҚ ЕБ-нен сол кредиттік желі аясында 2.000.000 мың теңге мөлшерінде қосымша транш алды. 2021 жыл ішінде Топ 1.253.453 мың теңге (2020 жыл: 892.085 мың теңге) мөлшерінде пайызды төледі.

«ВТБ Банкі» АҚ (өтеу мерзімі –2023 жылғы 15 қазан)

2020 жылғы 28 қазанда Топ қайтару мерзімі 2023 жылдың қазан айына дейін және жылдық пайыздық мөлшерлемесі 10,7% «ВТБ Банкі» АҚ ЕБ-мен кредиттік желі шарты аясында 6.000.000 мың теңге сомасына қарыз алды. 2021 жылы 31 наурызда Топ «ВТБ Банкі» АҚ ЕБ-мен кредиттік желі сомасын 6.000.000 мың теңгеден 7.000.000 мың теңгеге дейін ұлғайту туралы қосымша келісімге қол қойды және өтеу мерзімі 2023 жылғы 15 қазанға дейін 10,7% жылдық пайыздық мөлшерлеменен 1.000.000 мың теңге алды. 2021 жыл ішінде Топ 721.718 мың теңге (2020 жыл: 239.207 мың теңге) мөлшерінде пайыз төледі.

23. ҚАРЫЗ (ЖАЛҒАСЫ)

«Қазақстан Халық Банкі» АҚ (өтеу мерзімі – 2024 жылғы 22 ақпан)

2020 жылы 23 сәуірде Топ «Қазақстан Халық Банкі» АҚ қайтару мерзімі 36 ай және тіркелген пайыздық мөлшерлемесі жылына 11,5% кредит желісі туралы келісім аясында 15.000.000 мың теңге сомасына қарыз алды. 2020 жылы 15 шілдеде қарыз бойынша жылдық пайыздық мөлшерлеме 11,5%-дан 11,2%-ға дейін төмендетілді. Пайыздық мөлшерлеменің өзгеруі ҚЕХС (IFRS) 9 сәйкес айтарлықтай өзгерістерге әкелмейді және осылайша бастапқы міндеттемені тануды тоқтатуға әкелген жоқ. 2020 жылы топ пайыздық мөлшерлемені өзгерту нәтижесінде 115.580 мың теңге мөлшерінде қаржылық кірісті таныды. 2020 жыл ішінде Топ 864.125 мың теңге пайыз төледі. 2021 жылы 24 ақпанда Топ кредиттік желінің бір шарты аясында «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-дан 2.100.000 мың теңге және 4.900.000 мың теңге мөлшерінде екі транш алды. 2021 жылы 11 қарашада Топ тиісінше 22.000.000 мың теңге және 2.358.222 мың теңге мөлшерінде негізгі қарыз бен пайызды өтеді.

«Еуразиялық даму банкі» (өтеу мерзімі – 2024 жылғы 20 маусым)

2021 жылы 20 мамырда Топ «Еуразиялық даму банкі» АҚ-мен кредиттік желі келісімі бойынша жылдық пайыздық мөлшерлемені 11,5%-дан 11,19% дейін төмендету туралы кредиттік келісімге толықтыруға қол қойды. Пайыздық мөлшерлеменің өзгеруі ҚЕХС (IFRS) 9 сәйкес айтарлықтай өзгерістерге әкелмейді және осылайша бастапқы міндеттемені тануды тоқтатуға әкелген жоқ. 2021 жылы Топ 18.500.000 мың теңге мөлшерінде негізгі қарызды және 762.317 мың теңге мөлшерінде пайызды толығымен өтеді.

«Қазақстан Халық Банкі» АҚ (өтеу мерзімі – 2023 жылғы 30 маусым)

2020 жылы 30 маусымда Топ тиімді пайыздық мөлшерлемесі 12,18% және өтеу мерзімі 2023 жылғы маусымдағы «Қазақстан Халық Банкі» АҚ-мен кредиттік желі аясында 13.000.000 мың теңге мөлшерінде қарыз алды. 2020 жыл ішінде Топ 736.089 мың теңге мөлшерінде қарыз төледі.

2021 жылы 1 шілдеде Топ 13.000.000 мың теңге негізгі қарызды және 744.177 мың теңге пайызды мерзімінен бұрын өтеді.

АО «Альфа Банк» АҚ (өтеу мерзімі – 2024 жылғы 5 қаңтар)

2021 жылы 6 қаңтарда Топ «Альфа Банк» АҚ-дан өтеу мерзімі 2024 жылғы 5 қаңтарға дейін 10,7% жылдық пайыздық мөлшерлемесі бойынша 12.000.000 мың теңге қарыз алды. 2021 жылы 19 мамырда Топ 2026 жылғы 19 мамырға дейінгі мерзіммен, қолжетімділік кезеңі 2025 жылғы 19 мамырға дейін, 10,7% жылдық пайыздық мөлшерлемені кредиттік лимитті 14.000.000 мың теңгеден 21.000.000 мың теңгеге дейін ұлғайту туралы қосымша келісім жасасты. 2021 жылы 11 қарашада Топ тиісінше 12.000.000 мың теңге және 1.102.100 мың теңге негізгі қарыз бен пайызды толығымен қайтарды.

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша жағдай бойынша шығарылған борыштық бағалы қағаздар мен қарыз мынаны құрады:

Облигациялар	Өтеу күні	Валютасы	Тиімді сыйақы мөлшерлемесі	2021	2020
«Қазақтелеком» АҚ (KZTKb3) жергілікті облигациялары	19 июня 2026 года	Тенге	11,86%	80.225.718	80.207.595
«Қазақтелеком» АҚ жергілікті облигациялары (KTCB.1024 и KTCB2.1024) (46-ескертпе)	1 ноября 2024 года	Тенге	11,84%	77.875.000	77.875.000
«Кселл» АҚ (KCELB1) жергілікті облигациялары	16 января 2021 года	Тенге	11,84%	–	22.870.382
				158.100.718	180.952.977

«Қазақтелеком» АҚ жергілікті облигациялары (KZTKb3)

2019 жылы 19 маусымда Топ «Қазақстандық қор биржасы» АҚ-ға жалпы сомасы 80.000.000 мың теңгеге облигациялар орналастырды, тиімді мөлшерлемесі 11,86% және өтеу мерзімі 2026 жылдың маусымы. Бір облигацияның номиналды құны – бір мың теңге. 2021 жыл ішінде Топ 9.200.001 мың теңге (2020 жыл: 9.200.227 мың теңге) сомаға пайызды төледі.

«Қазақтелеком» АҚ жергілікті облигациялары» (KTCB.1024 және KTCB2.1024)

2018 жылдың 6 қарашасы мен 12 желтоқсанында Топ 11,84% мөлшерлемен және 2024 жылдың қарашасында өтеу мерзімімен жалпы сомасы 100.000.000 мың теңгеге "Астана" халықаралық қор биржасында («АІХ») купондық облигацияларды листингіледі жүзеге асырды. Бір облигацияның номиналды құны – бір мың теңге. Осы шығарылымдағы облигацияларды Бас компания сатып алды.

Купондық облигацияларды сатып алу-сату туралы Бас компаниямен жасалған шарттардың талаптарына сәйкес Топ 2019 жылдың 31 желтоқсанына дейінгі мерзімде шарттағы жалпы соманы жабатындай көлемде қамтамасыз етуді немесе қайсысы кешірек түсетіндігіне орай Компанияның акцияларын қор биржасында бастапқы/екінші рет орналастыруды міндетіне алады. 2020 жылғы 18 тамызда «Кселл» АҚ 150 миллион дана немесе 75% акциясы Бас компанияға Топтың купондық облигациялары бойынша қамтамасыз ету ретінде кепілге берілді.

2020 жылғы 10 желтоқсанда Топ 2024 жылғы 1 қарашаға дейін қайтару мерзімімен жергілікті облигацияларды Бас компаниядан 25.000.000 мың теңге көлемінде сатып алды.

2021 жыл ішінде Топ 8.625.000 мың теңге (2020 жыл: 12.290.625 мың теңге) сомаға пайыз төледі.

«Кселл» АҚ жергілікті облигациялары (KCELb1)

2019 жылы 21 ақпанда Топ Қазақстан қор биржасына облигациялар орналастырды, оның аясында 17.024.648 мың теңге сомасындағы облигациялар кірістілігі жылына 11,5% инвесторлар арасында орналастырылды, ал 2018 жылы 16 қаңтарда 11,5% пайыз кірістілігімен 4.950.000 мың теңге сомаға облигацияларды орналастырды. 2020 жыл ішінде Топ 2.501.711 мың теңге сомаға пайызды өтеді. 2021 жылы 26 қаңтарда кестеге сәйкес Топ 21.754.000 мың теңге негізгі бөлігін және 1.250.855 мың теңге сома есептелген пайызды қоса алғанда 23.004.855 мың теңге сомада облигацияларды толығымен өтеді.

Ковенанттар

Топ кредиттік шарттардың талаптарына сәйкес қаржылық және қаржылық емес ковенанттарды орындауды қамтамасыз етуге міндетті. Қаржылық ковенанттарды сақтамау кредиторларға кредиттерді мерзімінен бұрын өтеуді талап ету құқығын береді. 2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топ барлық қаржылық және қаржылық емес ковенантты сақтады.

24. ПАЙДАЛАНУ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЖАЛДАУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР НЫСАНЫНДАҒЫ АКТИВТЕР

Төменде пайдалану құқығы нысанындағы активтердің баланстық құны және оның жыл ішіндегі өзгерістері берілген:

Мың теңгемен	Ғимараттар мен құрылыстар	Жабдық	Барлығы
Бастапқы құн			
2020 жылғы 1 қаңтарға	60.344.073	42.848.491	103.192.564
Түсімдер	920.142	–	920.142
Модификация	(137.957)	–	(137.957)
Бұзу	(283.107)	–	(283.107)
Кері жалдаумен мәміле жүргізу нәтижесінде пайдалану құқығы нысанында танылған активтер	3.150	–	3.150
2020 жылдың 31 желтоқсанына	60.846.301	42.848.491	103.694.792
Түсімдер	4.072.579	–	4.072.579
Модификация	1.795.233	–	1.795.233
Бұзу	(1.179.162)	–	(1.179.162)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	65.534.951	42.848.491	108.383.442
Жинақталған тозу			
2020 жылғы 31 желтоқсанға	7.196.419	3.898.709	11.095.128
Есептелген тозу	9.373.301	3.531.945	12.905.246
2020 жылғы 31 желтоқсанға	16.569.720	7.430.654	24.000.374
Есептелген тозу	10.451.786	3.187.580	13.639.366
Бұзу	(105.364)	–	(105.364)
2021 жылғы 31 желтоқсанға	26.916.142	10.618.234	37.534.376
Қалдық құны			
2020 жылғы 31 желтоқсанға	44.276.581	35.417.837	79.694.418
2021 жылғы 31 желтоқсанға	38.618.809	32.230.257	70.849.066

Төменде жалдау бойынша міндеттемелердің баланстық құны және оның жыл ішіндегі өзгерістері берілген:

Мың теңгемен	2021 жылғы 31 желтоқсанға	2020 жылғы 31 желтоқсанға
Кезең басына	59.110.635	73.216.589
Түсімдер (47-ескертпе)	4.072.579	920.142
Модификация (47-ескертпе)	1.795.233	(137.957)
Расторжения (47-ескертпе)	(754.362)	(281.000)
Кері жалдаумен мәмілелер (47-ескертпе)	–	198.969
Пайыздар бойынша шығыстар (39-ескертпе)	7.469.004	8.254.779
Пайыздар төлемі (47-ескертпе)	(7.469.004)	(8.254.779)
Ақша қаражатымен негізгі қарызды қайтару (47-ескертпе)	(15.072.509)	(14.806.108)
Кезең соңына	49.151.576	59.110.635

Төменде ұзақ және қысқа мерзімді міндеттемелердің баланстық құны және оның жыл ішіндегі өзгерістері берілген:

Мың теңгемен	2021 жылғы 31 желтоқсанға	2020 жылғы 31 желтоқсанға
Обязательства по аренде: долгосрочная часть	33.810.098	42.461.444
Обязательства по аренде: краткосрочная часть	15.341.478	16.649.191

Төменде пайда және залал құрамында танылған сомалар көрсетілген:

Мың теңгемен	2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан
Пайдалану құқығы нысанындағы активтерге есептелген тозу	13.639.366	12.905.246
Жалға беру міндеттемелері бойынша пайыздық шығындар (39-ескертпе)	7.469.004	8.254.779
Қысқа мерзімді жалға алу және құны төмен активтерді жалға алу шығыстары (іске асырудың өзіндік құнына қосылған) (35-ескертпе)	1.007.372	611.299
Қысқа мерзімді жалға алу шығыстары (жалпы және әкімшілік шығыстар қосылған) (36-ескертпе)	241.174	78.946
	22.356.916	21.850.270

2021 жылы жалдау бойынша ақша ағындарының жалпы сомасы құны төмен активтерді жалға және қысқа мерзімді жалға алуға жататын 1.248.546 мың теңге көлеміндегі ақша қаражатын қоса алғанда 23.789.831 мың теңгені құрады (2020 жылы: тиісінше 23.751.132 мың теңге және 690.245 мың теңге). 2021 жылы Топта 4.072.579 мың теңге көлемінде пайдалану құқығы және жалға алу міндеттемелері бойынша ақшалай емес активтердің түсуі болды (2020 жыл: 920.142 мың теңге).

25. ЖҰМЫСКЕРЛЕРГЕ СЫАҚЫ БЕРУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Мемлекеттік зейнеткерлік қамтамасыз ету бойынша міндеттемелер

Топ Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының талаптарына сәйкес әлеуметтік салықты төлейді. Әлеуметтік салық және жалақыны есептеу олардың туындауына қарай шығыстарда көрсетіледі.

Сондай-ақ Топ жұмыскерлердің жалақысынан жинақтаушы зейнетақы қорларына жұмыскерлердің жарнасы ретінде төленетін 10 % ұстап қалады. Мұндай шығыстар орын алған кезеңі бойынша көрсетіледі.

Жұмыскерлерге сыйақы беру бойынша міндеттемелер

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына Топтың сыйақы беру бойынша жалпы міндеттемелері мыналарды қамтыды:

Мың теңгемен	2021	2020
Белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік жоспарлар бойынша міндеттемелердің дисконтталған құны	22.685.554	16.688.944
Басқа ұзақ мерзімді төлемдер бойынша міндеттемелердің дисконтталған құны	689.610	727.200
	23.375.164	17.416.144

Зейнеткерлік жоспар Компания мен жұмыскерлер арасында жасалған еңбек шартына сәйкес мемлекеттік зейнетақымен қамтамасыз ету бойынша міндеттемелерді орындауды көздейді. Басқа ұзақ мерзімді төлемдер мерейтойлық күндерге сыйақылар төлемін, қызметкерлердің қайтыс болуына байланысты төлемдер және басқаларды қамтиды.

Топ мұндай міндеттемелермен қор құрған жоқ.

25. ЖҰМЫСКЕРЛЕРГЕ СЫАҚЫ БЕРУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР (ЖАЛҒАСЫ)

Жұмыскерлерге сыйақы беру бойынша міндеттемелер (жалғасы)

Төменде 31 желтоқсанға аяқталған жылдар үшін белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік жоспарлар бойынша дисконтталған құнын салыстырып тексеру берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Жыл басына барлық міндеттемелер	16.688.944	16.823.296
Ағымдағы қызметтердің құны	569.878	422.107
Пайыздық шығындар	1.326.771	1.278.571
Жыл ішінде төленген сыйақы	(2.730.146)	(1.300.764)
Өзге жиынтық кіріс құрамында жыл ішінде танылған актуарлық залал/(кіріс)	6.830.107	(534.266)
Жыл аяғына барлық міндеттеме	22.685.554	16.688.944
Жыл ішінде төленетін міндеттемелер	(1.425.479)	(1.044.538)
Бір жылдан аса уақыттан кейін төленетін міндеттемелер	21.260.075	15.644.406

Төменде 31 желтоқсанға аяқталған жылдар үшін белгіленген төлемдермен өзге де ұзақ мерзімді төлемдер бойынша міндеттемелердің дисконтталған құнын салыстырып тексеру берілген:

В тыс. тенге	2021	2020
Жыл басына барлық міндеттемелер	727.200	640.344
Ағымдағы қызметтер құны	52.375	56.861
Пайыздық шығындар	57.812	48.666
Жыл ішінде төленген сыйақы	(85.975)	(77.960)
Өзге жиынтық кіріс құрамында жыл ішінде танылған актуарлық залал/(кіріс)	(61.802)	59.289
Жыл аяғына барлық міндеттеме	689.610	727.200
Жыл ішінде төленетін міндеттемелер	(100.963)	(106.299)
Бір жылдан аса уақыттан кейін төленетін міндеттемелер	588.647	620.901

2021 жылы танылған актуарлық залал негізінен дисконттау мөлшерлемесі ментарих түзетулерге қатысты өзгерістер нәтижесінде пайда болды.

Жалпы сомасы 1.945.034 мың теңге болатын ағымдағы қызметтер құны, пайыздық шығындар және басқа да жеңілдіктер бойынша жұмыскерлерге актуарлық залал өткізудің өзіндік құны құрамындағы шығыстарда және жалпы және әуімшілік шығыстарда персоналға шығындар ретінде көрсетілген (2020 жыл: 1.865.494 мың теңге) (38-ескертпе).

2021 жылы өзге де жиынтық кіріс құрамында танылған актуарлық залал табыс салығын 6.302.871 мың теңге (2020 жыл: 615.923 мың теңге) құрады.

Топтың танылмаған актуарлық залал немесе өткен қызметтерден танылмаған құны болған жоқ.

Міндеттемелерді есептеуде жұмыскерлердің өлім деңгейіне қатысты жарияланған статистикалық деректер мен жұмыскерлердің саны, жасы, жынысы мен еңбек өтіліне қатысты Топтың нақты деректері пайдаланылды. Топтың зейнеткерлік жоспарлары бойынша зейнеткерлік міндеттемелерді анықтау кезінде пайдаланылған басқа да негізгі болжамдар мына кестеде көрсетілген:

	2021	2020
Дисконттау мөлшерлемесі	7,95%	7,95%
Ең төменгі жылдық жалақының болжамды ұлғаюы	8,10%	7,50%

Төменде 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша елеулі жорамалдар үшін сезімталдықтың сандық талдауы берілген:

Сезімталдық деңгейі	Дисконттау мөлшерлемесі		Ең төменгі жылдық жалақының болжамды ұлғаюы	
	0,5%-ға өсу	0,5%-ға төмендеу	1%-ға өсу	1%-ға төмендеу
Белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік жоспар бойынша міндеттемелерге ықпал, мың теңгемен	(1.178.236)	1.459.647	1.653.978	(1.557.960)

Төменде 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша елеулі жорамалдар үшін сезімталдықтың сандық талдауы берілген:

Сезімталдық деңгейі	Дисконттау мөлшерлемесі		Ең төменгі жылдық жалақының болжамды ұлғаюы	
	0,5%-ға өсу	0,5%-ға төмендеу	1%-ға өсу	1%-ға төмендеу
Белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік жоспар бойынша міндеттемелерге ықпал, мың теңгемен	(952.376)	1.311.061	1.306.837	(1.235.297)

Жоғарыда көрсетілген сезімталдық талдауы белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік жоспар бойынша міндеттемеге негізгі жорамалдардың дәйекті өзгерістері ықпал ететін әдістің негізінде жүргізілді, есепті кезең соңындағы жағдай бойынша олардың мәндері экстраполяциялау арқылы анықталады. Сезімталдық талдауы басқа жорамалдар өзгермейтін жағдайда елеулі жорамалдардың өзгерісіне негізделеді. Сезімталдық талдауы белгіленген төлемдері бар зейнеткерлік бағдарламасы бойынша міндеттеменің нақты өзгерісін көрсетпеуі мүмкін, себебі жорамалдардың өзгерістері бір-біріне қатыссыз өтетіндіктен оның орын алу мүмкіндігі аз.

26. ШАРТ БОЙЫНША ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына шарт бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер мынадай баптармен берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Операторлармен шарттар бойынша міндеттемелер	4.766.404	3.775.772
Абоненттерді қосу бойынша шарт міндеттемелері	544.722	704.852
Шарттар бойынша өзге де міндеттемелер	2.876.996	1.874.671
	8.188.122	6.355.295

Шарт бойынша 31 желтоқсанға міндеттемелер қозғалысы:

Мың теңгемен	2021	2020
Шарт бойынша 1 қаңтарға міндеттемелер	24.944.812	25.850.243
Жыл ішінде келешектегі кезеңдерге жатқызылғаны	232.019.257	327.962.587
Түсім ретінде танылғаны	(226.895.288)	(328.868.018)
Шарт бойынша 31 желтоқсанға міндеттемелер	30.068.781	24.944.812
Қысқа мерзімді (30-ескертпе)	21.880.659	18.589.517
Ұзақ мерзімді	8.188.122	6.355.295

27. АКТИВТЕРДІ ТАРАТУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Активтерді тарату міндеттемелері резерві ақша ағындары бағалауын пайдаланумен, учаскелер мен объектілерді бастапқа жағдайына дейін қалпына келтіруге болжалды шығындардың дисконтталған құны бойынша көрсетілді және нақты актив құны ретінде танылады. Ақша ағындары міндеттемелерді пайдаланудан шығару бойынша тәуекелдерді көрсететін, салық салуға дейінгі ағымдағы мөлшерлеме бойынша дисконтталады.

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына активтердің шығуы бойынша міндеттемелер резервінің қозғалысы:

Мың теңгемен	2021	2020
1 қаңтарға активтерді тарату бойынша міндеттемелер үшін резерв	8.480.576	7.221.083
Дисконт амортизациясы (39-ескертпе)	597.758	518.865
Қосымша құрылған резервтер (8-ескертпе)	1.205.990	740.628
31 желтоқсанға активтерді тарату бойынша міндеттемелер резерві	10.284.324	8.480.576
Қысқа мерзімді бөлігі (31-ескертпе)	2.868.319	553.618
Ұзақ мерзімді бөлігі	7.416.005	7.926.958

28. САУДА КРЕДИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына сауда кредиторлық берешекке мыналар кірді:

Мың теңгемен	2021	2020
Негізгі құралдарды жеткізуге сауда кредиторлық берешек	46.945.570	34.791.217
Көрсетілген қызметтер үшін сауда кредиторлық берешек	27.284.558	18.624.547
Алынған ТМҚ үшін сауда кредиторлық берешек	870.483	1.450.370
	75.100.611	54.866.134

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына сауда кредиторлық берешекке пайыз есептелген жоқ.

2020 және 2021 жылдардың 31 желтоқсанына сауда кредиторлық берешек мынадай валюталармен берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Теңге	56.541.166	48.813.976
АҚШ доллары	16.879.626	4.825.924
Еуро	1.478.207	1.011.825
Ресей рублі	194.828	108.125
Өзгелері	6.784	106.284
	75.100.611	54.866.134

29. ӨЗГЕ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ ҚАРЖЫЛЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына өзге қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер мыналарды қамтыды:

Мың теңгемен	2021	2020
Жұмыскерлермен есептесу	19.363.782	18.724.559
Төленуге тиіс дивидендтер (22-ескертпе)	17.573	17.577
Сауда маркасын пайдаланғаны үшін міндеттемелер	-	1.861.290
Өзгелері	570.730	554.274
	19.952.085	21.157.700

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына өзге қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелерге пайыздар есептелінбеді, қалдықтар көбінесе теңгемен көрсетілді.

2020 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша сауда маркасын пайдаланғаны үшін 1.861.290 мың теңге мөлшеріндегі міндеттеме Tele2 сауда маркасын пайдаланғаны үшін роялти төлеу бойынша Топтың міндеттемесімен ұсынылған болатын.

30. ШАРТ БОЙЫНША ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына шарттар бойынша қысқа мерзімді міндеттемелер мыналарды қамтыды:

Мың теңгемен	2021	2020
Алынған аванстар	19.697.210	16.613.199
Операторлармен шарттар бойынша міндеттемелер	1.674.654	1.382.292
Абоненттерді қосуға шарттар бойынша міндеттемелер	312.099	365.438
Шарттар бойынша өзге міндеттемелер	82.586	83.758
Өзгелері	114.110	144.830
	21.880.659	18.589.517

Алынған аванстар клиенттерге телекоммуникациялық байланыс, интернет, IP TV қызметтерін көрсеткені үшін алдын ала төлемді білдіреді. Клиенттерді үш негізгі топқа бөлуге болады: жеке тұлғалар, жеке компаниялар және мемлекеттік сектор.

31. ӨЗГЕ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕМЕС МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына өзге қысқа мерзімді қаржылық емес міндеттемелер мыналарды қамтыды:

Мың теңгемен	2021	2020
Бағалау міндеттемелері		
Салық тәуекелдері бойынша бағалау міндеттемелері	3.842.611	1.616.063
Шарттық міндеттемелер мен айыппұлдар бойынша сот шағымдары	3.684.675	4.385.679
Активтердің кетуі бойынша міндеттемелер (27-ескертпе)	2.868.319	553.618
	10.395.605	6.555.360
Өзге қаржылық емес міндеттемелер		
Табыс салығынан басқа, төлемге салық	2.745.141	2.091.070
Зейнетақы қорларымен есептесу	712.895	604.275
Өзгелері	425.390	806.629
	3.883.426	3.501.974
	14.279.031	10.057.334

31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы салық тәуекелдері бойынша бағалау міндеттемелеріндегі өзгерістер:

Мың теңгемен	2021	2020
1 қаңтарға бағалау міндеттемелері	1.616.063	1.679.431
Салық тәуекелдері бойынша бағалау міндеттемелерін есептеу	2.226.548	620.533
Салықтарды және олармен байланысты айыппұлдар мен өсімақыларды кері қайтару	-	(683.901)
31 желтоқсанға бағалау міндеттемелері	3.842.611	1.616.063

31. ӨЗГЕ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕМЕС МІНДЕТТЕМЕЛЕР (ЖАЛҒАСЫ)

31 желтоқсанда аяқталған жылдардағы шарттар бойынша міндеттемелер бойынша сот талаптарындағы өзгерістер:

Мың теңгемен	2021	2020
1 қаңтарға бағалау міндеттемелері	4.385.679	-
Сот талап-арыздары бойынша резервтерді есептеу	-	4.385.679
Салықтарды және олармен байланысты айыппұлдар мен өсімақыларды кері қайтару	(682.820)	-
Өзге резервтерді қалпына келтіру	(18.184)	-
31 желтоқсанға бағалау міндеттемелері	3.684.675	4.385.679

2021 жыл ішінде Топ салық тәуекелдері бойынша 2.226.548 мың теңге мөлшерінде бағалау міндеттемелерін есептеді, оның ішіндегі 1.055.681 мың теңге Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің өкілдері жүргізген салық қолшуларына жатады (48-ескертпе), ал 1.170.867 мың теңге тәуелсіз салық мамандары жүргізген салық тексеруіне жатады.

2020 жылы Топ шарттық міндеттемелер, айыппұлдар мен өсімқылар бойынша 3.684.675 мың теңге және тиісінше 701.004 мың теңге мөлшеріндегі резервті таныды. Себебі басшылық бұл міндеттемелер бойынша тәуекелді жоғары деп бағалады (48-ескертпе).

Кедендік тексеру аяқталуына байланысты 682.820 мың теңге мөлшеріндегі айыппұлдар мен өсімақылар бойынша резервтің бір бөлігі кері қайтарылды (48-ескертпе).

32. МЕМЛЕКЕТТІК СУБСИДИЯЛАР

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына мемлекеттік субсидиялар мыналарды қамтыды:

Мың теңгемен	2021	2020
1 қаңтарға мемлекеттік субсидиялар	-	-
Бір жыл ішінде алынғаны	25.083.510	-
Пайда мен шығын туралы есепте көрсетілгені	(6.285.022)	-
31 желтоқсанға мемлекеттік субсидиялар	18.798.488	-
Қысқа мерзімді бөлігі	4.202.083	-
Ұзақ мерзімді бөлігі	14.596.405	-

2021 жылы Үкімет Жиіліктер жолақтарын, радиожиіліктерін ұсыну, радиоэлектрондық құралдар мен жоғары жиілікті құрылғыларды пайдалану қағидаларына («Қағидалар») өзгерісті бекітті. Осы Қағидалар негізінде Топ 2020 жылғы 1 қаңтар мен 2025 жылғы 1 қаңтар аралығында радиожиіліктерді 90%-ға төмендетілген жылдық төлеммен пайдалану түрінде мемлекеттік субсидия алу құқығына ие. Мемлекеттік субсидиялар талаптарды сақтау шартымен, атап айтқанда ауылдық және қалалық елді мекендерде интернет желісіне кеңжолақты қатынау ұсынумен байланысты жобаларды қаржыландырып жатқанда ұсынылады. Егер интернет желісіне кеңжолақты қатынау ұсынумен байланысты жобаларды қаржыландыру сомасы берілген салық жеңілдігінен аз болса, онда Топ билік органдары алдында орындалмаған міндеттемелерінің сомасы мөлшерінде радиожиіліктерді пайдалану үшін жыл сайынғы төлемді төлеуге тиіс болады.

Топ 2020 және 2021 жылдары радиожиіліктерді пайдалану үшін жыл сайынғы төлемді төмендету нәтижесінде босаған 11.512.079 мың теңге және 13.571.431 мың теңге мөлшеріндегі қаражатты жекелеген мүлік объектілері мен жабдықтар сатып алуға және құрылысқа (негізінен базалық стансылар) жұмсады. Активтермен байланысты мемлекеттік субсидиялар кейінге қалдырылған кіріс ретінде танылып, активті пайдалы қолдану мерзімі ішінде жүйелі негізде пайда немесе шығын құрамында көрсетіледі. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша мемлекеттік субсидиялардың қалдық балансы 18.798.488 мың теңгені құрады, ал тиісті амортизациялық есептеулерді жабу үшін қажетті кезеңдегі пайда немесе шығын құрамында көрсетілген мемлекеттік субсидиялардың бір бөлігі 6.285.022 мың теңгені құрады.

2021 жылғы 31 желтоқсанға бұл субсидиялармен байланысты орындалмаған талаптар немесе болжанбаған жағдайлар жоқ

33. САТЫП АЛУШЫЛАРМЕН ШАРТТАР БОЙЫНША ТҮСІМ

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін сатып алушылармен шарттар бойынша түсім мынадай баптармен берілді:

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Тіркелген телекоммуникациялық байланыс	Мобильді байланыс	Өзгелері	Барлығы
Деректер беру бойынша қызметтер	123.740.238	160.025.192	14.013	283.779.443
Сым және сымсыз телефон байланысы қызметтері	36.408.258	127.891.407	-	164.299.665
Жабдықтар мен мобильді құрылғылар сату	6.744	37.999.601	-	38.006.345
Желіаралық қосылыс қызметтері	15.856.166	13.318.623	-	29.174.789
Байланыс арналарын жалға беру	3.009.668	-	-	3.009.668
Өзгелері	53.557.159	8.514.327	1.153.824	63.225.310
	232.578.233	347.749.150	1.167.837	581.495.220
Уақыт өткеннен кейін берілген қызметтер	232.571.489	309.749.549	1.167.837	543.488.875
Белгілі бір уақытта берілген тауарлар	6.744	37.999.601	-	38.006.345
	232.578.233	347.749.150	1.167.837	581.495.220
B2C*	122.030.130	294.464.846	992.996	417.487.972
B2B**	39.135.832	27.859.795	174.841	67.170.468
B2O***	18.449.109	25.173.331	-	43.622.440
B2G****	52.963.162	251.178	-	53.214.340
	232.578.233	347.749.150	1.167.837	581.495.220

2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен	Тіркелген телекоммуникациялық байланыс	Мобильді байланыс	Өзгелері	Барлығы
Деректер беру бойынша қызметтер	112.334.456	145.691.466	14.146	258.040.068
Сым және сымсыз телефон байланысы қызметтері	38.705.399	112.547.108	-	151.252.507
Жабдықтар мен мобильді құрылғылар сату	10.909	34.411.607	-	34.422.516
Желіаралық қосылыс қызметтері	15.116.577	10.863.509	-	25.980.086
Байланыс арналарын жалға беру	3.034.972	-	-	3.034.972
Өзгелері	40.057.071	7.410.990	718.488	48.186.549
	209.259.384	310.924.680	732.634	520.916.698
Уақыт өткеннен кейін берілген қызметтер	209.248.475	276.513.073	732.634	486.494.182
Белгілі бір уақытта берілген тауарлар	10.909	34.411.607	-	34.422.516
	209.259.384	310.924.680	732.634	520.916.698
B2C*	111.959.505	260.667.094	-	372.626.599
B2B**	36.633.762	28.258.893	732.634	65.625.289
B2O***	17.383.629	20.754.915	-	38.138.544
B2G****	43.282.488	1.243.778	-	44.526.266
	209.259.384	310.924.680	732.634	520.916.698

* B2C (Business-to-consumer – тұтынушыға арналған бизнес) түпкілікті тұтынушыларға (жеке тұлғаларға) көрсетілетін қызметтер.

** B2B (Business-to-business – бизнеске арналған бизнес) ірі кәсіпорындар мен ШОБ қоса алғанда, корпоративтік секторға көрсетілетін қызметтер.

*** B2O (Business-to-operators – операторларға арналған бизнес) байланыс операторларына көрсетілетін қызметтер.

**** B2G (Business-to-government – мемлекетке арналған бизнес) мемлекеттік секторға көрсетілетін қызметтер.

34. АУЫЛДЫҚ ЖЕРЛЕРДЕ ӘМБЕБАП ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУГЕ ӨТЕМАҚЫ

2017 жылы субсидиялау туралы нормативтік құжаттарға өзгерістер енгізілді. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 2 мамырдағы № 238 қаулысына сәйкес әмбебап қызметтер операторларын анықтау бойынша конкурс өткізудің жаңа қағидаларын, соның ішінде субсидия мөлшерлемелерін есептеу тәртібі және уәкілетті органның байланыс операторына әмбебап қызметтер көрсету міндеттемесін беру тәртібі, байланыс операторларына әмбебап байланыс қызметтерін ұсыну бойынша талаптар, әмбебап байланыс қызметтері тізбесі бекітілді және Қазақстан Республикасы Үкіметінің жекелеген шешімдерінің күші жойылды деп танылды.

Әмбебап қызметтер операторын анықтау үшін тендер 2021 жылғы ақпанда өткізіліп, нәтижесінде «Қазақтелеком» АҚ әмбебап қызметтерді операторы ретінде таңдалды. 2021 жылғы 31 желтоқсанға бұл субсидиялармен байланысты ешқандай орындалмаған талаптар немесе күтпеген жағдайлар жоқ.

2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылы алынған субсидиялардың жалпы сомасы 6.412.945 мың теңгені құрады (2020 жыл: 6.413.527 мың теңге).

35. ӨТКІЗУДІҢ ӨЗІНДІК ҚҰНЫ

31 желтоқсанға аяқталған жылдар үшін өзіндік құн мынадай түрде берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Тозу және амортизация	111.995.228	105.590.510
Персоналға арналған шығыстар (38-ескертпе)	86.709.615	80.316.588
SIM-карталар, скретч-карталар, бастапқы топтамалар мен мобильдік құрылғылар құны	34.511.790	30.435.527
Желіаралық қосылыс қызметтері	30.002.086	29.802.995
Жөндеу және техникалық күтім жасау шығыстары	22.657.762	20.824.147
Жілілік диапазонын пайдалану үшін төлемдер	17.032.520	14.453.143
Электр энергиясы	10.367.857	8.481.407
Байланыс арналарын жалға беру	9.576.912	10.233.175
Байланыс қызметтерін көрсету құқығына төлемдер	7.937.629	7.146.145
Контент шығыстары	6.544.992	4.466.583
Материалдар	5.946.359	6.086.681
Лицензиялы бағдарламалық жасақтаманы пайдалану үшін төлем	3.545.055	2.798.041
Күзет және қауіпсіздік	3.296.045	3.285.881
Коммуналдық қызметтер	2.602.614	2.336.516
Таңбалау бойынша шығыстар	1.874.790	426.815
Иссапар шығыстары	1.290.262	1.004.466
Қысқа мерзімді жалдау және құны төмен активтерді жалдау бойынша шығыстар (24-ескертпе)	1.007.372	611.299
Төтенше жағдаймен байланысты шығыстар	1.003.104	1.337.089
Мүлікті сақтандыру	961.921	747.157
Консультанттарды жалдау шығыстары	924.271	62.768
Желіні бірлесіп пайдалану бойынша шығыстар	814.643	720.119
Спутниктік байланыс қызметтері	799.349	814.243
Өзгелері	6.600.431	4.988.986
	368.002.607	336.970.281

36. ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін жалпы және әкімшілік шығыстар мынадай баптармен берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Персоналға арналған шығыстар (38-ескертпе)	20.933.606	19.914.268
Табыс салығынан басқа салық	7.444.303	4.501.801
Тозу және амортизация	5.848.923	4.773.750
Консультациялық қызметтер	5.808.933	2.240.647
Персоналды аутсорингілеу шығыстары	832.488	–
Жөндеу және техникалық күтім жасау шығыстары	747.285	525.946
Әлеуметтік іс-шаралар	642.660	365.396
Иссапар шығыстары	593.516	286.401
Өткізудің таза құнына дейін тауар-материалдық қорлардың құнын есептен шығару (15-ескертпе)	521.450	1.199.617
Жұмыскерлердің біліктілігін арттыру	430.248	289.410
Материалдар	361.277	470.726
Коллекторлық қызметтер	284.271	360.849
Қысқа мерзімді жалдау бойынша шығыстар (24-ескертпе)	241.174	78.946
Банк комиссиялары	230.099	229.113
Сақтандыру	220.943	225.138
Күзет және қауіпсіздік	148.762	107.468
Өзгелері	3.632.167	3.773.880
	48.922.105	39.343.356

37. ӨТКІЗУ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өткізу бойынша шығыстар мынадай баптармен берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Маркетинг және жарнама	8.959.743	6.880.692
Шарт жасасу шығындарын амортизациялау	3.568.740	4.599.413
Өзгелері	1.152.757	1.310.067
	13.681.240	12.790.172

38. ПЕРСОНАЛҒА АРНАЛҒАН ШЫҒЫСТАР

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін персоналға арналған шығыстар мынадай баптармен берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Жалақы	96.389.163	89.707.975
Еңбекке ақы төлеу қорынан салық	9.309.024	8.657.387
Жұмыскерлерге сыйақы беру шығыстары (25-ескертпе)	1.945.034	1.865.494
	107.643.221	100.230.856

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін персоналға арналған шығыстарды бөлу мынадай баптар бойынша берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Өткізудің өзіндік құны (35-ескертпе)	86.709.615	80.316.588
Жалпы және әкімшілік шығыстар (36-ескертпе)	20.933.606	19.914.268
	107.643.221	100.230.856

39. ҚАРЖЫЛЫҚ (ШЫҒЫСТАР)/ҚАРЖЫЛЫҚ КІРІСТЕР

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қаржылық шығыстар және қаржылық кірістер мынадай баптармен берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Қаржылық шығыстар		
Қарыздар бойынша пайыздық шығыстар (47-ескертпе)	(36.617.616)	(42.165.267)
Жалдау міндеттемелері бойынша пайыздық шығыс (24-ескертпе)	(7.469.004)	(8.254.779)
Айналымнан тыс өзге қаржылық активтерді дисконттау	(1.356.558)	(18.251)
Дисконттың амортизациясы (активтерді жою бойынша міндеттемелер) (27-ескертпе)	(597.758)	(518.865)
Жұмыскерлерге берілетін ұзақ мерзімді қарызды дисконттау	(110.649)	(259.241)
Артықшылықты акциялардың борыштық құрамдас бөлігі бойынша пайыздық шығыс (22-ескертпе)	(89.636)	(89.636)
Өзге де шығыстар	(195.252)	(143.023)
	(46.436.473)	(51.449.062)
Қаржылық кірістер		
Депозиттер бойынша пайыздық кіріс	2.672.065	1.320.422
Амортизациялық құны бойынша ескерілетін қаржылық активтерге пайыздық кіріс	1.058.200	1.064.616
Ақша қаражатының қалдықтары бойынша пайыздық кіріс	910.686	771.777
Жұмыскерлерге берілетін ұзақ мерзімді қарыз бойынша дисконт амортизациясы	818.676	918.945
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконт амортизациясы	162.137	182.403
Ұзақ мерзімді қарыздар бойынша дисконтты тану	-	147.554
Өзге де кірістер	221.220	114.583
	5.842.984	4.520.300

40. ВАЛЮТАЛЫҚ БАПТАРДЫ ҚАЙТА БАҒАЛАУДАН ТАЗА КІРІСТЕР/(ШЫҒЫСТАР)

2015 жылдың 20 тамызында Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі мен Қазақстан Республикасының Үкіметі «теңгенің еркін айырбас бағамына» өтуі және валюта дәлізін алып тастағаны туралы хабарлады. Нәтижесінде қазақстандық теңгенің АҚШ доллары мен басқа да басты валюталарға қатысты бағамы шамамен 90% пайызға айтарлықтай құнсызданды. Кейіннен АҚШ долларына шаққандағы теңге бағамы нарықтық жағдайларға байланысты айтарлықтай толқып отырды. 2021 жыл ішінде бір АҚШ доллары үшін айырбастау бағамы 413,36 теңгеден 426,03 теңгеге, яғни 15%-ға өсті (2020 жыл ішінде бір АҚШ доллары үшін айырбастау құны 382,87 теңгеден 413,36 теңгеге өсті). Топ 2021 жылы валюталық баптарды қайта бағалаудан 2.259.417 мың теңге көлемінде таза кірісті таныды (2020 жылы: валюталық баптарды қайта бағалаудан таза кіріс 4.161.428 мың теңгені құраған).

41. TELIA ЖӘНЕ TURKCELL ӨТЕМАҚЫЛАРЫНАН КІРІС

2021 жылғы 20 мамырда «Қазақтелеком» АҚ, Telia Company A.B. және Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. арасында 2018 жылғы 12 желтоқсанда «Кселл» АҚ акцияларын сатып алу туралы шартта қамтылған белгілі бір кепілдіктердің бұзылуымен байланысты шағымдар бойынша 2019 жылы «Қазақтелеком» АҚ Лондон халықаралық арбитраждық сотында бастаған арбитраждық іс аясында бейбіт келісімге қол жеткізді.

Келіссөздер нәтижесінде Telia Company A.B. және Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. 22 млн АҚШ доллары, яғни 9.386.963 мың теңге мөлшерінде өтемақы төлеуге келісті. 2021 жылғы мамырда Топ өтемақыны толық көлемде алды.

42. ӨЗГЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ КІРІСТЕР/(ШЫҒЫСТАР)

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық кірістер мен шығыстар мынадай баптармен берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Өзге де операциялық кірістер		
Жалға беру кірістері	1.645.395	1.696.194
Айыппұлдар мен өсімақылар	378.858	760.473
Есептен шығарылған міндеттемелерден кіріс	266.905	250.519
Коммуналдық қызметтерге шығыстардың орнын толтыру	141.975	150.898
Қорғалған байланыс арналарын ұсыну бойынша қызметтер	115.308	311.964
Өзгелері	1.701.146	1.106.647
	4.249.587	4.276.695
Өзге де операциялық шығыстар		
Коммуналдық шығыстар	(495.641)	(497.671)
Жалға алу шығыстары	(10.369)	(10.954)
Өзгелері	(492.527)	(169.485)
	(998.537)	(678.110)

Жалдау кірісі негізінен технологиялық жабдықтарды орнату үшін алаңдарды үшінші тұлғаларға жалға беруден тұрады.

43. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР

31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін табыс салығы бойынша шығыстар мына баптармен берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Ағымдағы корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар	33.297.458	27.986.492
Өткен жылдың табыс салығына қатысты түзетулер	(1.136.840)	71.202
Кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша үнемдеу	(873.981)	(6.395.722)
	31.286.637	21.661.972

Топ және оның «КТ-АЙИКС» ЖШҚ-дан басқа еншілес ұйымдары Қазақстан Республикасында салық салынуға жатады. «КТ-АЙИКС» ЖШҚ Ресей Федерациясында салық салынуға жатады.

Жоғарыда көрсетілген еншілес ұйымнан басқа, Топ пен оның еншілес ұйымдары үшін ресми салық мөлшерлемесі 2021 және 2020 жылдары 20% құрады.

43. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (ЖАЛҒАСЫ)

20% көлеміндегі ресми мөлшерлемені (2020 жыл: 20%) пайдалану арқылы есептелген салық салынғанға дейінгі пайдаға қатысты табыс салығы бойынша шығыстарды 31 желтоқсанда аяқталған жылдарға ағымдағы корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстармен салыстыру төменде берілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Салық салынғанға дейінгі пайда	128.730.423	86.925.001
20% ресми салық мөлшерлемесі бойынша есептелген табыс салығы	25.746.085	17.385.000
Өткен жылдардың кейінге қалдырылған корпоративтік табыс салығына қатысты түзетулер	2.110.967	328.000
Алдағы кезеңдерге ауыстырылған, танылмаған салық шығынын өзгерту	1.530.000	-
Қаржылық емес активтердің құнсыздануы	1.200.392	1.218.047
Салық тәуекелдері бойынша бағалау міндеттемелерін құру шығыстары	445.310	-
ІРО-мен байланысты шығыстардың орнын толтыру	262.082	-
Жұмыскерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелермен байланысты шегерілмейтін шығыстар	243.710	218.297
Қауымдастырылған ұйымдардың пайдасындағы Топтың үлесі	(102.473)	(46.935)
Ауыстыруға жататын салық шығындары	(192.000)	-
Өткен жылдың табыс салығына қатысты түзетулер	(1.136.840)	71.202
Сот шағымдары бойынша резервке шығыстар	-	877.136
Шегерілмейтін шығыстар	1.179.404	1.611.225
Табыс салығы бойынша барлық шығыс	31.286.637	21.661.972

2021 жылдың 31 желтоқсанына шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген активтердің салық базасы мен міндеттемелер, сомалар арасындағы мерзімдік айырмашылықтарына есепті күнде қолданыстағы ресми салық мөлшерлемелерін қолдану арқылы есептелген кейінге қалдырылған салықта мынадай позициялар қамтылды:

Мың теңгемен	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп		Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп		Өзге жиынтық залал құрамында	
	2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан	2021	2020	2021	2020
Кейінге қалдырылған салық активтері						
Негізгі құралдар	6.976.577	12.170.519	(5.193.942)	356.890	-	-
Кейінге қалдырылған қызметтер	5.088.426	4.520.418	568.008	3.869.541	-	-
Мемлекеттік субсидиялар	3.759.698	-	3.759.698	-	-	-
Жұмыскерлерді сыйақылауға резерв	2.488.757	2.460.521	28.236	320.445	-	-
Активтерді пайдаланудан шығару бойынша міндеттемелер	2.056.865	1.663.002	393.863	218.785	-	-
Көшіруге салық залалдары	1.887.152	1.684.616	202.536	306.891	-	-
Жұмыскерлерді сыйақылау бойынша міндеттемелер	1.551.305	1.330.675	(306.606)	(9.282)	527.236	81.657
Жалдау бойынша міндеттемелер	1.185.390	864.188	321.202	205.213	-	-
Жұмыскерлердің пайдаланбаған демалыстары бойынша есептелген резерв	834.007	753.244	80.763	152.204	-	-
Күтілетін кредит залалына есептелген резервтер	528.638	627.375	(98.737)	80.006	-	-
Материалдық емес активтер	258.912	181.306	77.606	45.052	-	-
Шартты бұзғаны үшін айыппұл төлеу міндеттемелері	-	372.258	(372.258)	(264.392)	-	-
Өзгелері	1.120.466	1.196.643	(76.177)	(3.018.372)	-	-
Минус: кейінге қалдырылған салықты шегергендегі танылмаған салық активтері	(1.530.000)	-	(1.530.000)	-	-	-
Минус: кейінге қалдырылған салық міндеттемелерін шегергендегі кейінге қалдырылған салық активтері	(25.546.023)	(25.844.094)	298.071	(2.182.368)	-	-
Кейінге қалдырылған активтер	660.170	1.980.671	(1.847.737)	80.613	527.236	81.657
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері						
Негізгі құралдар	29.929.543	30.691.836	(762.293)	(1.817.448)	-	-
Материалдық емес активтер	29.706.769	32.259.165	(2.552.396)	(2.552.297)	-	-
Өзгелері	481.293	186.393	294.900	237.004	-	-
Минус: кейінге қалдырылған салық міндеттемелерін шегергендегі кейінге қалдырылған салық активтері	(25.546.023)	(25.844.094)	298.071	(2.182.368)	-	-
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	34.571.582	37.293.300	(2.721.718)	(6.315.109)	-	-
Кейінге қалдырылған табыс салығы бойынша үнемдеу	-	-	873.981	6.395.722	527.236	81.657

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте кейінге қалдырылған салық активтері және міндеттемелері былайша көрсетілген:

Мың теңгемен	2021	2020
Кейінге қалдырылған салық активтері	660.170	1.980.671
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	(34.571.582)	(37.293.300)
Кейінге қалдырылған таза салық міндеттемелері	(33.911.412)	(35.312.629)

Мың теңгемен	2021	2020
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелерін салыстыру, нетто		
1 қаңтарға сальдо	(35.312.629)	(41.790.008)
Есепті кезеңге табыс салығы бойынша үнемдеу – мерзімді шектердің пайда болуы және қалпына келтіру	873.981	6.395.722
Басқа жиынтық залалдың құрамындағы танылған кейінге қалдырылған салықты шегергенде	527.236	81.657
31 желтоқсанға сальдо	(33.911.412)	(35.312.629)

Топ бір салық органы алатын табыс салығына қатысты ағымдағы салық активтері мен ағымдағы салық міндеттемелерін және кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелерін есептеуге заңды құқығы болған жағдайда ғана салық активтері мен міндеттемелері арасында өзара есепке алу жүргізеді.

Кейінге қалдырылған салық активі болашақта осы актив қарсы қолданылуы мүмкін салық салынатын пайдаға қол жеткізудің айтарлықтай ықтималдығы болатын дәрежеде ғана танылады. Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес салық залалдары олар пайда болған күннен бастап 10 жылға дейін кейінге қалдырылуы мүмкін және 2029 жылы аяқтала бастайды. Кейінге қалдырылған салық активтері тиісті салық үнемін іске асыру ықтималдығы жоқ дәрежеде азайтылады. 2021 жыл ішінде Топ кейінге ауыстырылған салық залалға жатқызылған, 1.500.000 мың теңге көлеміндегі кейінге қалдырылған салық активтерін тануды тоқтатты.

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кейінге қалдырылған салық міндеттемелері танылмаған, еншілес ұйымдардағы инвестициялармен байланысты уақытша айырмашылықтардың жиынтық сомасы 13.713.293 мың теңгені (2020 жылғы 31 желтоқсанда: 23.297.788 мың теңге) құрады. Топ осы уақытша айырмашылықтардың пайдалануын бақылай алады және бұл уақытша айырмашылықтар жуырдағы уақытта пайдаланылады деп күтпейді.

44. ЕНШІЛЕС ҰЙЫМНЫҢ ШЫҒУЫ

«KT Cloud Lab» ЖШС

2019 жылғы 17 маусымда Топ екі кезеңді ашық конкурс арқылы «KT Cloud Lab» ЖШС-ны іске асыру туралы келісімге қол қойды. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «KT Cloud Lab» ЖШС активтері мен міндеттемелері сатуға арналған активтер ретінде жіктелді және сатуға арналған активтермен тікелей байланысты міндеттемелер 18.872.008 мың теңгеге және 895.217 мың теңгеге тең болды.

Шарт талаптары бойынша төлемдер 3 траншпен (бірінші траншшартқа қол қойылған күннен бастап 30 күн ішінде сатып алу құнының 30% мөлшерінде, екінші транш шартқа қол қойылған күннен кейін 12 ай ішінде сатып алу құнының 35% мөлшерінде және үшінші транш шартқа қол қойылған күннен кейін 24 ай ішінде сатып алу құнының 35% мөлшерінде) төленуге тиіс.

Сатып алушы 2021 жылғы 14 шілдеде сатып алу-сату шарты бойынша сатып алу құнының 30% мөлшерінде бірінші траншты жүзеге асырды. Сатып алушының «KT Cloud Lab» ЖШС компаниясындағы қалған үлесін мерзімінен бұрын сатып алу құқығын пайдалану ниеті Топқа бірінші траншты алған сәттен бастап «KT Cloud Lab» ЖШС шығуын тануға және конкурс жеңімпазынан төлем бойынша берешекті толық көлемде тануға мүмкіндік берді.

Сатып алушы 2021 жылғы 20 қазанда сатып алу құнының қалған бөлігін мерзімінен бұрын өтеді.

44. ЕНШІЛЕС ҰЙЫМНЫҢ ШЫҒУЫ (ЖАЛҒАСЫ)

«KT Cloud Lab» ЖШС (жалғасы)

«KT Cloud Lab» ЖШС таза активтері былайша көрсетілген:

Мың теңгемен	Дата выбытия	31 декабря 2020 года
Активтер		
Негізгі құралдар	525.792	524.616
Материалдық емес активтер	483.934	483.934
Өзге айналымнан тыс қаржылық активтер	77.431	78.504
Тауар-материалдық қорлар	8.546	14.485
Сауда дебиторлық берешек	916.395	277.519
Өзге айналымдағы қаржылық емес активтер	22.958	43.130
Өзге айналымдағы қаржылық активтер	164.340	165.422
Берілген аванстар	15.819	3.764
Ақша қаражаты және оның баламалары	447.868	280.634
Сатуға арналған деп жіктелген активтер	2.663.083	1.872.008
Міндеттемелер		
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	11.099	11.099
Сауда кредиторлық берешек	146.423	227.904
Басқа қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	199.715	235.884
Шарт бойынша міндеттемелер	63	136
Өзге қысқа мерзімді қаржылық емес міндеттемелер	444.965	420.194
Сатуға арналған деп жіктелген активтермен тікелей байланысты міндеттемелер	802.265	895.217
Шығу тобымен тікелей байланысты емес таза активтер	1.860.818	976.791

2021 жылы Топ жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте еншілес ұйымды шығарудан 425.818 мың теңге көлемінде залалды таныды.

Төменде «KT Cloud Lab» ЖШС-ны сатудың әсерін түсіндіретін кесте берілген:

Мың теңгемен	2021
Алынған ақшалай сыйақы	1.435.000
Минус: ақшалай қаражаттың шығуы	(447.868)
Еншілес ұйымды сатудан таза ақшалай ағындар	987.132

45. АҚШАСЫЗ ОПЕРАЦИЯЛАР

Бұл ақшасыз айтарлықтай операциялар ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептен алынып тасталды:

Топ 2021 жылы радиожиліктерді пайдалану үшін жылдық төлемге 90% жеңілдік ұсынатын, жалпы сомасы 25.083.510 мың теңге мемлекеттік субсидия алды.

2021 жылы Топ алдыңғы жылы (2020 жыл: 32.009.038 мың теңге) сатып алынған негізгі құралдар мен материалды емес активтер үшін 34.791.217 мың теңге сома төледі. Негізгі құралдар 46.945.570 мың теңге сомаға 2021 жылы сатып алынған, бірақ 2021 жылғы 31 желтоқсанға төленбеген (2020 жыл: 34.791.217 мың теңге).

Топ 2021 жылы жұмыскерлердің жалақысынан 1.632.947 мың теңге көлемінде (2020 жыл: 1.894.649 мың теңге) бұған дейін берілген несиелердің сомасын ұстап қалды.

Топ 2021 жыл ішінде 1.386.421 мың теңге сомаға дивидендтер бойынша кредиторлық берешектің басқа дебиторлық берешекпен өзара есеп айырысуын жүзеге асырды.

46. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

«Бас компания бақылайтын кәсіпорындар» санатына бас компания бақылайтын ұйымдар кіреді. Бас компания бақылайтын кәсіпорындарға кіретін компаниялармен операциялар негізінен Топтың «Қазақстан Темір жолы» ҰК» АҚ, «Қазмұнайгаз» ҰК» АҚ, «КЕГОК» АҚ, «Қазпошта» АҚ-лармен операцияларымен берілген. Топ телекоммуникация қызметтерін бас компанияға, бас компания бақылайтын кәсіпорындарға көрсетеді

Байланысты тараптармен мәмілелер тараптар арасында келісілген талаптармен жасалды. Олардың нарықтыққа сәйкес келуі міндетті болған жоқ және үшінші тараптар үшін қолжетімсіз болуы мүмкін. Жыл аяғына өтелмеген қалдықтар қамтамасыз етілмеген, қысқа мерзімді болып табылады, ал есептеулер төменде сипатталған жағдайларды қоспағанда, ақшалай нысанда жүргізіледі.

2021 жылдың 31 желтоқсанына Топ байланысты тараптардың дебиторлық берешегіне қатысты 99.863 мың теңге көлеміндегі күтілетін кредиттік залалды бағалау резерві ретінде таныды.

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жылдар үшін байланысты тараптармен сату мен сатып алу және 2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанына байланысты тараптармен мәмілелер бойынша қалдық мынадай түрде берілді:

Мың теңгемен	2021	2020
Тауарлар мен қызметтерді сату		
Бас компания	22.762	37.924
Бас компания бақылайтын кәсіпорындар	1.972.355	2.462.596
Қауымдастырылған ұйым («Qaz Cloud» ЖШС)	1.007.919	826.289
Мемлекеттік мекемелер	54.090.034	38.055.152
Тауарлар мен қызметтерді сату		
Бас компания	–	–
Бас компания бақылайтын кәсіпорындар	3.841.442	2.277.127
Қауымдастырылған ұйым («Qaz Cloud» ЖШС)	1.563.631	701.511
Мемлекеттік мекемелер	264.391	244.924
Қарыз бен облигациялар бойынша есептелген сыйақы		
Мемлекеттің бақылауындағы кәсіпорындар		
(«Қазақстан Даму Банкі» АҚ)	3.401.926	3.749.325
Қарыздар бойынша орташа сыйақы мөлшерлемесі	8,09%	8,09%
Бас компания*	8.625.000	11.332.292
Облигациялар бойынша орташа сыйақы мөлшерлемесі	11,84%	11,84%

* «Қазақтелеком» АҚ жергілікті облигацияларын (КТСВ.1024 және КТСВ2.1024) бас компания сатып алған.

46. БАЙЛАНЫСТЫ ҰЙЫМДАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР (ЖАЛҒАСЫ)

Мың теңгемен	2021	2020
Ақша қаражаты мен оның баламалары		
Мемлекеттің бақылауындағы кәсіпорындар («Қазақстан Даму Банкі» АҚ)	229	50
Қарыз бен облигациялар (23-ескертпе)		
Мемлекеттің бақылауындағы кәсіпорындар («Қазақстан Даму Банкі» АҚ)	39.650.793	49.414.464
Бас компания*	77.875.000	77.875.000
Сауда және басқа дебиторлық берешек		
Бас компания	1.521	2.760
Бас компания бақылайтын кәсіпорындар	378.563	608.395
Қауымдастырылған ұйым («Qaz Cloud» ЖШС)	130.273	137.327
Мемлекеттік мекемелер	8.970.497	6.019.838
Кредиторлық берешек		
Бас компания	59	59
Бас компания бақылайтын кәсіпорындар	1.069.641	231.402
Қауымдастырылған ұйым («Qaz Cloud» ЖШС)	423.755	134.869
Мемлекеттік мекемелер	1.676.754	1.081.231
Басқа айналымнан тыс активтер		
Басты басқарушы персоналға ұзақ мерзімді қарыз	11.655	23.573

* «Қазақтелеком» АҚ жергілікті облигацияларын (КТСВ.1024 және КТСВ2.1024) бас компания сатып алған.

Басты басқарушы персоналға сыйақы беру

2021 және 2020 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталған жылдарға жалпы және әкімшілік шығыстар құрамында қоса берілген жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген басты басқарушылық персоналға сыйақының жалпы сомасы тиісінше 3.051.1642 мың теңге және 2.564.537 мың теңге болды. Басты басқарушылық персоналға өтемақы еңбек келісімінде тіркелген жалақыдан, сондай-ақ бір жылдағы жұмыс қорытындылары бойынша сыйақыдан құралған.

34 және 32-ескертпелерде көрсетілгендей, Қазақстан Республикасының Үкіметі Топқа ауылдық жерлерде әмбебап қызметтер көрсету үшін белгілі бір өтемақы және мемлекеттік субсидия ұсынады.

47. ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН ҚАҒИДАТТАРЫ

Қаржылық активтердің құнсыздануынан залалдар

2021 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін жылға қаржылық активтердің құнсыздануынан залалдар 110.184 мың теңге мөлшеріндегі айналымнан тыс басқа қаржылық активтер (13-ескертпе), 2.971.041 мың теңге мөлшеріндегі сауда дебиторлық берешек (16-ескертпе), 168.526 мың теңге мөлшерінде айналымдағы басқа қаржылық активтер (18-ескертпе), 4.830 мың теңге мөлшеріндегі ақша қаражаты және оның баламалары (21-ескертпе) және 1.782 мың теңге мөлшеріндегі «KT Cloud Lab» ЖШС (Топ құрамынан шығарылғанға дейін) сауда дебиторлық берешегі бойынша күтілетін кредиттік залалдармен есептелген/(қалпына келтірілген) резервтен тұрады (2020 жыл: 2.159.063 мың теңге мөлшеріндегі сауда дебиторлық берешек, 90.0887 мың теңге мөлшеріндегі айналымдағы басқа қаржылық активтер, (15.920) мың теңге мөлшеріндегі ақша қаражаты және оның баламалары, 4.016 мың теңге мөлшеріндегі «KT Cloud Lab» ЖШС сауда дебиторлық берешегі бойынша).

Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан залалдар

2021 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылға қаржылық емес активтердің құнсыздануынан залалдар 111.377 мың теңге мөлшеріндегі айналымнан тыс активтер үшін төленген аванстардың құнсыздануынан есептелген/(қалпына келтірілген) резервтен (8-ескертпе), (19.991) мың теңге мөлшеріндегі аванстық төлемдерден (17-ескертпе), 3.2946.812 мың теңге мөлшеріндегі негізгі құралдардың құнсыздануынан (8-ескертпе) және 1.963.761 мың теңге мөлшеріндегі материалдық емес активтердің құнсыздануынан (9-ескертпе) тұрады (2020 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жыл үшін 356.318 мың теңге мөлшеріндегі айналымнан тыс активтер үшін төленген аванстардың құнсыздануынан, (9.017) мың теңге мөлшеріндегі аванстық төлемдерден және 5.224.067 мың теңге мөлшеріндегі негізгі құралдардың құнсыздануынан және 518.865 мың теңге мөлшеріндегі материалдық емес активтердің құнсыздануынан резерв).

Топтың негізгі қаржы құралдарының құрамына қарыз, жалдау бойынша міндеттемелер, ақша қаражаты мен оның баламалары, банк депозиттері, сондай-ақ дебиторлық және кредиторлық берешек кіреді. Топтың қаржы құралдарымен байланысты негізгі тәуекелдеріне пайыз мөлшерлемесінің өзгеру тәуекелі, валюталық және кредиттік тәуекелдер жатады. Сондай-ақ Топ барлық қаржы құралымен байланысты нарық тәуекелін және өтімділік тәуекелін мониторингiлеуді жүзеге асырады.

Пайыз мөлшерлемелерінің өзгеру тәуекелі

Пайыз мөлшерлемелерінің өзгеру тәуекелі нарықтық пайыз мөлшерлемелерінің өзгеруіне орай қаржы құралы құнының ауытқуымен байланысты тәуекелді білдіреді. 2021 жылдың және 2020 жылдың 31 желтоқсанына Топтың өзгермелі пайыз мөлшерлемелері бар кредиттері және қарыздары болған жоқ және нарықтық пайыз мөлшерлемелерінің өзгеруі тәуекеліне ұшырамады.

Валюталық тәуекел

Валюталық тәуекел – бұл қаржы құралының құны валюта бағамдарындағы өзгерістер салдарынан өзгеріп отыру тәуекелі.

АҚШ долларымен берілген елеулі кредиторлық берешек, ақша қаражаты мен оның баламаларының, банктік депозиттер мен дебиторлық берешектің болуына байланысты, Топтың қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есебіне АҚШ доллары/теңге айырбас бағамдарының өзгеруі айтарлықтай ықпал етуі мүмкін.

Төмендегі кестеде салық салғанға дейінгі Топ пайдасының (монетарлық активтері мен міндеттемелерінің әділ құнындағы өзгерістер есебінен) басқа айнымалылар өзгеріссіз болғанда, өзгерісін негізді түрде болжамдау мүмкін болғанда, АҚШ долларының теңгеге қатысты айырбас бағамының сезімталдығы көрсетілген. Көрсетілген факторлар Топтың капиталына әсер етпейді.

Мың теңгемен	2021		2020	
	Айырбас бағамының ұлғаюы/ (азаяуы)	Салық салғанға дейінгі пайдаға әсері	Айырбас бағамының ұлғаюы/ (азаяуы)	Салық салғанға дейінгі пайдаға әсері
АҚШ доллары	13%	12.599.504	14%	10.556.797
	-10%	(9.691.926)	-11%	(8.294.626)

Кредиттік тәуекел

Кредиттік тәуекел – контрагенттер қаржы құралы немес клиенттік шарт бойынша өз міндеттемелерін орындамауы салдарынан Топтың көтеретін қаржылық залал тәуекелі. Топ операциялық (ең алдымен, сауда дебиторлық берешегіне қатысты) және қаржылық қызметіне байланысты, банктегі депозиттер мен қаржылық ұйымдар, валюталық операциялар мен басқа да қаржылық құралдарды қоса алғанда, кредиттік тәуекелге бейім.

47. ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН ҚАҒИДАТТАРЫ (ЖАЛҒАСЫ)

Сауда және басқа да дебиторлық берешек

Топтың кредиттік тәуекелі шоғырланған қаржылық құралдары – бұл ең алдымен сауда және басқа да дебиторлық берешек. Осы активтермен байланысты кредиттік тәуекел Топтағы клиенттер санының көптігі мен клиенттердің және басқа да дебиторлардың кредит төлеу қабілеттілігіне үздіксіз мониторинг жасау рәсімі салдарынан шектелген.

Күтілетін кредиттік залалды бағалауда матрица қорын қолдану арқылы әр есепті күнге құнсыздандуды тану қажеттілігі талданады. Резервтердің мөлшерлемесі төлем мерзімін өткізіп алған күннің санына байланысты түрлі клиенттік сегменттегі топтар үшін залалдың туындауы (яғни географиялық өңір, өнімнің түрі, сатып алушының түрі мен рейтингісі, аккредитивтер немесе басқа да кредиттік тәуекелдерді сақтандыру түрлерімен қамтамасыз ету бойынша) сипаттамасына ұқсас қойылады. Есеп айырысу белгіленген есептіліктің ықтималдығын, уақытша ақша құны мен есепті күнге қолжетімді өткен оқиғалар, ағымдағы жағдайлар мен болашақтағы болжамды экономикалық жағдайлар туралы негізделген және расталған ақпарат ескерілген нәтижелерді көрінеді. Әдетте сауда және басқа да дебиторлық берешек, егер бір жылдан аса мерзімі өткен және тиесілі қаржыны мәжбүрлі талап ету арқылы рәсімдеу қолданылмаса, алынып тасталады. Есепті күнге кредиттік тәуекелге мейлінше түсіп қалу әр сыныптама бойынша 13, 16, 18 және 19-ескертпелерде қарастырылған қаржылық активтердің әр класының теңгерімдік құнымен ұсынылды.

Қаржылық құралдар және ақша депозиттері

Топтың қаржылық саясатына сәйкес бос ақшалай қаражатты бірнеше ірі қазақстандық банкке (кредиттік рейтингілері барынша жоғары) орналастырады. Банктердегі бос ақшалай қаражатты орналастыруға байланысты кредиттік тәуекелді басқару үшін Топ басшылығы банктердің кредит төлеу қабілетін бағалау жұмыстарын мерзімді жүргізіп отырады. Депозитті бағалау жұмыстарын жеңілдету үшін Топ салыстырмалы несие міндеттемелері мен ағымдағы есеп айырысу шоты бар және қызметін оңай мониторинг жасай алатын банктерге басымдылық береді.

Мың теңгемен	2021 жыл рейтингісі	2020 жыл рейтингісі	Ақша қаражаты қалдығы		Депозит шоттардағы қалдық	
			2021	2020	2021	2020
«Қазақстан Халық Банкі» АҚ	BB+/тұрақты/BBB-, kzAA	BB/тұрақты/BB, kzA+	74.754.897	78.477.311	34.752.026	1.542.952
«First Heartland Jýsan Bank» АҚ	B/тұрақты, kzBB+	B/жағымсыз, kzBB+	19.657.548	291	11.000.000	-
Credit Suisse (Schweiz) AG	A+	A+	1.838.596	1.056.758	-	-
«Altyn Bank» АҚ («Қазақстан Халық Банкі» АҚ ЕБ)	BBB-/тұрақты, kzAA+	BBB-/тұрақты, kzAA+	772.040	1.299.966	20.000.400	8.781.410
«Сбербанк России» ҚАҚ	Baa3/ тұрақты	Baa3/ тұрақты	188.971	181.893	-	-
«Ситибанк Қазақстан» АҚ	A+/тұрақты/A+	A+/тұрақты/A+	174.505	2.887.111	1.040	658
«Каспи Банк» АҚ	BB-/жағымды, kzA	BB-/тұрақты, kzA	65.733	145.276	-	-
«Банк ЦентрКредит» АҚ	B/тұрақты, kzBBB-	B/тұрақты, kzBB+	51.091	302	-	-
«Сбербанк» АҚ ЕБ	BBB-/тұрақты, kzAA+	BBB-/тұрақты, kzAA+	44.131	7.917	3.793.910	-
«Қазақстандағы Қытай банкі» ЕБ АҚ	BBB+/тұрақты, kzAAA	BBB+/тұрақты, kzAAA	465	393	-	-
АО «Банк Развития Казахстана»	BBB-/тұрақты/ BBB, kzAAA	BB+/тұрақты/B, kzAA+	229	50	-	-
ВТБ банкі АҚ ЕҰ (Қазақстан)	BB+/тұрақты, kzAA	BB+/тұрақты, kzAA	103	61	-	-
«ДБ «Альфа-Банк» ЕБ» АҚ	BB/тұрақты/ BB-, kzA+	BB-/тұрақты/ BB-, kzBBB+	64	85	-	-
«Форте Банк» АҚ	B+/жағымды/B+, kzBBB+	B/тұрақты/B+, kzBBB	-	70	-	-
«АТФБанк» АҚ	B/тұрақты/B, kzBB+	B-/тұрақты/B-, kzBB-	-	26	-	-
Барлығы			97.548.373	84.057.510	69.547.376	10.325.020

Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі – бұл Топтың қалыпты немесе күтпеген жағдайларда төлем мерзімі келген кезде төлемдер бойынша өз міндеттемелерін орындай алмау тәуекелі.

Топ ағымдағы өтімділікті жоспарлау құралын пайдалана отырып, ақша қаражатының жетіспеу тәуекелін бақылауды жүзеге асырады. Бұл құрал қаржы инвестицияларының және қаржылық активтердің (мысалы, дебиторлық берешек және басқа да қаржылық активтер) өтелу мерзімін, сондай-ақ операциялық қызметтің болжамды ақша ағындарын ескереді.

Топтың міндеті – қарыз және жалдау шарттарын пайдалану жолымен үздіксіз қаржыландыру мен қолайлылық арасындағы балансты тепе-теңдікте ұстап тұру. Топтың саясатына сәйкес келесі 12 ай ішінде 30%-дан аспайтын қарыз бен жалдау шарттары өтелуі тиіс. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген қарыз қаражаты мен жалдаудың баланстық құнын негізге ала отырып, Топтың қарыз қаражатының шамамен 13% бір жыл ішінде өтелуге жатады (2020 жылғы 31 желтоқсанға: 15%).

Төмендегі кестеде міндеттемелерді өтеу мерзімдері бөлігінде Топтың қаржылық міндеттемелері бойынша шарттық дисконтталмаған төлемдер туралы жалпылама ақпарат берілген:

Мың теңгемен	Талап етілгенге дейін	1 айдан 3 айға дейін	3 айдан 1 жылға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан аса	Барлығы
2021 жылдың 31 желтоқсанына						
Қарыз	–	9.820.160	57.049.596	314.513.423	17.348.143	398.731.322
Жалдау бойынша міндеттемелер	–	4.986.740	14.145.911	49.582.402	13.021.976	81.737.029
Сауда кредиторлық берешек	57.253.546	7.437.264	10.409.801	–	–	75.100.611
Өзге қаржылық міндеттемелер	–	19.952.085	–	707	–	19.952.792
	57.253.546	42.196.249	81.605.308	364.096.532	30.370.119	575.521.754
2020 жылдың 31 желтоқсанына						
Қарыз	–	33.244.905	36.815.685	296.497.461	110.334.560	476.892.611
Жалдау бойынша міндеттемелер	–	5.505.016	15.572.341	45.380.417	6.948.821	73.406.595
Сауда кредиторлық берешек	41.827.632	5.433.430	7.605.072	–	–	54.866.134
Өзге қаржылық міндеттемелер	–	19.296.410	1.861.290	1.001	–	21.158.701
	41.827.632	63.479.761	61.854.388	341.878.879	117.283.381	626.324.041

Ақша ағындарының қозғалысымен байланысты тәуекелдер

Ақша қаражатының қозғалысымен байланысты тәуекел монетарлық қаржы құралына байланысты болашақтағы ақша ағындары құнының өзгеру тәуекелін білдіреді.

Ақша ағындарына қажеттілік мониторингі тұрақты түрде жүзеге асырылады және басшылық туындауына орай кез келген міндеттемелерді орындауға қажетті қаражаттың болуын қамтамасыз етеді. Топ басшылығы ақшалай қаржы құралымен байланысты болашақтағы ақша ағындарының ешқандай ықтимал ауытқулары Топтың қызметіне айтарлықтай ықпал етпейді деп есептейді

Капиталды басқару

Қызметті қолдау және акционерлік құнды барынша көбейту мақсатында жоғары кредит рейтингі мен жеткілікті капиталдың тұрақты коэффициенттерін қамтамасыз ету Топ капиталын басқарудың негізгі мақсаты болып табылады.

Топ өз капиталының құрылымын басқарады және оған экономикалық жағдайдың өзгеруіне орай түзету енгізеді. Капитал құрылымын қолдау немесе оған түзету енгізу үшін Топ жай акциялар иегерлерінің дивидендік төлемдер көлемін қайта қарауы, акционерлерге капиталдарды қайтаруы немесе жаңа акциялар шығаруы мүмкін. 2021 және 2020 жылдары Топ капиталды басқару мақсатына, саясатына немесе үдерістеріне өзгерістер енгізген жоқ.

47. ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН ҚАҒИДАТТАРЫ (ЖАЛҒАСЫ)

Капиталды басқару (жалғасы)

Топ таза берешектің жалпы капиталға арақатынасын білдіретін берешек коэффициентін пайдалана отырып, капитал мониторингін жүзеге асырады. Топтың саясаты бұл коэффициентті 1,0 шегінде ұстап тұруды көздейді. Топ пайыздық қарызды және жалдау бойынша міндеттемелерді таза берешек құрамына қосады. Капитал Топтың акционерлеріне келетін капиталдан тұрады.

Төмендегі кестеде кезеңнің аяғына Топтың берешек коэффициенті берілген:

Мың теңгемен	2021 жылғы 31 желтоқсан	2020 жылғы 31 желтоқсан
Пайыздық кредиттер мен қарыз	315.791.308	362.402.074
Жалдау бойынша міндеттемелер	49.151.576	59.110.635
Таза берешек	364.942.884	421.512.709
Бақыламайтын қатысу үлестерін қоса алғанда, капитал жиыны	644.177.366	518.539.997
Берешек коэффициенті	0,57	0,81

Әділ құн

Әділ құнын анықтау мақсатында Топ жоғарыда көрсетілгендей, активтер немесе міндеттемелердің сипаттамалары мен тәуекелдері негізінде активтер мен міндеттемелердің санаттарын және әділ құн иерархиясы деңгейлерін анықтады.

Төмендегі кестеде Топ активтері мен міндеттемелері әділ құнының баға көздері иерархиясы берілген. 2021 жылғы 31 желтоқсандағы қаржы құралдары әділ құнының баға көздері иерархиясы саны туралы ақпараттың ашылып жазылуы:

Мың теңгемен	Бағалау күні	Мыналарды қолданғандағы әділ құн бағасы			Барлығы
		Белсенді нарықтардағы котировкалар (1-деңгей)	Маңызды бақыланатын бастапқы деректер (2-деңгей)	Маңызды бақыланбайтын бастапқы деректер (3-деңгей)	
Әділ құны ашылатын активтер					
Кері «репо» шарты бойынша активтер	2021 жылғы 31 желтоқсан	-	49.999.824	-	49.999.824
Айналымнан тыс өзге қаржылық активтер	2021 жылғы 31 желтоқсан	-	-	6.752.172	6.752.172
Айналымдағы өзге қаржылық активтер	2021 жылғы 31 желтоқсан	-	-	11.592.724	11.592.724
Сауда дебиторлық берешек	2021 жылғы 31 желтоқсан	-	-	36.873.043	36.873.043
Әділ құны ашылатын міндеттемелер					
Қарыз	2021 жылғы 31 желтоқсан	-	-	319.483.880	319.483.880
Өзге ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	2021 жылғы 31 желтоқсан	-	-	707	707
Өзге қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	2021 жылғы 31 желтоқсан	-	-	19.952.085	19.952.085
Сауда дебиторлық берешек	2021 жылғы 31 желтоқсан	-	-	75.100.611	75.100.611

Төменде Топтың активтері мен міндеттемелерінің әділ құнын бағалау көздерінің иерархиясы берілген. Қаржы құралдарының әділ құнын бағалау көздерінің иерархиясы туралы ақпараттың 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ашылуы:

Мың теңгемен	Бағалау күні	Мыналарды қолданғандағы әділ құн бағасы			Барлығы
		Белсенді нарықтардағы котировкалар (1-деңгей)	Маңызды бақыланатын бастапқы деректер (2-деңгей)	Маңызды бақыланбайтын бастапқы деректер (3-деңгей)	
Әділ құны ашылатын активтер					
Кері «репо» шарты бойынша активтер	2020 жылғы 31 желтоқсан	18.624.000	-	-	18.624.000
Айналымнан тыс өзге қаржылық активтер	2020 жылғы 31 желтоқсан	-	-	5.139.320	5.139.320
Айналымдағы өзге қаржылық активтер	2020 жылғы 31 желтоқсан	-	-	3.626.074	3.626.074
Сауда дебиторлық берешек	2020 жылғы 31 желтоқсан	-	-	34.711.705	34.711.705
Әділ құны ашылатын міндеттемелер					
Қарыздар	2020 жылғы 31 желтоқсан	-	-	361.549.441	361.549.441
Өзге ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	2020 жылғы 31 желтоқсан	-	-	1.001	1.001
Өзге қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	2020 жылғы 31 желтоқсан	-	-	21.157.700	21.157.700
Сауда кредиторлық берешек	2020 жылғы 31 желтоқсан	-	-	54.866.134	54.866.134

Төменде қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте әділ құны бойынша көрсетілмейтін Топтың қаржылық активтері мен міндеттемелерінің санаттары бойынша баланстық құн мен әділ құнның салыстырмасы берілген. Кестеде қаржылық емес активтер мен қаржылық емес міндеттемелердің әділ құн мәндері көрсетілмеген.

Мың теңгемен	Баланстық құн 2021 жыл	Әділ құн 2021 жыл	Танылмаған кіріс/(шығыс) 2021 жыл	Баланстық құн 2020 жыл	Әділ құн 2020 жыл	Танылмаған кіріс/(шығыс) 2020 жыл
Қаржылық активтер						
Ақша қаражаты мен оның баламалары	167.109.839	167.109.839	-	94.428.532	94.428.532	-
Айналымнан тыс өзге қаржылық активтер	7.141.361	6.752.172	(389.189)	4.789.179	5.139.320	350.141
Айналымдағы өзге қаржылық активтер	11.592.724	11.592.724	-	3.626.074	3.626.074	-
Кері «репо» шарты бойынша активтер	49.999.824	49.999.824	-	-	-	-
Амортизациялық құны бойынша ескерілетін қаржылық активтер	-	-	-	18.923.399	18.624.000	(299.399)
Сауда дебиторлық берешек	36.873.043	36.873.043	-	34.711.705	34.711.705	-
Қаржылық міндеттемелер						
Қарыз	315.791.308	319.483.880	(3.692.572)	362.402.074	361.549.441	852.633
Өзге ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	707	707	-	1.001	1.001	-
Өзге қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	19.952.085	19.952.085	-	21.157.700	21.157.700	-
Сауда кредиторлық берешек	75.100.611	75.100.611	-	54.866.134	54.866.134	-
Өткізілмеген әділ құндағы барлық танылмаған өзгеріс			(4.081.761)			903.375

47. ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ ТӘУЕКЕЛДЕРІН БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН ҚАҒИДАТТАРЫ (ЖАЛҒАСЫ)

Бағалау әдістемелері және жорамалдар

Төменде осы қаржылық есептілігінде әділ құны бойынша көрсетілмеген қаржы құралдарының әділ құнын анықтау кезінде пайдаланылған әдістемелер мен жорамалдар сипатталған.

Әділ құны шамамен олардың баланстық құнына тең активтер

Қаржылық активтер мен қаржылық міндеттемелер өтімді немесе өтеу мерзімі қысқа (үш айдан кем) болған жағдайда олардың әділ құны шамамен баланстық құнына тең дегенге жол беріледі. Сондай-ақ бұл жорамал талап етілетін салымдарға және өтеу мерзімі белгіленбеген жинақтаушы шоттарға қолданылуы мүмкін.

Мың теңгемен	2021 жылғы 1 қаңтар	Алған қарыз	Түсімдер	Модификация	Бұзу
Қарыз: ұзақ мерзімді бөлігі	316.290.589	62.500.000	-	-	-
Қарыз: қысқа мерзімді бөлігі	46.111.485	-	-	-	-
Жалдау бойынша міндеттемелер: ұзақ мерзімді бөлігі	42.461.444	-	4.072.579	1.795.233	(754.362)
Жалдау бойынша міндеттемелер: қысқа мерзімді бөлігі	16.649.191	-	-	-	-
Жиыны	421.512.709	62.500.000	4.072.579	1.795.233	(754.362)

2020 жылғы қаржы қызметімен байланысты міндеттемелердегі өзгерістер мынадай түрде берілді:

Мың теңгемен	2020 жылғы 1 қаңтар	Алған қарыз	Түсімдер	Модификация	Бұзу	Кері жалдау мәмілелері
Қарыз: ұзақ мерзімді бөлігі	339.138.061	53.307.169	-	-	-	-
Қарыз: қысқа мерзімді бөлігі	28.477.663	-	-	-	-	-
Жалдау бойынша міндеттемелер: ұзақ мерзімді бөлігі	57.781.449	-	920.142	(137.957)	(281.000)	198.969
Жалдау бойынша міндеттемелер: қысқа мерзімді бөлігі	15.435.140	-	-	-	-	-
Жиыны	440.832.313	53.307.169	920.142	(137.957)	(281.000)	198.969

Амортизацияланатын құн бойынша ескерілетін қаржылық міндеттемелер

Алынған қарыздың әділ құны шарттары, кредит тәуекелі мен өтеу мерзімі ұқсас берешек бойынша қазіргі уақытта қолданыстағы мөлшерлемелер пайдаланыла отырып, алдағы ақша қаражаты ағындарын дисконттау арқылы бағаланады.

Қаржы қызметімен байланысты міндеттемелердегі өзгерістер

2021 жылғы қаржы қызметімен байланысты міндеттемелердегі өзгерістер мынадай түрде берілді:

Қайта жіктелді	Негізгі борышты өтеу	Пайыздық шығыс (39-ескертпе)	Пайыздар төлеу	Дисконт	Басқа	2021 жылғы 31 желтоқсан
(95.283.504)	-	-	-	(1.260.102)	-	282.246.983
95.283.504	(107.240.887)	36.617.616	(37.192.373)	-	(35.020)	33.544.325
(13.764.796)	-	-	-	-	-	33.810.098
13.764.796	(15.072.509)	7.469.004	(7.469.004)	-	-	15.341.478
-	(122.313.396)	44.086.620	(44.661.377)	(1.260.102)	(35.020)	364.942.884

Қайта жіктелді	Негізгі борышты өтеу	Пайыздық шығыс (39-ескертпе)	Пайыздар төлеу	Дисконт	Басқа	2020 жылғы 31 желтоқсан
(76.007.087)	-	-	-	(147.554)	-	316.290.589
76.007.087	(58.216.453)	42.165.267	(42.372.282)	-	50.203	46.111.485
(16.020.159)	-	-	-	-	-	42.461.444
16.020.159	(14.806.108)	8.254.779	(8.254.779)	-	-	16.649.191
-	(73.022.561)	50.420.046	(50.627.061)	(147.554)	50.203	421.512.709

48. ШАРТ ЖӘНЕ ТАЛАП МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ

Операциялық орта

Қазақстанда нарықтық экономика талаптарына жауап беретін экономикалық реформалар және құқықтық, салық және әкімшілік инфрақұрылымды дамыту жалғасуда. Қазақстандық экономиканың болашақтағы тұрақтылығы көп жағдайда осы реформалар барысына, сондай-ақ Үкімет экономика, қаржы және ақша-кредит саясаты саласында қабылдайтын шаралар тиімділігіне байланысты болмақ.

Коронавирус пандемиясы және нарық жағдайлары

Коронавирус пандемиясының салдары 2020 жылы айтарлықтай әсер етті, сондай-ақ 2021 жылы кәсіпорындарынан операцияларын тоқтатуды және/немесе шектеулер енгізуді әлі де талап етуде. 2021 жылғы 1 шілдеде Денсаулық сақтау министрлігі ПТР-скрининг өткізіп, COVID-19 индиялық штаммы барлық облыста және Нұр-Сұлтан, Алматы, Шымкент қалаларында анықталды. Осылайша, 2021 жылғы 1 шілдеден бастап Қазақстан Республикасының бас мемлекеттік санитарлық дәрігері жаңа қаулы енгізіп, облыстар мен Алматы, Нұр-Сұлтан, Шымкент қалаларының әкімдеріне, «Атамекен» ҰКП (келісім бойынша), ұлттық компанияларға, ұйымдардың басшыларына, Қазақстан Республикасының аумағында қызметін жүзеге асыратын және кез келген меншік нысанындағы жеке әрі заңды тұлғаларға қызметкерлерін COVID-19 вакцинасының бірінші құрамдасымен 2021 жылғы 10 тамызға дейін, ал екінші құрамдасымен 2021 жылғы 1 қыркүйекке дейін профилактикалық екпе жасау (тұрақты медициналық қарсы көрсетілімдері бар және соңғы үш айда COVID-19-дан емделіп шыққан тұлғаларды қоспағанда) талабын қойды. Аталған ұйымдарда екпе жасамаған қызметкерлер үшін тұрақты жұмысқа келуге шектеу қойылды.

2021 жылғы қарашада Бүкіләлемдік денсаулық сақтау ұйымы (БДҰ) Оңтүстік Африкада тіркелген Омикрон штаммы туралы хабарлады. Омикрон алдыңғы штамдармен салыстырғанда шамамен 70 есе жылдам таралады. Қазақстанда бірінші рет Омикрон 2022 жылғы қаңтардың басында анықталып, COVID-19 ауырған адамдар саны тәулігіне орташа есеппен 10.000 дейін жетті. Үкімет вирустың таралу жолдарын тоқтату мақсатында қосымша шектеулер енгізді. Қазіргі уақытта сауда орталықтары, ойын-сауық орталықтары мен жабық спорт кешендері сияқты қоғамдық орындарға вакцина алған тұлғалар ғана кіре алады.

Вирусты тоқтату мақсатында қабылданған шаралар көптеген кәсіпорынның операциялық қызметіне кері әсер етіп, жұмыс барысын өзгертіп, нарықта айтарлықтай экономикалық құлдырауға алып келді. Вирус әлі де өршіп жатқанын ескерсек, бұл жағдайдың Топтың бизнесіне ықпалын толық көлемде болжап, қаншалықты жалғасарын нақты айту қиын.

Топтың бизнес-моделі тұрақты болуына қарамастан, төтенше жағдайлардың салдарынан сақтандырылмаған. Халықаралық сапарлардың қысқаруы роуминг кірісіне тікелей ықпал етуде, сондай-ақ алдағы уақытта экономикалық қысым клиенттердің кірісіне өз әсерін береді деп күтілуде. Бірақ деректер көлемі едәуір артқаны байқалады және Топ желілерінің жоғары сапасы, жылдамдығы мен сенімділігі клиенттердің ниеттестігін нығайтып отыр.

Топ желілік инфрақұрылымға инвестиция салуды пандемия барысында да жалғастырды: жүктеменің айтарлықтай артуына қарамастан, желілер тұрақты түрде жұмыс істеп тұрды. Топ жұмыс беруші ретінде өз міндеттемелерін орындады, кешенді қағидалар енгізді, сондай-ақ жұмыскерлері бір уақытта үйден жұмыс істеп, әрі клиенттерге қызмет көрсетуін жалғастыруына жағдай жасау үшін қауіпсіздік пен қолдау шараларын қабылдады. Топ объектілер мен дүкендерде гигиена бойынша сарапшылардың қолдауымен қатаң тазалық пен қауіпсіздік шараларын енгізді.

Топ басшылығы 2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолжетімді ақпарат негізінде ұзақ мерзімді активтерінде құнсыздану белгілері болған жоқ деп есептейді. Алайда коронавирус пандемиясының ұзақ мерзімді ықпалын көлемі тұрғысынан бағалау мүмкін емес. Топ жалпы экономикаға ауқымды әсерін болжап, пандемияның цифровизациялау үрдісін дамытуға айтарлықтай себеп болғанын атап өтеді. Бұл телекоммуникация саласы мен IT-секторындағы Топ рөлін нығайтып, технологияларды және байланыс желілерін жетілдіруге мүмкіндік береді.

Инвестициялық сипаттағы міндеттемелер

Топ құрылыс жобаларын орындауға және телекоммуникация жабдығын сатып алуға шарттар жасасады. 2021 жылғы 31 желтоқсанға Топтың көбінесе телекоммуникация жабдығын сатып алумен және телекоммуникация желісін салумен байланысты ҚҚС қоса алғанда, жалпы сомасы 45.138.707 мың теңге (2020 жылғы 31 желтоқсанға: 33.543.751 мың теңге) шарт міндеттемелері болды.

Лицензиялық міндеттемелер

Сымсыз байланыс қызметтерін көрсетуге арналған бірқатар лицензияның талаптарына сәйкес Топтың өз желісін қамту аймағына қатысты белгілі бір міндеттемелері бар. Топ Қазақстан Республикасының негізгі магистральдар бойымен өтетін аудандарды, шағын қалалар мен қалалық типтегі кенттерді қамти отырып, мобильді желінің қамту аймағын кеңейтуге міндетті. Топ басшылығы Топ лицензия талаптарын сақтайды деп есептейді.

Салық салу

Қазақстан Республикасының салық заңнамасы мен нормативтік базасы тұрақты өзгерістерге ұшырайды және түрлі түсіндірулерге жол береді. Мұнымен бірге басшылық Халықаралық электр байланысы одағына кіретін бейрезиденттермен Топ жұмыс істейтін және белгілі салықтық босатуды беретін халықаралық шарттар ұлттық салық заңнамасы алдында басымдылыққа ие деп есептейді. Жергілікті, өңірлік және республикалық салық органдары арасындағы пікір қайшылығы жиі кездесетін жағдай. Анықталған және расталған қазақстандық салық заңнамасын бұзудың айыппұлы мен өсімақысының қолданыстағы тәртібі қаталдықпен ерекшеленді. Айыппұл мөлшері есептелген салық сомасының 50%-ден 80%-ға дейінгі көлемін құрайды, ал өсімақы Қазақстан Ұлттық Банкі белгілеген, 1,25-ке көбейтілген қайта қаржыландыру мөлшерлемесінің негізінде есептеледі. Осының нәтижесінде айыппұл мен өсімақының сомасы есептелген салық сомасынан бірнеше рет жоғары болуы мүмкін. Салық тексерулері тікелей тексеру жылы алдындағы қызметтің бес күнтізбелік жылын қамти алады.

Қазақстандық салық жүйесімен байланысты екіұштылықтың себебінен есептелген салықтың, өсімақы мен айыппұл мен пайыздардың қорытынды сомасы, егер мұндайлар бар болса, осы күнге жұмсалған және 2021 жылдың 31 желтоқсанына есептелген сомадан асып кетуі мүмкін. Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көзделген немесе осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте басқа түрде ашылған жағдайларды қоспағанда, Басшылықтың пікірінше, 2021 жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша заңнаманың тиісті ережелері дұрыс талданып берілген және Топтың салық ұстанымдары расталатынына ықтималдық бар.

48. ШАРТ ЖӘНЕ ТАЛАП МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Салық салу (жалғасы)

Салық тәуекелдерін бағалау

2020 жылдың басында «Кселл» АҚ алдыңғы жылдары өзі таныған қосымша құн салығы мен жеке табыс салығы бойынша салық тәуекелінің резервтерін қайта есептесу жүргізді. Нәтижесінде 2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін «Кселл» АҚ 256.782 мың теңге және 210.827 мың теңге мөлшерінде қосымша құн салығы мен жеке табыс салығы бойынша резервті қайта қалпына келтіруден кірісті таныды. 2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін «Кселл» АҚ салық міндеттемелерінің мерзімі өтуіне байланысты танылған 216.327 мың теңге мөлшеріндегі салықтарды және оларға қатысты айыппұлдар мен өсімпұлдарды кері қайтарудан кірісті таныды.

Сонымен қатар «Кселл» АҚ 2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте 174.980 мың теңге мөлшерінде КТС бойынша резервті таныды.

2012 жыл – 2015 жылдың 3-тоқсаны үшін салық тексеруі

2017 жылғы шілдеде салық органы 2012 жыл - 2015 жылдың 3-тоқсаны үшін «Кселл» АҚ бойынша кешенді салық тексеруін аяқтады. Салықтық тексеру нәтижелері бойынша 9.008.002 мың теңге мөлшеріндегі салық және өсімақы толық есептелді, оның 5.789.678 мың теңгесі – салық және 3.218.324 мың теңгесі – өсімақы. «Кселл» АҚ ішінара сұрақтар бойынша салық органының талаптарымен келіспеді, сондықтан сотқа жүгінді.

2018 жылғы қаңтарда «Кселл» АҚ алғашқы инстанция сотында салық органының хабарламасына шағым түсірді, сот «Кселл» АҚ талаптарын қанағаттандырудан бас тартты. 2018 жылғы маусымда апелляциялық инстанция соты апелляциялық шағымды қарап, «Кселл» АҚ пайдасына шешілмеген алғашқы инстанция соты шешімін күшінде қалдырды. Сот шешімі заңды күшіне енгеніне қарамастан, «Кселл» АҚ Қазақстан Республикасының Жоғарғы Сотында көрсетілген сот актілеріне шағым түсіру құқығын сақтады. 2018 жылғы 5 қарашада «Кселл» АҚ Қазақстан Республикасының Жоғарғы Сотының кассациялық инстанциясына өтінішхат түсірді. 2018 жылғы 5 желтоқсанда Қазақстан Республикасының Жоғарғы Соты өтінішхатты кері қайтарды.

2019 жылғы ақпанда «Кселл» АҚ Қазақстан Республикасының Жоғарғы Сотына апелляция берді. Қазақстан Республикасының Жоғарғы Сотының 2019 жылғы 23 шілдедегі шешімі негізінде «Кселл» АҚ апелляциясы ішінара қанағаттандырылды. Атап айтқанда, алғашқы инстанция сотының шешімі мынадай істер бөлігінде кері қайтарылды:

- 2.196.555 мың теңге мөлшеріндегі резидент емес заңды тұлғаларға көрсетілген қызметтер бойынша төлем көзінен төленетін қосымша есептелген салық;
- 779.916 мың теңге мөлшеріндегі резидент емес заңды тұлғаларға ұсынылған бағдарламалық жасақтамаға қашықтан техникалық күтім жасау қызметтеріне қосымша есептелген ҚҚС;
- осы салықтармен байланысты 2.839.574 мың теңге мөлшеріндегі айыппұл және өсімпұл.

«Кселл» АҚ 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте салықты түзетуден кірісті және онымен байланысты жалпы сомасы 5.816.045 мың теңге айыппұл және өсімпұлды таныды.

2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін «Кселл» АҚ салық және салық міндеттемелері бойынша талап қою мерзімінің өтіп кетуіне байланысты танылған 683.901 мың теңге мөлшеріндегі тиісті айыппұлдар мен өсімпұлдар бойынша резервті қалпына келтіруден кірісті таныды.

2016 және 2020 жылдар аралығына салық шолуы

2021 жылғы тамыз бен 2022 жылғы ақпан аралығында «Қазақтелеком» АҚ-да салық тексеруі түрінде 2016 жылдан бастап 2020 жылға дейінгі кезеңдегі тарихи деректерге салық шолуы жүзеге асырылды. Шолуды «Көлденең мониторинг» жобасын іске асыру аясында Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің өкілдері жүргізді. Жоба алдағы уақытта салықтардың дұрыс аударылуын бақылау мақсатында салық төлеуші мен салық органының арасындағы өзара іс-қимылдың жаңа түрін білдіреді.

Шолу қорытындысы бойынша жалпы сомасы 2.637.804 мың теңгеге салық тәуекелдерінің тізілімі құрылды. 2021 жылға қаржы есептілігін шығару сәтіне ол ұсынымдық сипатқа ие.

Топ салық заңнамасын дұрыс түсінді деп есептейді және әлеуетті қосымша есептеулер бойынша шағымдануға ниетті. Бұл ретте шағымдар статистикасын, сондай-ақ қазіргі уақытта салықтық ортада орын алған, резидент емес тұлғаларға салынатын салыққа қатысты даулы жағдайды ескерсек, Топ салық тәуекелдерінің тізілімін ықтималдылық дәрежесі бойынша саралаған және 1.055.681 мың теңге сомасына резерв құру, сондай-ақ 1.487.574 мың теңге мөлшеріндегі салық тәуекелдерін шартты міндеттемелер деп жариялауға шешім қабылдады (31-ескертпе).

Топ компанияның жиналып қалған міндеттемелері бойынша 94.549 мың теңге сомасындағы салық шешімдерімен келісті.

Техникалық регламенттің жаңа талаптары

"Жедел-ізвестіру іс-шараларын өткізуді, абоненттер туралы қызметтік ақпаратты жинауды және сақтауды қамтамасыз ету бойынша телекоммуникациялық жабдықтарға қойылатын жалпы талаптар" **Техникалық регламентін бекіту туралы**» Ұлттық қауіпсіздік комитетінің 2016 жылғы 20 желтоқсандағы № 91 бұйрығы 2017 жылғы 7 ақпанда жарияланып, 2018 жылғы 8 ақпанда күшіне енді. Жаңа регламентке сәйкес телекоммуникациялық жабдыққа жедел-ізвестіру шараларын өткізу, абоненттер туралы ақпарат жинау және сақтау (бұдан әрі - ОРА) үшін техникалық мүмкіндіктерін кеңейтуден тұратын қосымша талап қойылады.

2021 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ жалпы сомасы 4.390.109 мың теңгеге лицензиялық және порттық қуаттарды ішінара жаңғырту мен кеңейтуді жүзеге асырды. Топ жаңғырту жұмыстарын 2022 жылы толықтай аяқтауды жоспарлап отыр және жаңғырту мен кеңейтуге күрделі шығындардың жалпы сомасы 7.586.332 мың теңгені құрайды деп күтуде.

Кедендік тексеру

2019 жылғы 13 қыркүйекте Алматы Кедендік бақылау департаменті («КБД») 2014-2019 жылдар аралығындағы «Кселл» АҚ қызметіне қатысты кедендік аудитті бастау туралы бұйрық шығарды. КБД тауарлардың кедендік құнының дұрыс анықталмауымен және оның дұрыс жіктелмеуімен байланысты ықтимал бұзушылықтарға «Кселл» АҚ салық есептілігінің құжаттарын тексереді. 2019 жылғы 9 қазанда КБД «Кселл» АҚ қажетті құжаттарды дайындауына мүмкіндік беру үшін кедендік аудитті уақытша тоқтатты. 2020 жылғы 9 қыркүйекте «Кселл» АҚ КБД сұраған құжаттардың бар пакетін ұсынды, оларды қазіргі уақытта КБД аудиторлары тексеруде. Бұл кедендік аудит кедендік қағидалардың ықтимал бұзушылықтарымен, тауарлардың кедендік құнын дұрыс анықтамаумен байланысты және «Кселл» АҚ бұзушылықтары анықталған жағдайда әкімшілік жауапкершілікке тартылуы мүмкін және импортқа ҚҚС және төлем комиссиясын кешіктіруді қоса алғанда, тиісті кедендік алымдарды төлеуге міндетті болады. «Кселл» АҚ ықтималдықты және болуы мүмкін қосымша есептеулер сомасын, айыппұлдар мен өсімақыларды бағалай алмайды. 2020 жылғы 15 қазанда Кедендік бақылау департаменті «Кселл» АҚ кедендік тексеруді белгісіз мерзімге ауыстыру туралы хабарлама шығарды. «Кселл» АҚ экономикалық пайдадан тұратын ресурстардың жылыстау ықтималдығын жоғары деп бағалады және қосымша шығыстар, айыппұлдар мен өсімақылар бойынша резервті 701.004 мың теңге мөлшерінде таныды (31-ескертпе).

2021 жылғы 22 сәуірде кедендік аудит қайта басталып, алдын ала есеп жасалды. Есепке сәйкес «Кселл» АҚ 39.354 мың теңге мөлшерінде ҚҚС және төлем мерзімін кешіктіргені үшін 18.152 мың теңге мөлшерінде айыппұл төледі. «Кселл» АҚ алдын ала есепті қарастырды.

2021 жылғы 29 сәуірде КБД көшпелі кедендік тексеру жүргізілгені туралы ресми хат және тексеру нәтижелері туралы хабарлама жіберді. Хабарламада «Кселл» АҚ 57.506 мың теңге төлеп, кедендік декларациясына өзгерістер енгізуі қажеттігі көрсетілген. Хабарламаны орындау үшін «Кселл» АҚ салықтың қалған бөлігі мен төлемді кешіктіргені үшін айыппұл сомасын төледі, сондай-ақ кедендік декларациясына өзгерістер енгізді.

2021 жылғы 28 мамырда «Кселл» АҚ кедендік органға хабарламада баяндалған талаптардың орындалғаны туралы хат жіберді. 2021 жыл ішінде «Кселл» АҚ 682.820 мың теңге мөлшерінде пайдаланылмаған резерв бөлігін қалпына келтірді (31-ескертпе).

48. ШАРТ ЖӘНЕ ТАЛАП МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ (ЖАЛҒАСЫ)

Амдокс компанияларына қарсы арбитраж

«Амдокс-Қазақстан» ЖШС және «Амдокс Софтвр Солюшнс» ЖШҚ (бірге «Амдокс» деп аталады) TeliaSonera AB және Amdocs Software System Ltd арасындағы 2014 жылғы сәуірдегі бас келісімге («Негізгі келісім») және қосымшаларын қоса алғанда, Жеткізу шартына (бұдан әрі «Жеткізу шарты») сәйкес конвергенттелген биллинг жүйесін әзірлеп, Кселл жүйесіне енгізіп және орнатуға тиіс болатын.

2018 жылғы қарашада «Кселл» АҚ конвергенттелген биллинг жүйесінің сапасы және Амдокс шарт міндеттемелерін Жеткізу шартының талаптарына сәйкес орындамауына байланысты, техникалық қолдау қызметтерін қоспағанда, Жеткізу шартын бұзатыны туралы Жеткізушіге хабарлады. Сонымен қатар OLC (онлайн-тарифтеу) жүйесін жеткізу және енгізу кешіктірілді. Сондай-ақ 2020 жылғы мамырда «Кселл» АҚ Жеткізушіге техникалық қолдау туралы шарттан да шығатыны туралы хабарлады. Амдокс жеткізу туралы келісімнің әрекетін тоқтатуға және техникалық қолдау туралы келісімнен шығуға қатысты «Кселл» АҚ ұйғарымдарымен келіспеді.

«Кселл» АҚ мен Амдокс арасындағы шарттық қатынастар швед заңнамасына сәйкес реттеледі және түсіндіріледі және осындай қарым-қатынастарға байланысты кез келген дау, қайшылықтар немесе шағымдар Стокгольм сауда палатасының Арбитраждық институтының («Халықаралық арбитраж») қағидаларына сәйкес Стокгольм арбитражында қаралуға тиіс.

2020 жылғы 18 желтоқсанда «Кселл» АҚ Амдоксқа қатысты арбитраждық іс қозғау туралы өтінішімен Халықаралық арбитражға жүгінді. «Кселл» АҚ арызданған талаптардың жалпы сомасы шамамен 25.792 мың евроны (12.823.267 мың теңгеге тең) құрады.

«Кселл» АҚ өтініші Стокгольм сауда палатасының (бұдан әрі — "ССП") Арбитраждық институтында 2020 жылғы желтоқсанда тіркелді. 2020 жылғы 29 желтоқсанда ССП Амдокс компанияларына арбитраждық іс басталғаны туралы хабарлама жіберіп, арбитраж туралы сұрауға жауап белгіледі.

2021 жылғы 26 қаңтарда Амдокстан жауап алынып, Амдокс дауды ССП-да қарауға келісімін берді. Бұнымен қоса Амдокс қазіргі сәтте шамамен 13.886 мың АҚШ доллары (6.046.350 мың теңгеге тең) сомасына және жұмыстар көлемінде қамтылмаған, қосымша жұмыстар мен басқа қызметтер үшін төленбеген жиындар үшін қарсы талап-арыз берді. Бұл жұмыстардың сомасы есептелмеген және олар «Кселл» АҚ-ның OLC пен 1-кезеңдегі ықтимал кешіктіру төлемімен байланысты болып отыр.

2021 жылғы 16 және 23 сәуірде аралық соттың ұйымдастыру отырыстары өтіп, солардың нәтижесінде тараптар үдерістік регламент пен жұмыстар кестесі бойынша келісімге келді. Негізгі мәселе бойынша сот ісі 2022 жылғы 5 және 16 қыркүйек арасында қаралып, ал трибунал шешімі 2022 жылғы желтоқсанда шығады деп жоспарлануда.

Үдерістік кестеге сәйкес сот ісінің келесі сатысында «Кселл» АҚ мынадай соттық қорғауды талап етті (бастапқы соманы 90%-ға арттыру):

1. «Кселл» АҚ 2018 жылғы 22 қарашада хабарлама беруі арқылы жеткізу шартын ішінара бұзуын жарамды және күшіне енді деп тану;

2. жауап берушілерден бірге және жеке-жеке 59.773 мың АҚШ долларын (26.001.255 мың теңгеге тең) төлеуге міндеттеу, сондай-ақ жоғарыда аталған сомалар төленгенге дейін және төленгеннен кейін пайыздар төлеуге және осы сот ісіне байланысты «Кселл» АҚ шығындарын өтеуге міндеттеу.

2021 жылғы 5 қарашада Амдокс 17.697 мың АҚШ доллары (7.699.056 мың теңгеге тең) сомасына және арбитраждық сот ісіне байланысты Амдокс шығындарын (арбитрлардың және заң консультанттарының гонорары, басқа да шығындар) қоса алғанда, швед заңнамасына сәйкес қолданылатын пайыздарға (8% жылдық; міндеттеме пайда болған күннен бастап берілген талап-арыздарға қарай күндерінде айырмашылық болуы мүмкін) кеңейтілген қарсы талап-арыздар берді:

1. «Кселл» АҚ бастамасымен жеткізу шартын (келісімшартын) ішінара бұзуын жарамсыз деп тану, мұндай бұзуды шарт талаптарын бұзу деп тану; «Кселл» АҚ осындай бұзушылықпен байланысты залал үшін жауапкершілікке тартылады деп тану;
2. Амдокс шешім шығарылған күннен бастап Пайыздар және алымдарды өтеу туралы Швеция Заңының 6-бөліміне сәйкес талап етілген сома толық көлемде төленген күнге дейін төлеген арбитраждық алымдарды, Амдокс шешім шығарылған күннен бастап Пайыздар және алымдарды өтеу туралы Швеция Заңының 6-бөліміне сәйкес талап етілген сома толық көлемде төленген күнге дейін өзінің заң консультанттарына төлеген және арбитражға байланысты басқа шығындарды өтеуді.

«Кселл» АҚ жоғарыда аталған қарсы талап-арыздарға 2022 жылғы 15 ақпанға дейін жауап ұсынуды жоспарлаған. 2022 жылғы қаңтарда Қазақстанда төтенше жағдай енгізілуіне байланысты «Кселл» АҚ Амдокс қарсы талап-арыздарына жауап ұсыну мерзімін ұзарту туралы өтініш берді. Құжаттарды ұсыну мерзімі 2022 жылғы 1 наурызға дейін ұзартылды.

2022 жылғы 1 наурызда «Кселл» АҚ Амдокстың кеңейтілген талап-арыздарына жауап ұсынып, талаптардың ешбірімен келіспейтінін хабарлады және өз аргументтеріне қолдау ретінде техникалық сарапшының екінші сараптамалық қорытындысын ұсынды, сондай-ақ Амдокс берген шешімге тәуелсіз баға беру үшін Alvarez & Marsal компаниясынан қаржы сарапшысын тартты.

Қазіргі уақытта «Кселл» АҚ өз аргументтеріне қатысты Амдокс жауабын күтіп отыр. Жауап ұсыну мерзімі — 2022 жылғы 10 мамыр.

2021 және 2020 жылдарғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін «Кселл» АҚ Амдокс компанияларына қатысты арбитраждық сот істеріне 3.684.675 мың теңге (2020 жылғы 31 желтоқсан: 3.684.675 мың теңге) (31-ескертпе) мөлшерінде резерв аударды. 2021 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылға басшылық қосымша резервке болжам жасап, сомасын бағалай алмайды.

5G қызметтер

Ұлттық экономика министрлігі Бәсекелестікті қорғау комитетінің бұйрығына сәйкес Топ 5G қызметтерін ұсынуды 2022 жылғы 31 желтоқсаннан кешіктірмей бастауға міндетті.

49. ЕСЕПТІ КҮННЕН КЕЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

2022 жылғы 2 қаңтарда Қазақстанның Маңғыстау облысында сұйытылған табиғи газдың бөлшек бағасының едәуір өсуімен байланысты наразылық акциялары басталды. Бұл жағдай басқа қалаларға да тарап, тәртіпсіздік орын алып, мүліктің бүлінуіне және адамдардың өліміне алып келді. 2022 жылғы 5 қаңтарда Үкімет төіенше жағдай енгізілуі туралы хабарлады.

Жоғарыда аталған наразылықтарға байланысты төтенше жағдай енгізілуі нәтижесінде Қазақстан Президенті салық заңнамасына өзгерістер енгізуді, қаржылық тұрақтылықты қолдау шараларын қабылдауды, инфляция деңгейін және теңгенің айырбас бағамын тұрақтандыру мен бақылауды қоса алғанда, алдағы уақыттағы шаралар жөнінде бірқатар жария хабарламалар жасады.

Наразылықтар кезінде Алматы қаласы мен Алматы облысында, Шымкент және Ақтөбе қалаларында орналасқан «Кселл» алты дүкені, «Altel/Tele2» төрт дүкені тоналды, сондай-ақ Топтың екі ірі офисіне шабуыл жасалды. Топ басшылығы қазіргі уақытта аталған залалдың сомасын шамамен 727.070 мың теңгеге бағалап отыр.

Топ басшылығы төтенше жағдай жариялануына байланысты абоненттерді үздіксіз байланыспен қамтамасыз ету және шұғыл жағдайларда Үкіметке көмек көрсету мақсатында жедел мәселелерді уақытында шешу үшін жедел штаб құрды.

Топ үшін абоненттерін ұялы байланыспен тоқтаусыз қамтамасыз ету басты міндет болды және басшылық төтенше жағдай кезінде абоненттерін, соның ішінде шағын және орта бизнес өкілдерін қолдау туралы шешім қабылдады. Қазақстанның бүкіл аумағында жарияланған төтенше жағдай кезінде және 2022 жылғы қаңтардың соңына дейін мобильді операторлардың корпоративтік клиенттері шоттарында қаражаты жеткіліксіз болған жағдайда да сөйлесу және интернетке қатынау мүмкіндігінен шектелген жоқ.

2022 жылғы 10 қаңтарда Қазақстанның Ұлттық қауіпсіздік комитеті еліміздегі жағдай тұрақталып, бақылауға алынғанын хабарлады. 2022 жылғы 19 қаңтарда төтенше жағдай тоқтатылды.

2022 жылғы 19 қаңтарда Топ 2022 жылғы 16 ақпанға дейін өтеу мерзімімен 19.854.000 мың теңге сомаға ҚРҰБ ноталарын сатып алды.

2022 жылғы ақпанда Ресей Федерациясы мен Украина арасындағы қақтығыс салдарынан батыс елдерінің көпшілігі тарапынан Ресей Федерациясына қарсы санкциялар жарияланды. Бұл санкциялар Ресей Федерациясына экономикалық кері ықпал етуге бағытталған.

Геосаяси шиеленістің артуына байланысты 2022 жылғы ақпаннан бастап қор және валюта нарықтарында құбылмалылық айтарлықтай өскені, сондай-ақ АҚШ доллары мен еуроға қатысты теңге бағамының едәуір түскені байқалады. 2022 жылғы 5 наурыздағы жағдайға айырбастау бағамы 2021 жылғы 31 желтоқсанмен салыстырғанда 14% артқан және бір АҚШ доллары үшін 499,2 теңгені құрайды.

Топ бұл оқиғаларды есепті кезеңнен кейін түзетпейтін оқиғалар ретінде бағалайды және қазіргі сәтте олардың көлемдік әсерін жеткілікті дәрежеде бағалау мүмкін емес.

Қазіргі таңда Топ басшылығы өзгермелі микро және макроэкономикалық жағдайлардың Топтың қаржылық жағдайы мен қызмет нәтижелеріне ықтимал әсеріне талдау жүргізіп жатыр.